PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: **Nastja Malek**

Naslov naloge: **ŽIVLJENJSKI SVET TIHOTAPCA MIGRANTOV**

Mentorica: **izr. prof. dr. Jelka Zorn**

Kraj: Ljubljana

Leto: 2020

Št. strani: 105 Št. virov: 78 Št. prilog: 1

Ključne besede: tihotapljenje migrantov, človekove pravice, tihotapske mreže, življenjski svet tihotapca, pravice beguncev, nasilne meje.

Povzetek: Skozi svojo magistrsko nalogo sem kritično analizirala, kako nekatere države Evropske unije in drugje po svetu opredeljujejo migracijsko politiko skozi prizmo kriminalizacije tihotapljenja. Z osebno narativno metodo raziskovanja tihotapca želim reducirati dvoumnost, ki je povezana s tihotapljenjem in nedokumentiranimi migracijami. Tihotapljenje najprej umestim kot zgodovinsko družbeno in kulturno prakso, hkrati pa kritično analiziram sistem globalnega nadzora mej. Nikakor ne želim opravičevati izkoriščevalnih praks tihotapljenja, marveč dvomiti o prevladujočem diskurzu tihotapljenja migrantov in sočasnih posledicah presečišč s kazenskim in pravosodnim nadzorom migracij. Tihotapljenje predstavim kot družbeni proces, v katerega so vpleteni migranti_ke, ki želijo omiliti negotovost in nevarnost s svojim neregularnim potovanjem. Kot metodo raziskovanja sem uporabila študijo primera.

INFORMATION ON THE MASTER'S THESIS

Name: **Nastja Malek**

Title: **THE WORLD OF THE MIGRANT SMUGGLER**

Mentor: **izr. prof. dr. Jelka Zorn**

Location: Ljubljana

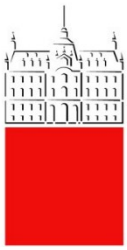
Year: 2020

Number of pages: 105 Number of sources: 78 Number of appendices: 1

Keywords: migrant smuggling, human rights, smugglers network, smuggler's life, refugee rights, violent borders.

Summary: In my master's thesis, I critically analyzed how some European countries and other countries in the world define migration policy through the prism of criminalizing smuggling. With the personal narrative methodical research, I aim to reduce the ambiguity associated with smuggling and undocumented migration. I want to first place smuggling as a historically grounded social and cultural practice, while critically analyzing the relationship between global border enforcement, coercive surveillance and smuggling as the answer to the injustice. I do not want to justify the exploitative practices of smuggling, but rather to question the prevailing discourse of smuggling migrants and the concomitant consequences of intersections between criminal and judicial migration controls. I represent smuggling as a social process involving migrants who want to alleviate insecurity and danger through their irregular journey. As a method of my qualitative research I have used the case study.

Univerza
v Ljubljani
Fakulteta
za socialno delo

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

MAGISTRSKA NALOGA

ŽIVLJENJSKI SVET TIHOTAPCA MIGRANTOV

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Avtorica: dipl. soc. del. Nastja Malek

Ljubljana, 2020

Človekova narava je migratorna, če ne bi bila, ne bi bili poseljeni povsod po svetu.

(Intervju s socialno delavko, Frankfurt, pozimi 2020).

PREDGOVOR IN ZAHVALA

Izkustveno vem, da se veliko ljudi ne odloči za migracijo, saj se ne želi ali zmore odreči svojemu socialno-psihološkemu udobju doma. Odločitev za migracijo zahteva veliko poguma in motivacije, da zapustimo poznane okoliščine in jih zamenjamo s popolnoma novimi. Na žalost zaradi številnih dejavnikov za mnoge migrante edina možna racionalna odločitev tako ostaja pobeg. Na pot se podajo s polnim zavedanjem, da tvegajo življenja svojih bližnjih kot tudi lastno življenje. Tema magistrske naloge je bila izbrana po dolgem premišljevanju in večletnem sodelovanju na področju migracij.

Prostovoljno delo, ki sem ga opravljala tako na Portugalskem, v Nemčiji, na Irskem in v Sloveniji, me je brez posebnih pričakovanj približalo skupini ljudi, ki so se nekoč preživljali kot tihotapci. Zaradi nehierarhičnega odnosa, ki je bil vzpostavljen med nami skozi čas, sem kontinuirano pridobila zaupanje in vpogled v izredno tabuirano in demonizirano temo tihotapstva.

Rada bi se zahvalila tudi vsem profesorjem, ki so mi pomagali posredovati literaturo, ki je v času pandemije koronavirusa skorajda ni bilo mogoče dobiti v fizični obliki.

Na tej točki bi se rada zahvalila svoji družini, ki je brezpogojno verjela vame, me podpirala emocionalno, ekonomsko in kognitivno ter verjela v mojo humano/pravično naravnanost.

Zahvalila bi se rada tudi svoji mentorici, ki mi je temo približala skozi strukturo in literaturo, ki je bila potrebna za globlje razumevanje tako obsežnega zgodovinsko-kulturnega fenomena. Namenjam ji izredno spoštovanje in občudovanje ter se ji globoko zahvaljujem, saj sem tudi z njeno pomočjo našla smisel svoje prihodnosti.

Ne nazadnje pa se zahvaljujem človeku, ki je bil pripravljen, da razkrije svoje rane in mi skozi večkratni večurni pogovor predstavi ključne dileme svojega dela kot tihotapec. Izredno sem mu hvaležna za zaupanje in pomoč pri ustvarjanju vprašanj in soustvarjanju magistrske naloge.

KAZALO

1. UVOD 7

2. TEORETIČNI OKVIR 9

2.1. Definicija tihotapljenja migrantov 9

2.2. Zgodovina tihotapljenja migrantov 11

2.3. Razlika med tihotapljenjem migrantov in trgovino z ljudmi 17

2.4. Tihotapske poti v Evropo 18

2.5. Tihotapske mreže 21

2.6. Tihotapske mreže in »freelancerji« 22

2.7. Socialne mreže in tihotapljenje 24

2.8. Povezava z diaspornimi skupnostmi in družino 24

2.9. Korupcija in ostala plačila 25

2.10. Terorizem in ostala kriminalna dejanja 26

2.11. Tihotapljenje, kriminalizacija in humanitarnost/humanost 27

2.12. Smrtne žrtve in nasilne meje 29

2.13. Conundrum raziskovanja 31

3. PROBLEM 33

4. METODOLOGIJA 35

4.1. Vrsta raziskave 35

4.2. Izbira primera 36

4.3. Populacija 36

4.4. Merski instrumenti in viri podatkov 36

4.5. Opredelitev enot raziskovanja 38

4.6. Zbiranje podatkov 38

4.7. Obdelava in analiza podatkov 39

4.8. Omejitve raziskovanja 40
5. Diseminacija rezultatov 41
6. UGOTOVITVE RAZISKAVE 42
6.1. Življenjska zgodba po segmentih 42
6.2. Tabela 1: Kronološka tabela ključnih življenjskih dogodkov 42
6.3. Osnovni podatki o fantu S.: 43
6.4. Življenje v Afganistanu 43
6.5. Življenje na poti 45
6.6. Življenje v Turčiji 46
6.7. Tihotapsko delo 47
6.7.1. Tihotapske mreže 50
6.7.2. Tabela 2: Osnovni podatki njegovega dela 53
6.7.3. Vzpostavljanje stika 54
6.7.4. Zapori 55
6.7.5. Nevarna pot, smrt in umori 56
6.7.6. Denar in tihotapljenje migrantov 57
6.7.7. Psihološke težave tihotapca migrantov 58
6.8. Življenje v Nemčiji 58
7. RAZPRAVA 66
8. SKLEPI 70
9. PREDLOGI 72
10. VIRI IN LITERATURA 74
6. PRILOGE 82

1. UVOD

Zahodni svet se v zadnjih desetletjih srečuje z množičnimi migracijami ljudi. Mnogi migranti vstopajo na ozemlje Evropske unije skozi neuradne kanale s pomočjo »nezakonitih« postopkov. Paradoks odziva Evrope na »migrantsko krizo« s poostrovanjem vstopa postaja pravilo in ne izjema. Te prakse postajajo neučinkovite, saj odvračajo tudi tiste, ki bi jim na podlagi Konvencije o statusu beguncev (1951) pripadala mednarodna zaščita. Politično-državni diskurz prelaga odgovornost na kriminalne združbe in posamezne tihotapce, ki distopično poosebljajo tvegane okoliščine in negotova potovanja. Če bi na problem pogledali z druge perspektive, bi lahko rekli, da je problem smrti zaradi evropskih mej v celoti zasnovan s poskusi politike, da bi migracije prepovedala.

Navkljub neuspešnim ugotavljanjem nastanka polemike na koncu ostanejo ljudje, ki so se zaradi neznosnih nastalih državnih ali osebnih okoliščin primorani podati na »odisejado« v upanju na boljši jutri.

Zahodne vlade večinoma zasegajo mnenje, da je izkoreninjanje tihotapljenja migrantov pomemben, če ne celo nujen proces pri zaustavljanju ali zmanjševanju »priliva« »ilegalnih« migrantov. Na tej točki želim povedati, da bom v svoji magistrski nalogi namesto besede ilegalni migrant, ki je skrajno diskriminatorna in nehumana, uporabljala besedo iregulariziran/neregularen/nereden migrant. To besedo je na svojih predavanjih uporabil profesor dr. Jagath Partiraghe iz Šrilanke, sam namreč meni, da človeško življenje ne more biti ilegalno in da z besedo neredni_a migrant_ka najbližje opredelimo »nepravilen«, »neenakomeren«, »nenavaden« potek poti za mnoge migrante (Partiraghe, 2020).

Tihotapljenje se zadnja leta oklepa velike količine negativnih stereotipov in generalizacije. Jabolko spora je v vsesplošni zmedenosti okrog pojma tihotapljenja in trgovine z ljudmi. Mnogi namreč enačijo ta dva popolnoma različna si fenomena. Tihotapljenje migrantov zavzema dva skrajna pola razmišljanja, na eni strani nujno zlo, ki ga opravljajo skrajno demonizirani ljudje, ter na drugi strani kot humanitarno delovno silo z možnostjo ilegalnega zaslužka. Po statističnih podatkih Europola (2016) je več kot 1 milijon migrantov doseglo tla Evropske unije, ki pa so v več kot 90 % v določeni fazi svojega potovanja povpraševali po pomoči s strani kriminalnih združb tihotapljenja.

V luči teh dogodkov se je v javnem diskurzu pojavila dihotomna perspektiva, v kateri prevladujejo vladne pripovedi o trenutnih »nezakonitih« in iregularnih migracijah z globalnega juga na svetovni sever (Zhang idr. 2018).

V svoji magistrski nalogi si prizadevam predstaviti tihotapljenje kot zgodovinsko utemeljeno družbeno in kulturno prakso, hkrati pa kritično podkrepiti pomen tihotapljenja na globalni ravni skozi etnografske študije o tihotapcih ter s študijo primera nekdanjega tihotapca.

Kapitalizem, svetovna globalizacija in neoliberalizem so ustvarili rodna tla za mednarodni kriminal vseh oblik in vrst. Med študijem in prebiranjem teoretskega dela svoje magistrske naloge sem zasledila, da raziskavam o tihotapljenju migrantov primanjkuje poglobljene terminologije in občega konsenza o konceptih.

Medtem ko trgovina z ljudmi osvetljuje vprašanje človekovih pravic, tihotapljenje migrantov zadeva migracijska vprašanja (Koslowski, 2011). Vlada mora začeti naslavljati večdimenzionalen neizoliran problem tihotapljenja z migranti, ki je stranski produkt inherentno diskriminatornega in okolijsko izkoriščevalnega sistema. Zlorabe, ki smo jim priča že stoletja, še do današnjega dne niso pravilno naslovljene in obravnavane, zato bo vsak poskus za paradigmatski premik ali ne nazadnje spremembo utopičen in nemogoč. Zavedam se tudi, da se praksa tihotapljenja čedalje bolj legalizira in kriminalizira, kar pa posledično pripomore k še večjim izkoriščevalnim oblikam in neizogibnemu kršenju osnovnih človekovih pravic.

Večina nedavnih razprav o preseljevanju ljudi v Evropo se je po letu 2015 osredotočila na kvantitativno vprašanje vstopa beguncev ali migrantov ter na numerično razdelitev kvot posamičnim državam EU. Zaradi želje po akademski globini v svoji magistrski prevprašujem, pod kakšnimi pogoji je tihotapljenje migrantov moralno sprejemljivo. Kakšen je odnos med tihotapcem in migrantom? Skozi empirični del želim nakazati, da je lahko tihotapljenje pod nekaterimi pogoji moralno dopustno, četudi je »nezakonito«.

2. TEORETIČNI OKVIR

2.1. Definicija tihotapljenja migrantov

Tihotapljenje migrantov je po Konvenciji Združenih narodov (v nadaljevanju ZN) proti organiziranemu transnacionalnemu kriminalu opredeljeno kot vsakršni poskus prevoza, olajševanje prevoza ali nezakonit vstop ene ali več oseb čez mednarodno mejo. Prestop meje, ki je v nasprotju z zakoni ene ali več držav, je posledično storjen tajno s prevaro, kot je na primer uporaba lažnih dokumentov (člen 3, UNODC, 2004). Protokol o tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku v 6. členu od držav zahteva, da kriminalizirajo takšno tihotapljenje migrantov kot nezakonit vstop v državo. Države ZN naj bi se bojevale tudi proti oteževalnim okoliščinam, ki ogrožajo življenje ali varnost ter povzročajo nečloveško ali ponižujoče ravnanje s posamičnimi migranti ali skupinami. Tihotapljenje je z drugo besedo definirano tudi kot omogočanje vstopa posameznikom ali skupinam na podlagi finančne ali druge koristi v državo, v kateri tihotapec sam ni državljan (UNODC, 2004). Vsaka država, vpletena v to kaznivo dejanje bodisi kot izvorna, tranzitna ali namembna država (zaradi rigidno varovanih mej), bo v neki meri soustvarjala rodna tla smrtno nevarnim tveganjem in izkoriščanju, ki jih je dnevno deležno mnogo migrantov. Generiranje ogromnih dobičkov za vpletene kriminalne združbe po mnenju migracijske politike spodbuja korupcijo in omogoča nadaljnji organiziran kriminal. V naslednjih odstavkih želim predstaviti opredelitev tihotapljenja skozi antropološki pristop (etnografsko/sociološki pristop).

Majidi (2018) meni, da je družbena organizacija tihotapljenja najmočnejša na izvornih točkah v skupnostih, nato pa zaradi večje raznolikosti akterjev, kultur in jezikov oslabi z oddaljevanjem migrantov in tihotapcev od svojih domov. S tem ko tihotapci_ke niso vpeti v svoje skupnosti, je posledično tudi skupnostni nadzor manjši. Slednja uporablja ekološko-sistemski pristop za podrobno obravnavo vpletenosti skupnosti (Afganistan, Somalija) v tihotapljenje. Državi imata po mnenju Majidi podobne vzorce nelegalnega izseljevanja na Zahod ter podobno geopolitično dinamiko. Skupnostne in družinske vezi so ključni viri moči, okoli katerih se odvijajo neregularne migracije in tihotapljenja. S svojimi analizami trdnosti vezi v skupnosti je avtorica dokazala, da tihotapljene presega vzročno-ekonomsko logiko tihotapljenja, ki je namesto tega preusmerjeno v odnose med ljudmi.

Sanchez-Montijano in Arcarons (2018) tihotapljenje zasnujeta na različne načine:

- Nadnacionalno-kazenska opredelitev tihotapljenja za finančno ali drugo korist, ta opredelitev se v celoti uporablja tudi v mednarodnem pravu.
- Altruistično tihotapljenje, ki ne vključuje finančne ali druge materialne pridobitve, ampak ga je mogoče razložiti kot manifestacijo iregularnega migrantsko-socialnega procesa.
- Tihotapljenje na podlagi humanitarnih razlogov, ki lahko vključuje plačilo.
- Samo-tihotapljenje, v katerem migranti tihotapijo samega sebe brez predhodnega dovoljenja.

Zadnja leta avtorja opozarjata na zapleten značaj pojava, ki potrebuje preseganje poenostavljenih razumevanj tihotapljenja migrantov kot nekaj »ilegalnega« ali »zločinskega«. Mnoge študije, nekatere bom predstavila v nadaljevanju, opisujejo pojav kot večdimenzionalen proces v povezavi s socialno-ekonomskimi in etničnimi realnostmi na terenu.

Naslednji konceptualni okvir tihotapljenja migrantov sta razvila Cadena in Velasco (2018). Z etnografskim preučevanjem Ekvadorskega visokogorja sta avtorja mobilnost, migracije in tihotapljenje staroselcev Ekvadorja postavila v zgodovinsko-sodobni kontekst. Avtorja nagrajujeta definicijo z umestitvijo tihotapcev v kulturni kontekst, kjer so tihotapci pomemben del skupnosti, vzorcev mobilnosti z visoko stopnjo socialnega kapitala, odvisnih od specifičnih demografskih značilnosti.

V literaturi sem zasledila obsežno razpravljanje o altruističnih in humanitarnih konceptualizacijah tihotapljenja, ki označujejo etični in moralni imperativ pojava (Achilli, 2018). Nekateri avtorji, med njimi tudi Achilli, poudarjajo mnoge pozitivne vidike tihotapljenja. Ti vključujejo zaupanje v skupnost in članstvo, ki lahko v veliki meri zmanjša in zaščiti tveganje.

Globalizacija je odprla mnoge poti za tihotapljenje migrantov, predvsem s svojim širjenjem mrež, zmanjševanjem stroškov, povezanih s prenosom sredstev in povečanjem razpoložljivih možnosti prevoza (Koslowski, 2011:62). Leta 2017 so zabeležili več tisoč smrti na Sredozemskem morju (Zaviršek, 2018b), kar 4.308 smrti v letu 2017 (IOM, 2019). Naraščajoče število smrti tako v Evropi kot drugje po svetu bi zagotovo moralo skrbeti javni interes in

civilno družbo, ki bi lahko spodbujala razvoj preventivnih ukrepov na področju migracijskih politik. Odziv držav, osredotočenih na kvantiteto smrti migrantov, še vedno ne presega prelaganja odgovornosti na kriminalne združbe in »brezobzirne« tihotapce (IOM, 2019).

Tihotapljenje migrantov je veliko bolj zapleteno in večplastno, kot ga razumejo mediji, vlade ali nekatera statistična poročila. Sharma (2003) skozi svoje raziskave nasprotuje vsesplošnemu stereotipu tihotapca kot »nevarnega zločinca«, besedno zvezo skozi mnoge pripovedi transfigurira v pomočnika na poti. Kriminalizacija tihotapljenja se opira na več poenostavljenih kategorij, ki zanikajo kompleksnost nedokumentiranih migracij, negirajo humanitarni vidik in krepijo problematične upodobitve organiziranega kriminala ter ne nazadnje zanikajo odgovornost države. Države skozi ikonične reprezentacije odpravljajo vse dvoumnosti, povezane s čezmejnim gibanjem. Države želijo te mejne skupine kontrolirati in nadzirati skozi kriminalizacijo, tako da posledično ovirajo človekovo mobilnost (Watson, 2015). V naslednjem paragrafu bom tihotapljenje migrantov umestila v različna časovna obdobja in geografske prostore.

2.2. Zgodovina tihotapljenja migrantov

Tihotapljenje je danes obravnavano kot pojav, osrednje povezan s trenutno hipervizibilnostjo iskalcev zatočišča v Evropi, čeprav prakse tihotapljenja segajo davno v preteklost človeštva. Pomoč pribežnikom beležijo od samega začetka abrahamskih religij, verjetno še dlje. Peta knjiga stare zaveze, poslovenjeno Devteronomij, opisuje zgodbo o rešitvi Izraelcev pod okriljem Mojzesa in zgodbo o spolni delavki Rehabi. Slednja naj bi hrepenela po boljšem življenju zaradi obilice nasilja, bestialnosti, incesta in izprijenosti na rodnih tleh v Kanaanu (zdajšnjem Izraelu), kjer naj bi častili »demonske« bogove in žrtvovali svoje lastne otroke. Ideja Jahve o ženski, ki ni »onečaščena« s ponižujočimi navadami, je vsekakor laskala Rehabi. Rehaba je »izraelska« popotnika skrila pod lanena stebla svoje ravne strehe. S tem dejanjem je tvegala svoje življenje v upanju na boljšo prihodnost ter pomagala pri tihotapljenju dveh tujcev (Devteronomij, Biblija).

Izraelci so mnoga leta živeli v Egiptu kot nižje plačani in izkoriščani delavci. Ko je prestol zasedel faraon Ramzes II., je njihova usoda vodila še globlje v suženjstvo. Mojzes (preživeli

otrok Izraelcev) je bil vzgojen na egiptovskem dvoru, iz katerega so ga posledično izgnali zaradi zagovorništva sužnjev. Po nekaj desetletjih, ko se je vrnil na svojo rodno zemljo, je od faraona zahteval osvoboditev sužnjev, ker ga ta ni poslušal, je egiptovsko deželo preplavilo razodetje (Devteronomij, Biblija). Pod vodstvom Mojzesa so Izraelci zapustili Egipt in se utaborili ob vznožju gore Sinaj. Kdo je bil Mojzes? Kako bi njegovo »delo« opisali danes? Dejanje, ki je čaščeno še danes, bi lahko poimenovali tudi tihotapljenje.

Mohamed je iz Meke romal v Medino skozi svoje večmesečno potovanje, dne 13. 5. 622 leta našega štetja. Prerok je s svojimi sledilci zapustil mesto, v katerem zanj zaradi strogega režima krščanstva ni bilo prostora. Svoje pripadnike je z romanjem rešil trpljenja in slabih življenjskih pogojev. Po begu iz Meke so Mohamedovi privrženci svoje bogastvo zapustili v izvorni domovini in svojo srečo poiskali drugje, kjer bodo svobodnejši (Kathir: 2001). Kdo je bil Mohamed? Podobno kot Mojzes je tudi Mohamed želel boljše življenje za svoje ljudstvo in pripadnike. Bi lahko to danes enačili s tihotapljenjem? Kakšne so razlike? V naslednjih odstavkih se bom osredotočila na 19. in 20. stoletje ter na sodobno zgodovino tihotapljenja.

Praksa tihotapljenja je v devetnajstem stoletju pridobila različne razsežnosti, pretežno zaradi delovnih migracij. Omejitve mobilnosti in izključitvene politike na podlagi »rase« so terjale življenja številnih. V ZDA so prepovedi trgovine s sužnji po državljanski vojni sprožile tihotapljenje ljudi, ki je trajalo desetletja (Langrognet, 2015).

Kraljevi pobeg v Varennes ponoči med 20. in 21. junijem leta 1791 je bil pomembna prelomna točka, po kateri je francoska monarhija postala veliko bolj osovražena s strani republikancev. Travmatičen dogodek, ki je sprožil reakcije nasilja, panike in tesnobe, je nasledil spoznanje, da je kralj dejansko zavrnil revolucionarne reforme (Price, 2011). Eleanore Sullivan, cirkuška akrobatka in kurtizana, je s pomočjo ponarejenih potnih listov pomagala olajšati pot kraljevi družini (Langrognet, 2015). Mar lahko to dejanje enačimo s tihotapljenjem?

Zakon o izključitvi Kitajcev (1882) je bil prvi zakon ZDA (podpisal ga je predsednik Chester A. Arthur), ki je prvič v zgodovini prepovedoval priseljevanje na podlagi etnične skupine ali v tistih časih »rase«. Vstop se je najprej prepovedal ženskam, kasneje moškim. Večina kitajskega prebivalstva je takrat v Ameriki gradila medkontinentalno železnico ali opravljala druga rudniška in gradbena dela. Zakon je bil ovržen šele leta 1943, ko se je Kitajska pridružila Ameriki proti Japonski med drugo svetovno vojno (Lee, 2003). Vmesno obdobje, v katerem so

se razvile mnoge kitajske kriminalne združbe, je z drugim imenom bilo naslovljeno tudi kot tudi zlata doba kitajskega tihotapljenja. Mnogi Kitajci so po zakonu o izključitvi ponovno želeli v Ameriki, uspelo jim je le s pomočjo tihotapcev (Lee, 2003).

Tihotapljenje se je v evropsko zgodovino vpisalo v 20. stoletju zaradi prve in druge svetovne vojne. Zapisanih je mnogo primerov tihotapcev, ki so Judom pomagali pobegniti iz Nemčije in drugih držav Evrope. Mnogi izmed omenjenih so se iz takratne stigme kaznivega dejanja prelevili v narodne heroje, ki jih slovimo še danes. Priča smo tudi nekaterim primerom Slovencev, ki so pomagali olajšati prehod takratnim Judom, ki so živeli v Sloveniji.

Uroš Žun je v času druge svetovne vojne služboval kot komisar v Mariboru, ki je bil pomembna postojanka judovskih beguncev na poti med Dunajem in Trstom. Večino Judov je skozi Maribor (zlasti po letu 1938) bežalo pred nacistično nevarnostjo na območju Kraljevine Jugoslavije. S svojim žigom je rešil 6 deklet, ki so jih premestili v Zagreb in kasneje v Bosno. Tam so bile do vojne, po vojni pa so odpotovala do britanske Palestine, danes Izrael. Pomagal jim je s hrano, jih obiskoval in se zavedal tveganja, ki ga je povzročal sebi in svoji družini. V Jad Vašemu velja za junaka po pripovedi deklet (Šumi in Luthar, 2016).

Duhovnik, ki je pomagal družini spremeniti priimek iz Kalef v Ogranjšek, je uredil tudi spremembo imena in vse potrebne lažne dokumente. Na žalost so celotno družino ujeli na vlaku, saj jih je nekdo od bližnjih prepoznal. Duhovnika je družina izdala po dolgem mučenju, ta pa je bil izpuščen zaradi pomanjkanja dokazov (Šumi in Luthar, 2016).

Ko je 1. septembra 1939 izbruhnila druga svetovna vojna, je bila Poljska evropska država z največjim številom judovskega prebivalstva. Samo v Varšavi jih je živelo okrog 360.000 oz. za nekaj manj kot tretjino prebivalcev prestolnice. Zato ne preseneča, da je v Varšavi dobro leto po začetku vojne nastal največji evropski judovski geto, v katerem je bilo natrpanih okoli 450.000 Judov iz mesta in okolice. Okrog 100.000 jih je pomrlo ali bilo pobitih še pred množičnimi deportacijami v času med 22. julijem in 12. septembrom 1942. Da bi kot Jud v »arijskem« delu mesta sploh preživel, si moral izpolnjevati tri pogoje. Prvič: potreboval si denar ali dragocenosti, da si preskrbiš ponarejene osebne dokumente, da sploh ne omenjamo, da si moral vzeti v zakup tudi vrsto izsiljevanj. Drugič: tvoj videz in vedenje nista smela biti takšna, da bi Poljaki posumili, da si Jud. Tretjič: zunaj geta si potreboval ne-judovske

prijatelje in znance, ki so ti bili pripravljeni pomagati. Če je Jud, ki je hotel prebegniti v »arijski« del mesta, od teh treh pogojev izpolnjeval samo dva, je bil njegov položaj že vprašljiv; če pa samo enega, je imel minimalne možnosti (Šumi in Luthar, 2016:136). Veliko pomoči ali tihotapljenja se je v času druge svetovne vojne ravno dogajalo iz geta v druga dela mesta in obratno.

Izpoved Jožeta Pančuha

Vsega je bilo v tem mojem življenju. Tudi Žide sem reševal in jih prevažal prek Kolpe v vseh mogočih situacijah. Videl sem prestrašene in nezaupljive ljudi, ki so se odpravljali v neznano, in hvaležne za vse, kar smo jim napravili. […] Čez Kolpo sem jih vozil po tri in tudi več in večkrat v trdi temi in narasli reki je bilo tudi zares nevarno. Prevažal sem jih brez vsakega plačila, le eden od njih mi je dal nekaj drobiža. Pa tisto ni nič veljalo. Povečini so bili ubogi ljudje brez vsega, ki so si reševali le golo življenje v paničnem begu pred ustaši, Nemci in tudi pred hrvaškimi domobranci (Šumi in Luthar, 2016:137).

Dvoletna, osebna izkušnja migracije na Portugalskem me je pripeljala do narodnega heroja Artstides de Sousa Mendes do Amaral e Abranches (eno ime). Lizbona je imela ključno vlogo v zgodovini druge svetovne vojne, čeprav tam ni bil izstreljen niti en naboj. Edino evropsko mesto, v katerem so zavezniki in sile osi delovali odprto, je bil začasen dom večine evropskih izgnanih Judov. Več kot milijon pribežnikov je na ozemlju Lizbone iskalo pomoč pri prehodu v ZDA.

Razmeroma revna država Portugalska, ki je drugo svetovno vojno preživela nevtralno in fizično nedotaknjeno, danes opeva svoj uspešni narod, ki je prepojen z bogato izkušnjo proti nacističnemu delovanju. Sousa Mendes je s svojim bratom dvojčkom študiral pravo, nekaj let po svoji diplomi je službo dobil v ameriško-portugalskem konzulatu. Tam si je ustvaril vezi s premožnimi in vplivnimi posamezniki. Z začetkom diktatorstva Salazarja leta 1932 je bil vstop na Portugalsko onemogočen. Telegram diktatorja Salazarja je od portugalske ambasade v Berlinu jasno zahteval ne-podpiranje diskriminacije na podlagi »rase«. Navkljub nediskriminatornim zakonom diktatura Salazarja ni dovoljevala pomoči Judom. Sousa Mendes namerno ni upošteval odloka avtoritarne diktature z izdajanjem potovalnih vizumov v Ameriko. Njegovo dejanje je bilo dejanje edinstvenega človeka, ki je verjel, da mu humanost

nalaga določene obveznosti reševanja nedolžnih življenj. Njegova dejanja pomoči so kasneje leta 1940 bila kriminalizirana (Lochery, 2011).

Njegov odgovor na obtožbe je bil naslednji:

Moj cilj je bil resnično rešiti vse ljudi, katerih trpljenje je bilo neopisljivo: nekateri so izgubili zakonca, drugi niso vedeli, kaj se dogaja z njihovimi pogrešanimi otroki, tretji so videli svoje ljubljene, ki so podlegli nemškim bombnim napadom, ki so se zgodili vsak dan in niso prizanesli prestrašenim beguncem ... Obstajal je še en vidik, ki ga ne smemo spregledati: usoda številnih ljudi, če bi padli v roke sovražnika ... Eminentni ljudje številnih držav, s katerimi smo bili vedno v odličnih odnosih: državniki, veleposlaniki in ministri, generali in drugi visoki oficirji, profesorji, ljudje besed ... Častniki vojsk okupiranih držav, Avstrijci, Čehi in Poljaki, ki bi bili ustreljeni kot uporniki; bilo je tudi veliko Belgijcev, Nizozemcev, Francozov, Luksemburžanov in celo Angležev ... Veliko je bilo Judov, ki so bili že preganjani in so si prizadevali ubežati grozoti nadaljnjega preganjanja. Ne nazadnje neskončno število žensk, ki se je poskušalo izogniti usodi, da bi bile prepuščene volji tevtonske čutnosti. Nisem mogel razlikovati med narodnostmi, saj sem se držal človeških narekovanj, ki ne razlikujejo niti rase niti narodnosti; kar zadeva obtožbo za nepošteno ravnanje, mi je na stotine ljudi ploskalo, ko sem zapustil Bayonne, in po mojem delu je bila Portugalska tista, ki je bila spoštovana (Lockery, 2011:58).

Poleti leta 2019 sem obiskala Izrael. Muzej Jad Vašem na svojih travnikih glorificira humanitarce, ki so med vojnama nesebično pomagali mnogim, za nekatere so posajena tudi drevesa, postavljeni spomeniki.

Naslednje obdobje množičnega tihotapljenja je bil čas hladne vojne. Osredotočila sem bom na znanega junaka, ki je več kot 1000 ljudem pomagal prečkat vzhodni del Berlina na zahodnega. Hasso Herschel je skopal več metrov dolg predor, ki je mnogim pomenil prvi stik s svojo družino po dolgem času. Zaradi finančne obubožanosti se je Herschel združil z NBC-jem, ki je posnel resnični pobeg iz ene na drugo stran. Ko je nemška vlada odkrila ta tunel, je Herschel ubral novo tehniko dolgega potovanja čez Nemčijo in Avstrijo (Mitchell, 2016). Primerov junaštva med časom hladne vojne beležimo še mnogo.

Sodobna zgodovina tihotapljenja v Afganistanu sega globoko v islamsko romarsko trgovsko mrežo, v kateri se »poklic« tihotapljenja prenaša iz očeta na sina (Monsutti, 2009). Nomadi v Afganistanu se selijo, da bi si zagotovili boljše pašnike, poslovneži se selijo v mesta, da bi poslovali s trgovino, romarji pa se preselijo v verska mesta, da so bližje Shia ali Sumi populaciji. Izseljevalne epizode so se v Afganistanu začele leta 1979, ko so se fundamentalistične islamske skupine združile proti Sovjetski zvezi. Po dolgih letih vojne so se Sovjeti umaknili iz Afganistana. Leta 1989 so se nekateri preselili nazaj, nekateri so ostali kot manjše skupnosti v sosednjih državah, predvsem Iranu.

Začetek državljanske vojne in pojav talibanov je v Afganistanu sprožil nov val migracij v sosednje države. Iregularne migracije so se obudile ponovno po padcu talibanov leta 2002 in ponovno po obnovitvi islamistične ureditve leta 2006. Slednje leto so se zaradi padca gospodarskih razmer selitve za nekaj časa ustavile (Mohammadi, 2018). Selitve so za afganistanske begunce predstavljale strategijo preživetja. Več kot 60-letno obdobje nemirov in spopadov je okrepilo vlogo afganistanskih tihotapcev, ki še danes povzemajo samopodobo »rešiteljev« in »častnih delavcev« (Monsutti, 2009).

Povezava med ilegalnimi migracijami in tihotapljenjem kot nasilnim in brezobzirnim poslom je relativno nedavna zgodovina, ki je bila ponovno osvetljena v Evropi sredi 90. let med veliko begunsko krizo. Do tedaj tihotapljenja migrantov niso bila kaznovana niti obravnavana kot pomembno kaznivo dejanje, tako kot danes. Nekatera tihotapljenja so imela tudi pozitivno konotacijo, saj so bila deležna zapuščine junaških dejanj tihotapljenja Judov na varno med drugo svetovno vojno. Ustanovljena ni bila nobena delovna skupina za boj proti pojavu (Liempt in Doomernik, 2006). Nanizane primere si želim obravnavati kot polemiko kriminalizacije kontinuuma humanitarnega dela in tihotapljenja. Reševanje Judov, ki je pred 80 leti predstavljalo kaznivo dejanje, danes slovi po svoji častni pomoči. Pogled na ljudi in njihova dejanja se spreminja skozi desetletja. Zgodbe, ki heroizirajo humanitarno tihotapljenje, niso omejene samo na zgodbe o podzemnih tunelih, reševanju Judov ali zgodbe zlate dobe kitajskega priseljevanja, tudi danes smo lahko priča mnogim humanitarnim aktom (Carola Rackete, Pia Klemp, Irena Sendler ter mnogi_ge druge_i).

V številnih primerih so moški in ženske pomagali pobegniti migrantom čez mednarodne meje, in sicer na podlagi nesebičnega ravnanja za blaginjo človeštva (McAuliffe idr., 2020). Protokol

Združenih narodov proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku (sprejeti leta 2004) je relativno nova opredelitev tihotapljena, čeprav nadaljuje svojo dolgoletno zgodovino nadziranja človeške mobilnosti s kategorizacijo in dokumentiranjem (Torpey, 2001). Kako doseči, da bo dobrohotnost in humanitarnost nagrajena in ne kriminalizirana, je velik problem današnje dobe.

V naslednjem paragrafu analiziram nekatere vidike dveh različnih fenomenov, ki jih ljudje pogosto zamenjujemo (tihotapljenje migrantov in trgovina z ljudmi).

2.3. Razlika med tihotapljenjem migrantov in trgovino z ljudmi

Tihotapljenje se od trgovine z ljudmi razlikuje po treh glavnih točkah:

1. Odnos med migrantom in tihotapcem v tihotapljenju ne zahteva elementa prisile, kar pa ne velja za žrtve trgovine z ljudmi.
2. V nasprotju s trgovino z ljudmi cilj tihotapljenja migrantov po navadi ni izkoriščanje, ampak posredna ali neposredna pridobitev finančne ali druge koristi.
3. V nasprotju s trgovino z ljudmi je tihotapljenje migrantov vedno transnacionalno, saj je sestavljeno iz »nezakonitega« vstopa osebe iz ene v drugo državo (Konvencija ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, člen 3).

Bistvena razlika med zgoraj navedenima fenomenoma je torej med privolitvijo in izbiro za migracijo. Žrtve trgovine z ljudmi so za razliko od migrantov predstavljene kot »pasivni objekt izkoriščanja«, ki ga ikonično prikazuje ženska, ki je prodana zaradi spolnih uslug (Koser 2002). Oba termina si delita pripis kriminalnih dejavnosti. Njuna »ilegalnost« se sooblikuje na podlagi nacionalnih, regionalnih in mednarodnih odzivov na »pojav«. Trgovina z ljudmi si s tihotapljenjem ljudi deli tudi nezakonite migracije, čeprav vedno ne vključuje ilegalnega priseljevanja. Besedi se pogosto uporabljala kot sopomenki, čeprav vsebujeta različni definiciji. Tihotapljenje je družben pojav, ki ga je težko univerzalno opisati, saj vsebuje toliko resnic, koliko je akterjev. Oseba, ki se je odločila za pobeg ali je bila izgnana iz svoje matične države, je zakonsko drugače opredeljena kot oseba, ki tihotapi migrante, čeprav ne smemo

pozabiti dejstva, da so tihotapci velikokrat tudi sami migranti_ke/begunci_ke. Odločitev za pobeg lahko predstavlja zgodbo o ljudeh, ki so reagirali na pritiske s strani svoje države tako, da niso izbrali komfortnosti niti revolucije, ampak so za ohranitev lastnega življenja izbrali pobeg. Nekateri migranti_ke se ne skušajo podrediti, prilagoditi ali spremeniti okolja, v katerem so se rodili, ampak želijo oditi drugam, četudi na nelegalen način. Vzroki za migracijo so raznoliki, tako kot so raznoliki ljudje in njihove osebnostne zgodovine. Nekateri so se odločili za pobeg, saj jim je to predstavljalo edino možnost preživetja in ohranitve lastnega življenja. Tihotapci migrantov se vrtijo v popolnoma drugačnih miselnih procesih kot trgovci z ljudmi. Večinoma tihotapcev primarno vidi zaslužek, nekateri tudi humanitarni cilj. Njihovo »delo« je mnogokrat socialno-družbeno nezaželeno in nesprejemljivo.

Finančna korist, ki tako ostaja večinska gonilna sila, je pridobljena na ilegalne načine, njihove načine prilagoditve rigidnemu sistemu migracij bi ponekod lahko označili celo za »inovativne« (Bučar Ručman: 2007). Tihotapljenje je kaznivo dejanje, ki nasprotuje državi, trgovina z ljudmi pa predstavlja kršitev osnovnih človekovih pravic, vključno s pravico do svobodnega odločanja. Čeprav se migranti prostovoljno odločijo za nevarno pot, njihova usoda kmalu ostane v rokah tihotapcev. Slednji pojav zamegli mejo med trgovino z ljudmi in tihotapljenjem (Peršak, 2005). Oseba, ki je bila pod prisilo vključena v trgovino z ljudmi, ostaja v nevednosti glede lastne usode, tako kot marsikateri migrant, ki se je podal na pot. Osebe pri obeh pojavih pogosto potujejo iz izvorne v tranzitno in ne nazadnje v državo destinacije. Žrtve trgovine z ljudmi so ustrahovane, preslepljene, prevarane itd. Njihov odvzem dostojanstva pa ustvarja suženjski odnos, v katerem so si primorane pridobiti nazaj lastno svobodo z različnimi oblikami spolnih ali delavnih uslug (Peršak, 2005).

2.4. Tihotapske poti v Evropo

Neprimerljivo povečanje števila beguncev in drugih migrantov, ki vstopajo v Evropo, je spodbudilo intenzivnejše razprave o migracijah v Evropi. Mnogi migranti bežijo pred dolgotrajnimi konflikti v Afriki in na Bližnjem vzhodu, zlasti po vojni v Siriji. Pojav, ki leta 2015 beleži prihod več kot en milijon ljudi, naj bi svojo rast nadaljeval v prihajajoča leta. Evropi s populacijo več kot 747,5 milijona (Worldometer, 2020) prebivalca milijon migrantov

predstavlja le majhen odstotek. Posledično so nedavne migracije imele velik vpliv na razvoj evropskega kriminalnega sistema. Več kot 90 % migrantov v enem trenutku svojega potovanja uporabi plačano pomoč ali z drugo besedo tihotapca. Te storitve v večini primerov zagotavljajo mreže tihotapcev ali posamezniki (Europol, 2016).

Migranti_ke, ki potujejo na iregularen način, po večini prihajajo iz naslednjih držav:

- Sirija,
- Pakistan,
- Afganistan,
- Irak,
- Senegal,
- Somalija,
- Nigerija,
- Maroko,
- Bangladeš,
- Kitajska,
- Vietnam.

Po statistikah Europola (2016) naj bi bile zaželene destinacije migrantov:

- Nemčija,
- Velika Britanija,
- Švedska ali druge skandinavske države,
- Belgija,
- Nizozemska.

Potovanje, ki sem mu posvetila večjo pozornost v svojem diplomskem delu (Malek, 2019), obsega pripravo na potovanje, dejansko potovanje in post potovanje, ki zajema vse procese integracije itd. Pot migrantov bi lahko opredelili tudi kot državo izvora, državo tranzicije in državo destinacije (Malek, 2019). Poti, po katerih migranti vstopajo v Evropo, so različne. Egejsko in Sredozemsko morje sta trenutni žariščni točki migracij.

Poti po morju:

Največje število migrantov zadnja leta prihaja po vzhodno mediteranski poti, katerih prva tranzitna država je Turčije in nato Grčija. Od Grčije naprej obstajajo 3 nadaljnje poti:

- Skozi zahodni Balkan, da bi vstopili čez Schengensko mejo na Hrvaške, preko Madžarske ali skozi Bolgarijo in Romunijo ter ne nazadnje po morju do Italije.
- Središčna mediteranska pot, ki poteka preko vstopne države Italije (druga država v EU po številu iregularnih migrantov), od tam pa iz Milana dosega severno Evropo.
- Zahodna mediteranska pot skozi Španijo ali Portugalsko (Europol, 2016).

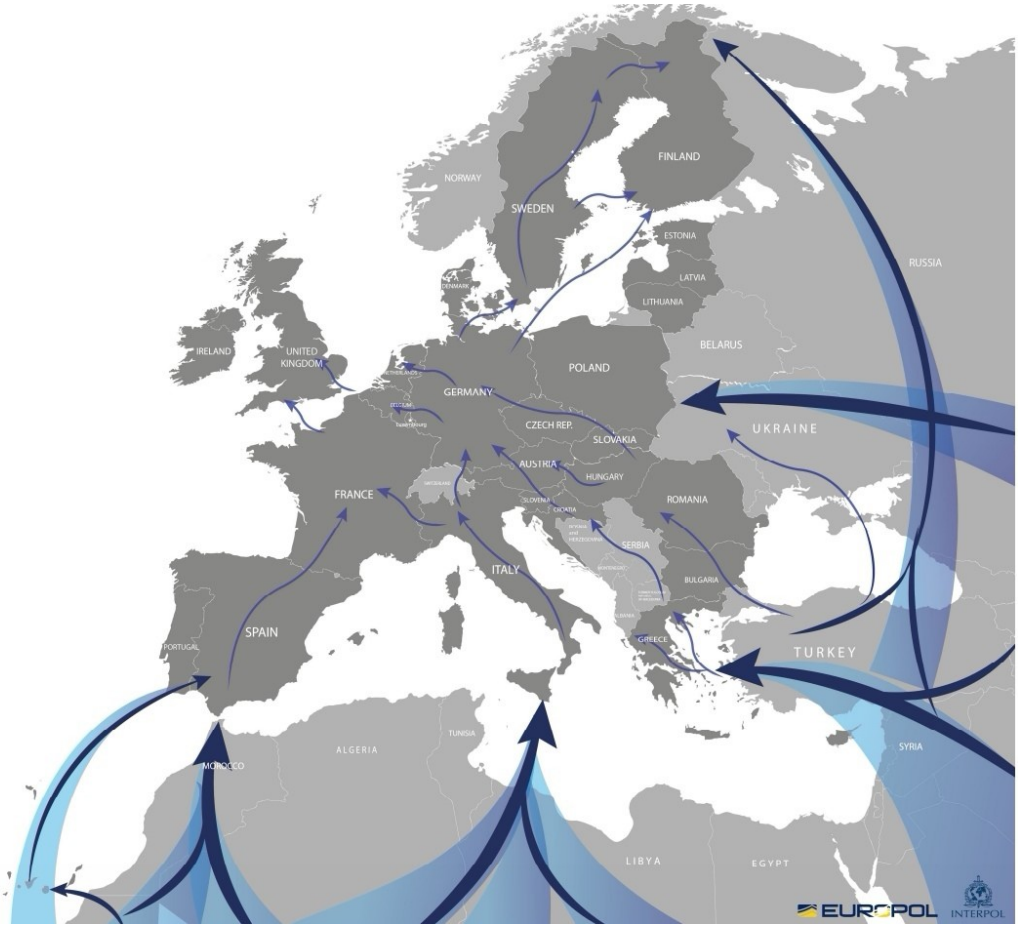
Poti po zemlji in zraku:

Severna pot, ki jo izbirajo mnogi migranti, po letu 2015 vključuje potovanje po kopnem skozi Rusijo v Norveško, nekateri izberejo tudi manj popularno baltsko pot, preden vstopijo na Poljsko.

Najmanj pogost »modus operandi« je zagotovo izbira tihotapljenja po zraku. V prihodnje lahko pričakujemo rast zaradi visokega nadzora na kopnem in morju. Potovanje preko zraka je najkrajši, najvarnejši in najdražji način potovanja (McAuliffe idr., 2018).

Izven Evrope je več kot 230 lokacij, kjer se migranti prvič srečajo s tihotapci. Zunaj EU migranti najpogosteje izbirajo pot čez Ammam v Jordaniji, Kairo v Egiptu, Istanbul in Izmir v Turčiji, Misrata in Tripoli v Libiji in Oran v Alžiriji (Vradis idr., 2019).

V Evropski agendi o migracijah iz leta 2015 je bil razvit tako imenovan fenomen »vroče točke«, ki je omogočil ustanovitev številnih centrov, ki so na zunanjih in notranjih mejah EU. V teh centrih naj bi se opravljala registracija, identifikacija, odvzem prstnih odtisov in ponovna seznanitev prosilcev za azil. Te operacije je treba izvesti v 48 urah od prihoda prosilca v azil (72 ur v izjemnih okoliščinah), če prosilci zavrnejo identifikacijo, jih prisilno premestijo v državo izvora (Vradis idr., 2019). Študentke smo ob študijskem obisku v Veliki Kladuši bile priče mnogim migrantom, ki niso pravilno obravnavani, saj se po mnenju številnih izvajajo tako imenovani »push backi« (Lipovec Čebron & Zorn, 2016, Zaviršek, 2017).

Slika 1: Europol, 2016.

2.5. Tihotapske mreže

Po policijskih predpostavkah obstaja več kot 40.000 posameznikov, za katere sumijo, da so vpleteni v tihotapljenje migrantov, če upoštevamo še tiste, ki so med potjo pomagali z zavetišči, potnimi listi in drugimi dejavnosti, je teh oseb neznatno več. Velik del teh posameznikov deluje kot del večjih tihotapskih mrež (Baird, 2013).

Države, ki se statistično največ ukvarjajo s tihotapljenjem:

- Bolgarija,
- Egipt,
- Madžarska,
- Irak,
- Kosovo,

- Pakistan,
- Poljska,
- Romunija,
- Sirija,
- Tunizija,
- Turčija.

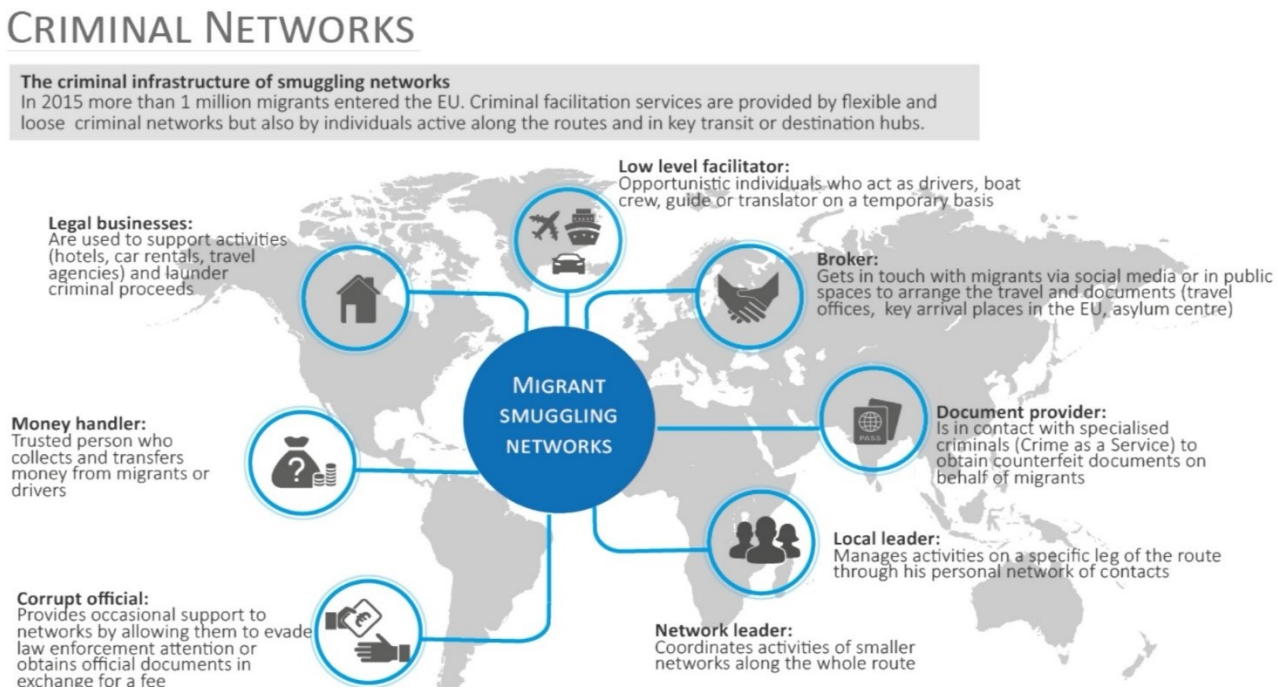
Po Europolu (2016) 44 % tihotapskih mrež sestavljajo izključno osebe, ki niso državljani držav EU, 30 % jih prihaja iz EU in 26 % je sestavljenih iz obeh skupin. 13 % tihotapcev deluje v državah izvora, saj je pogosto na »domačih« tleh njihov socialni kapital višji, veliko jih deluje tudi v sosednjih državah (Majidi, 2018). Socialna organizacija tihotapljenja migrantov vključuje vprašanja, povezana z »modus operandi« tihotapljenja, poslovnih taktik, njihovih vlog znotraj tihotapskih operacij in njihovih položajev znotraj tihotapskih mrež (Braid, 2013).

2.6. Tihotapske mreže in »freelancerji«

Velikost skupine, ki se ukvarja z ilegalnimi prevozi migrantov iz ene države v drugo, je težko izmeriti. Veliko izmed tihotapcev sodeluje z majhnimi avtonomnimi podjetji ali »freelancerji«, ki svoje delo v veliki mreži opravljajo kot vozniki, naborniki, ponarejevalci dokumentov, organizatorji. Nekateri tihotapci sodelujejo tudi z več avtonomnimi podjetji hkrati.

Kriminalno mrežo bi lahko razdelili na 3 glavne elemente posameznikov:

- Vodja/organizator (usklajevanje znotraj mreže, deluje na daljavo in vzdržuje stike z majhnim številom ljudi).
- Lokalni ali regionalni voditelj (določa cene storitev, ureja prevoze, usklajujejo druge dejavnosti, deluje na lokalnih tleh in ureja vse, kar migranti potrebujejo, preden se podajo na pot).
- Posamezniki, ki se z migranti odpravijo na določene dele poti (Europol, 2016).

Slika 2: Europol, 2016.

Raziskava, ki je bila izvedena leta 2012 s strani Triandafyllidouja in Maroukisa, potrjuje, da večina kriminalnih združb deli svoje delo na več podvlog, vključno z vlagatelji, najemniki, prevozniki, vodniki, izvršitelji, podkupljenimi uradniki. Veliko raziskav raziskuje tudi delovanje socialnih mrež in komunikacije med tihotapci in migranti (Frouws in Brenner, 2019).

Monsutti (2009) v svoji raziskavi o Hazara etnični skupini v Afganistanu uporablja različna poimenovanja za tihotapske delavce. Med njimi sta »rahbalad« posrednik ali organizator in »qachagbar« vodnik, ki jih spremlja na poti.

Icduygu & Toktas (2002) menita, da so mnogi tihotapci tudi sami migranti ali begunci, hkrati pa so vpeti tudi v skupnosti ljudi na poti. Opazila sta, da lahko migranti in tihotapci v preliminarnem obdobju poti, zaradi priprave na pot (ki je lahko sorazmerno dolga), skupaj preživijo veliko časa. Izmenjujejo si izkušnje in posledično razvijajo zaupanja vreden odnos. Akterji znotraj tihotapskih mrež igrajo vrsto različnih vlog, njihova prisotnost pa je ključna. Opozarjata tudi na nekatere (odstotkovno manjše) prevare, izkoriščanje in trpinčenja znotraj kriminalnih združb.

2.7. Socialne mreže in tihotapljenje

Dostop do internetnih storitev omogoča tihotapcem, ki so v preteklosti svoje potencialne stranke iskali na bazarjih (Malek, 2019), da danes poiščejo svoje stranke kar preko spleta. Socialne mreže uporabljajo kriminalne združbe ali posamezniki za povezovanje z vozniki in ostalimi »freelancerji«. Platforme družabnih medijev pa ne nazadnje uporabljajo tudi migranti sami za izmenjavo informacij o spremembah na poti, vključno z nekaterimi spremembami kazenskega postopka in pregona kot tudi izkušnjami azilnih postopkov. Tihotapci migrantov na podlagi spremljanja teh razmer in povpraševanja ter zaostrovanja mej razvijajo nove alternative varnejših poti in sorazmernih cen (McAuliffe idr., 2019). Tihotapci in migranti uporabljajo Facebook, Twitter, WhatsApp, Viber in druge socialne platforme za izmenjavo informacij o tihotapskih storitvah (Frouws in Brenner, 2019).

2.8. Povezava z diaspornimi skupnostmi in družino

Mreže tihotapcev sodelujejo z etničnimi skupinami iz diaspornih skupnosti po celem svetu. Ciljna država migrantov je mnogokrat povezana z že ustaljenimi manjšimi skupnostnimi s podobnimi ali sorodnimi etničnimi skupinami. S temi skupnostmi si posamezniki lahko delijo nadnacionalne, jezikovne ali kulturne vezi (Kyle in Kosolowski, 2011). Diasporne skupnosti teh držav pogosto ponujajo podporna omrežja in priložnosti za iregularizirane migrante, s katerimi si posamezniki nezakonito ali zakonito podaljšajo svoje bivanje v EU. Nekatere skupnosti sodelujejo s kriminalnimi družbami pri urejanju papirjev, potovanj ali zaposlitev na nelegalnem trgu dela. Mnogi iraški, sirski in afganistanski osumljenci tihotapstva (veliko izmed njih so tudi sami iregulizirani migranti) sodelujejo pri urejanju storitev za svoje sodržavljane (Europol, 2016).

Migranti se za nevarna potovanja odločajo tudi z razlogom oskrbovanja svoje lastne družine v matični državi. 33-letni Zatanj je o pomoči za družino povedal slednje:

Vsi mladi so nemočni zaradi korupcije v vladi in policiji. Imeti moraš poznanstva v vladi ali imeti veliko denarja. V nasprotnem primeru boste umrli od lakote. V tem primeru morajo družine poslati svoje mlade člane na delo v Iran in Turčijo, da ti posamezniki pošiljajo nekaj

denarja nazaj domov. Če tega ne storijo, bodo vsi umrli. Korumpirana vlada jih ne bo poslala. No, to moramo storiti mi (tihotapci_ke). Vemo, da je naše delo nezakonito, vendar ljudem vsaj pomagamo preživeti (McAuliffe idr., 2016).

Razširjeno je razumevanje, da obstajajo močne socialne povezave med tihotapci in skupnostmi, s katerimi delujejo kot med tihotapci, in družinami, ki bodo plačale za potovanje (Majidi, 2018). Zhang idr., (2018) raziskujejo, kako se je tihotapljenje razvijalo na makro ravni med militarizacijo, kriminalizacijo in nadzorom priseljevanja v moderni dobi. Avtorji opisujejo tudi zgodovinsko povezanost tihotapljenja med diaspornimi skupnostmi, ki pa temelji na načelih solidarnosti, vzajemnosti in humanitarnosti. Liempt in Doomerik (2007) sta v svojih raziskavah intervjuvala 56 posameznikov, v katerih sta opredelila zaupanje kot ključni dejavnik odločitve za izbiro tihotapca. Mnoge družine izberejo tihotapca (da pošljejo svojega najmočnejšega člana v EU in drugam po svetu) na podlagi že dobrih izkušenj njihovih prijateljev in družine. Tihotapci ponujajo tudi možnost plačila po prihodu v določena mesta, ki družini predstavlja določeno mero varnosti in zagotovila za njihove družinske člane.

2.9. Korupcija in ostala plačila

Spomnim se migranta iz Lizbone, ki mi je nekoč dejal, da smo vsi v svojem bistvu podkupljivi, samo denarne vsote so različne. Korupcija je temeljni element tihotapljenja, ki se uporablja na vseh ravneh potovanja. Kriminalne združbe podkupujejo policiste, da neovirano spuščajo vozila čez mejo, vojake in vojaške častnike, da ne pregledajo ladij in veleposlaništva za odobritev vizuma in potnih listov. Zaradi prejemanja vseh vrst podkupnin ostaja sodelovanje v tihotapljenju migrantov izredno dobičkonosen, a tvegan posel (Kyle in Kosolowski, 2011). Grobo oceno letnega prometa tihotapljenja lahko pridobite, če pomnožite vsakega migranta s ceno potovanja iz izvorne države. Kriminalni promet, vezan na EU, torej znaša med 3–6 milijardami za leto 2015 (McAuliffe idr., 2019). Četudi nekateri zaračunavajo velike vsote za svoje tihotapsko delo, se mnogi migranti obrnejo na tihotapce kot na zadnjo rešilno bilko (Mohammadi, 2018).

Mohammadi (2018) razmišlja, da bi v prihodnosti sodelovanje tihotapcev_k in nekaterih mednarodnih organizacij lahko pozitivno vplivalo na preprečitev dostopa nekaterim posameznikom (»teroristom«).

Veliko tihotapcev posluje po logiki plačila po obrokih z garancijo tretje osebe ali neposredno garancijo osebe. To plačilo vsebuje že vnaprej dogovorjen znesek, ki se v celoti plača po obrokih ali dogovorjenih terminih. Nekateri plačujejo po doseženih mestih, tako prvo plačilo dobijo tihotapci, ko osebe npr. dosežejo Teheran, drugi, ko dosežejo Istanbul in zadnjo po varnem prihodu v Grčijo. Mnogi uporabljajo sistem Hawala predvsem zaradi nizke pismenosti, pomanjkanja uradnih identifikacij in ovir pri prenosu preko formalnih bančnih institucij. Ta neuradni denar varuje obe strani, saj ni vodenih evidenc, kratkoročni zapisi pa se uničijo. Sistem Hawala deluje na zaupanju med določenimi akterji, ki so v posameznih mestih odgovorni za prenos denarja v fizični obliki, tako vsi posegi ostajajo nedokumentirani in težje dokazljivi (Legorano in Parkinson, 2015).

2.10. Terorizem in ostala kriminalna dejanja

Pogosto so osebe, ki tihotapijo migrante, vpletene še v druga kriminalna dejanja. Kazniva dejanja, po katerih posegajo, so poleg tihotapljenja ljudi še preprodaja drog, ponarejanje dokumentov, premoženjski zločini in trgovina z ljudmi (McAuliffe idr., 2016). Leta 2015 je 22 % vseh tihotapcev bilo povezanih tudi z drugimi kaznivimi dejanji, predvsem s trgovino s prepovedanimi drogami. Številni tihotapljenje povezujejo tudi s terorizmom, čeprav je grožnja terorističnih napadov v primerjavi z velikim številom migrantov majhna. Mnogi avtorji menijo, da bodo morale kriminalne mreže (zaradi boljše podobe o migrantstvu in tihotapskih storitvah) sprejeti nekaj racionalnih ukrepov, da prepoznajo takšne posameznike (teroriste) in jim ne pomagajo prečkati mej (Zhang idr. 2018).

V kvalitativnih raziskavah, v katerih so intervjuvali tihotapce, težko zasledimo izpovedi tistih, ki bi priznali, da so v svojem poslu izvajali nasilje. Kadar želimo raziskovati o nasilju tihotapcev nad migranti, se moramo opreti samo na perspektive migrantov. Četudi tihotapci sami neposredno ne izvajajo nasilja nad migranti, je pot izredno nevarna, saj na migrante prežijo skupine, ki ropajo in ubijajo ljudi zaradi prodaje organov itd. Čeprav je fizično nasilje

tihotapcev nad migranti izjema in ne pravilo, Majidi (2018) opozarja tudi na nekatere dokumentirane fizične napade in pretepe na migrantskih poteh s strani tihotapcev. Opozarja tudi na vrsto drugih nasilnih dogodkov in izkoriščanj, s katerimi se soočajo migranti, vključno z izsiljevanjem, ki poteka v samem procesu tvegane poti (Majidi, 2018:110). Nekateri tihotapci sodelujejo tudi z drugimi tatovi in kriminalnimi mrežami, kot so talibani (Carling, 2007).

2.11. Tihotapljenje, kriminalizacija in humanitarnost/humanost

Celotno breme begunske poti mnogokrat »projicirajo« na agente/posrednike/tihotapce, ki so večinsko videni kot najhujša zloraba migrantov. Tihotapci sami sebe opisujejo kot humanitarne delavce z altruistično gonilno silo, ki v primerjavi s kriminalizacijo tihotapljenja pomagajo ljudem priti iz negotovih v sorazmerno varne prostore. Konvencija o beguncih iz leta 1951 je dekriminalizirala prihod oseb brez dokumentov, kadar so to prosilci za azil. Ni pa opredelila potrebe po razlikovanju med humanitarci in tihotapci, kjer zadnja leta številni ugotavljajo, da je meja zabrisana (Watson, 201; Sarma, 2003). Zorn (2005) meni, da v številnih državah postopek azila prosilce obravnava kot osumljence, katerih verodostojnost (pridobitev mednarodne zaščite) mora zaslišati in potrditi država. Vir napetosti izvira ravno iz dekriminalizacije prosilcev za azil, saj same države hkrati nadzorujejo gibanje.

Kriminalizacija zanika kompleksnost nedokumentiranih migracij ter se opira na poenostavljene »črno-bele« kategorije. Nujno je potrebna ponovna opredelitev tihotapljenja, ki se zaveda pozitivnih učinkov humanitarnih akterjev skozi holistični pristop ter odgovornost pripiše državi. Iz nekaterih kontekstov je treba izvzeti tudi skrajno problematične upodobitve organiziranega kriminala in celotno tihotapljenje osmisliti kot nekaj, ki ni zreducirano samo na patološki fenomen. S kriminalizacijo tihotapljenja države poskušajo odpraviti vse ohlapnosti, povezane s čezmejnim gibanjem, z vztrajanjem pri ikoničnih reprezentacijah prosilcev za azil kot žrtvami na eni strani in tihotapcev kot kriminalcev na drugi (Watson, 2015). Skozi literaturo sem zasledila razprave o kriminalizaciji skozi 3 binarne razsežnosti, legalno in ilegalno, humanitarci in tihotapci in ne nazadnje žrtve in storilci. Mednarodno pravo migracij je zasnovano tako, da prepreči prihod in disciplinira prosilce za azil s preventivnimi politikami in premikom odgovornosti/nadzora na države zunaj mej Schengena Evrope.

Sankcije omejujejo možnost, da se ljudje prosto gibajo, vključno s tistimi, ki bežijo pred grozotami revščine ter vojne (Zorn, 2003). UNCOD predlaga, da države naj ne bi kriminalizirale ožjih družinskih članov, NGO-jev in religioznih skupin, ki pomagajo ljudem zaradi humanitarno-neprofitnih razlogov. Tihotapljenje je pod določenimi pogoji lahko moralno dovoljeno, če je prostovoljno in lahko izboljša življenje tistih, ki se podajo na nevarno potovanje, argumentirata Aloyo in Cusumano (2018).

Slednja trdita, da je tihotapljenje ljudi na podlagi finančne koristi in drugega materialnega interesa lahko dovoljeno, če se izpolnjujejo naslednji pogoji:

1. Konsenz tihotapca in migranta o sodelovanju.
2. Tihotapec ustrezno predstavi tveganje in poskrbi za ukrepe zmanjševanja tveganja.
3. Nobeden od sodelujočih ne namerava kršiti osnovnih pravic do življenja.

Del tesnobe in trpljenja, ki ga povzroča revščina, sta povezana z nezmožnostjo zagotovitve osnovnih potreb svojim družinskim članom. Aloyo in Cusumano (2018) se zavedata, da odločitev za migracijo pogosto temelji na želji za odpravo ali omilitev revščine, vendar menita, da tihotapska dejavnost ob tako velikem tveganju in kompleksnosti ne more biti brezplačna. Tihotapci naj bi nosili veliko število razumnih stroškov, ki nastanejo ob podkupovanju in organiziranju poti. Vsak človek ima pravico do dostojnega življenja, četudi nismo nikoli popolnoma prepričani, da bo življenje na drugi strani boljše. Odmevna trditev, da je nepravično služiti na nekom, ki je tako reven, je sicer pravilna, vendar ne smemo pozabiti, da ima posameznik pravico, da si sam izbere, kako bo porabil svoj denar. Če sama pot ne bi bila tako zahtevna in nevarna tudi tihotapstvo posledično ne bi bilo tako drago. Ob uspelem migriranju se lahko izboljša življenje številnih ljudi. Vsak človek ima pravico, da izbere tisto, za kar meni, da je najboljša odločitev za doseganje njegovih življenjskih ciljev. Brez preživetveno-ekonomskega motiva bi na svetu bilo veliko manj želj za prečkanje mej. Celotno tveganje bi se lahko zmanjšalo, če bi države upoštevale pogoje pravičnega sodelovanja, menita Aloya in Cusumanu (2018). Avtorja navajata, da bi se tako znižal tudi dobiček in uredil dostopnejši proces poti za tiste, ki želijo izboljšati svoje življenje. Kadar pomislimo še na globalne neenakosti in revščine, lahko tihotapljenje predstavlja en način, kako se rešiti morebitne smrti. Ne nazadnje, tudi če bi tihotapci zaračunavali »vrtoglave« pristojbine, avtorja menita, da tihotapstvo ne bi smelo biti ilegalno (potem bi posamezniki postali potovalni agenti), vsak

posameznik pa naj bi imel pravico do svobodne izbire, kako bo zapravil svoj težko prislužen denar. Tihotapljenje, ki je kriminalizirana dejavnost, je pogosto edina možnost za pobeg pred izkoriščevalno politiko, vojnami in endemično revščino. S kriminalizacijo tihotapljenja in nasilnimi mejami onemogočamo ranljivemu prebivalstvu in tistim, ki jim pomagajo, možnost in pravico do boljšega človeku dostojnega življenja (Watson, 2015).

2.12. Smrtne žrtve in nasilne meje

Zadnja leta je mnogo migrantov primorano zateči k poskusom prečkanja mej z malo verjetnostjo preživetja. Pojavlja se vprašanje, ali so zakoni in konvencije na področju migracij resnično oblikovani in se izvajajo v interesu migrantov (Tazzioli, 2016). Vlade držav EU preprečujejo neodvisnim skupinam izvajanje reševalnih akcij na morju, človekove pravice so postale žrtev normativno regulacijske etike sovraštva do tujcev. Zaradi diskriminatorne politike migracij so mnogi obsojeni na status liminalnosti, ambivalentnosti in stanje vmesnosti, kjer migranti ostajajo popotniki, ki jim nikoli ne uspe preiti nasilnih mej (Jones, 2017).

Nemčija in Avstrija, ki sta po letu 2015 kazali veliko humanitarno naravnanost, sta hkrati proti koncu istega leta iskali načine, da bi ljudi zadržali zunaj meja, in sicer tako, da sta pritisnili na schengenske države, naj meje Evrope čim bolj zaprejo; to je bil tudi eden od argumentov militarizacije meja v Sloveniji (Zaviršek, 2017:46). Evropa je danes metaforična kot Berlinski zid in postalo je popolnoma jasno, da begunci ne vstopajo na tla humanosti in demokracije ter socialnih držav, ampak korakajo čez mejo (če jim uspe) segregacije, sovraštva in demonizacije (Zaviršek, 2017:57). Zaviršek in Rajgelj poudarjata tudi neskladje med moralno paniko in dejanskim številom odobrenih prošenj za mednarodno zaščito ter menita, da se veliko rasizma skriva po krinko skrbi, zavrgli bomo begunce, saj zanje ne moremo skrbeti (Zaviršek & Rajgelj, 2018a:145). Rasizem v postsocialističnih državah je potlačitev lastnega trpljenja v času med obema svetovnima vojnama, ko so ljudje odhajali kot ekonomski migranti s »trebuhom za kruhom« zaradi brezposelnosti v matičnih državah. Zaskrbljenost pot pretvezo seksizma in rasizma se po (Zaviršek, 2018b) skriva tudi v dejanjih, ko jezni moški varujejo ženske in otroke kot pasivni objekt. Zdi se, kot da bi mnoge države doletela kolektivna kulturna amnezija, saj se malokdo zaveda sodobne zgodovine Evrope; včasih imam občutek, da so izkoreninjeni tudi vsi zametki kritičnega razmišljanja. Po Jones (2018) nasilje na mejah

ni samo produkt evropskih smernic, ampak tudi rasizma, ki je izvor vseh neenakosti na svetu. Ministrstvo za notranje zadeve in policija ravnata po načelih, da bomo kot vrsta močnejši, če se bomo znebili nenormalnih individuov. Smrti migrantov na mejah in ob njih so postale rutina, nič neobičajnega, saj je rasizem poskrbel, da je usmrtitev v družbi postala sprejemljiva, normalna (Foucault v Jones, 2018). Eno izmed bistev smrti na mejah je tudi svarilo drugim migrantom, saj voditelji držav upajo, da bodo ograje, utrjevanje meja in nasilne smrti migrantov odvrnili druge morebitne migrante, da bi se odpravili na enako pot kot njihovi predhodniki. Med begunci se travmatični dogodek ponavlja v obliki vprašanja »zakaj«: »Zakaj nas ne spustijo čez mejo, saj nismo kriminalci?«; »Zakaj nas zapirajo, saj nismo nikomur nič naredili?« (Zaviršek, 2017: 51). V zadnjem desetletju je prišlo do korenitih sprememb v tehnologiji, ki omejuje ali izboljšuje migracijo, umetna inteligenca, vojaški in policijski tehnološki napredek pa izredno otežujeta potovanje čez meje Evrope (McAuliffe idr., 2018). Pomembni vidik tihotapljenja je tudi potovanje (predstavljeno v medijih), ki poteka s pomočjo ribiških ladij v majhnih preobremenjenih gumijastih čolnih. Ta plovila so na splošno slabo opremljena, nagnjena k uničenju in pogosto nimajo potrebnega goriva, da bi sploh prispela v Evropo (Frontex, 2016). Velikost plovila in število potnikov sta odvisna od razdalje, ki jo je treba premostiti, ter od razpoložljivih sredstev. Begunski gumenjak, ki prečka turško obalo do Egejskih otokov, običajno nosi od 50–65 ljudi, lesena barka iz Libije do Italije lahko prevaža tudi do nekaj sto potnikov (Kingsley, 2015). Potovanje v prenatrpanem tovornjaku se je zadnja leta izkazalo kot težaven način potovanja z možnostjo zadušitve.

Pozunanjenje evropskih mej in krepitev nadzora na državah izven evropskih meja lahko vidimo v naslednjem primeru, zabeleženem 18. marca 2016, na katerem je 28 voditeljev Evropske unije in turški premier podpisalo sporazum o zaustavitvi neavtoriziranih/neregularnih migracijskih tokov iz Turčije v EU. V skladu s sporazumom bodo vsi »nezakoniti« migranti, ki bodo po 20. 3. 2016 prešli iz Turčije na grške otoke, vrnjeni v Turčijo. Države od podpisa sporazuma ne beležijo nobenih etnografskih ali statističnih podatkov vrnitve (IOM, 2018). Po podatkih UNCHR ima Turčija največ prosilcev za azil z 2,7 milijona v letu 2016, posebna določila z omejitvami so bila sprejeta tudi za Sirce. Omejene možnosti za postopek za azil osvetljujejo drugo resno nevarnost, da bi tako imenovanim »resničnim« prosilcem onemogočili pravico za dostop do azila. Prav tako utrjujejo nadzor, policijsko logiko in krepi rasizem.

2.13. Conundrum raziskovanja

Trenutno ni mogoče zaslediti podatkov o obsegu tihotapljenja migrantov po vsem svetu. Pomanjkanje globalnih natančnih statističnih podatkov o tihotapljenju vseh vrst ovira primerjalno analizo. Po prebiranju številnih priročnikov IOM-a sem ugotovila, da imajo nekatere države na voljo več podatkov in raziskav kot druge. Čeprav je zelo težko oceniti, mi je popolnoma jasno, da imajo različne države po svetu različne zmogljivosti poročanja in zbiranja sistematičnih podatkov. Po podatkih Icduygu in Toktas (2002) imajo države Bližnjega vzhoda izredno malo uradnih podatkov na makro ravni. Znanje na področju tihotapljenja na Bližnjem vzhodu temelji na sekundarnih raziskavah, ki so bile izvedene s strani nevladnih organizacij. Obstaja tudi nekaj kvalitativnih raziskovalnih projektov, ki izvirajo iz univerze in neodvisnih raziskovalcev. Primanjkuje jim statističnih podatkov o premikih, demografskih podatkov o tihotapljenih migrantih in odnosu s tihotapcem. Slabo so dokumentirane tudi smrti in zlorabe ter sami stroški potovanja, ki prav tako niso nikjer zabeleženi. Glede na interdisciplinarno naravo migracijskih mejnih študij so raziskave o tihotapljenju na Bližnjem vzhodu omejene na enodiscipilinarne poglede družboslovnih znanosti, kar posledično povzroča slabše zastopanje fenomena tihotapljenja iz primarnih žariščnih točk.

Mediteranske študije so po Arcarons in Sancez-Montijano (2018) sistematično boljše zastopano območje glede neregularnih migracij na svetu, saj migracije beležijo mednarodne organizacije in državni organi. Poznamo tudi veliko nacionalnih in mednarodnih institucij ter organizacij, ki zbirajo numerične podatke o rednih in nerednih premikih, reševanju na morju in prejetju tihotapcev. Kljub velikim prizadevanjem za zbiranje podatkov za analizo imajo raziskovalci veliko izzivov, povezanih s kategorizacijo podatkov. Tihotapljenje je po sami naravi tajno, ilegalno in skrito očem, kar predstavlja metodološke in etične izzive. Na voljo so samo podatki »neuspešnosti« (migranti, odkriti na meji ali prejetje tihotapcev). Zaradi same narave kriminaliziranosti pojava se velikokrat znajdemo na območju občutljivosti podatkov. Samo teoretično zanimanje pa ostaja v okviru interesov nevladnih in medvladnih organizacij ter medijev. Ker se tudi sama zavedam težavnosti pridobitve zaupanja in tajnosti podatkov, sem se odločila za raziskovanje na podlagi že ustaljenih večletnih vezi z nekdanjim tihotapcem. Če povzamem, obstajajo razsežnosti preučevanja na Mediteranu z dobrimi raziskovalnimi praksami, ki pomembno prispevajo k osnovni literaturi o tihotapljenju, vendar je ta obseg še

vedno premajhen, predvsem na področju etnografskih študij. Različnih mnenj strokovnjakov je kvečjemu preveč, v prihodnosti potrebujemo perspektive, kako tihotapci vidijo samega sebe, svoje dejavnosti, svoje nasilje, ranljivost in povezave.

3. PROBLEM

V prvem letniku Fakultete za socialno delo sem se odločila, da bom obvezno študijsko prakso izkoristila tako, da bom spoznala čim več področij, na katerih delujejo in ustvarjajo socialni delavci. Želja po nenehnem učenju me je na koncu četrtega letnika pripeljala na Portugalsko. Tam sem se prvič srečala z iskalci mednarodne zaščite, prvič sem spoznala drugačne kulture, prvič sem začela raziskovati izven svojih znanih okvirjev udobja. Splet okoliščin in spoznanj me je prav tako privedel do društva Odnos, kjer sem opravljala del obvezne prakse. Migrantom sem pomagala pri integraciji v slovensko okolje. Začutila sem, da je to moje poslanstvo in da želim tukaj ostati kot raziskovalka. V petem letniku sem svoje moči znanja usmerila v učno pomoč osebam, ki že imajo mednarodno zaščito in potrebujejo pomoč pri integraciji v Mariboru pod okriljem društva Slovenska filantropija. Na društvu tudi dandanes opravljam »online« pomoč ljudem z izkušnjo begunstva ter sodelujem pri projektu Mint, v katerem sem mentorica deklici iz Sirije in fantu iz Palestine. Na začetku šolskega leta sem razmišljala, katero področje migracij še ni bil tako raziskano in kaj lahko tudi jaz kot raziskovalka prispevam. Opazila sem, da raziskavam o tihotapljenju primanjkuje skupnega konsenza, tako v Sloveniji (področje ostaja neraziskano) kot drugje po svetu. Fanta S., s katerim sem opravila tudi študijo primera, sem spoznala v času svojega absolventa staleža in prakse, ki sem jo opravljala v Nemčiji (Frankfurt) na področju otrok beguncev brez spremstva. Tam sem spoznala delovanje socialnih delavcev na področju migracij, spoznala sem pravice mladoletnih beguncev ter spoznala sam proces integracije s strani institucije. Najbolj me je navdihnil življenjski svet mladoletnih beguncev, ki odraščajo brez svoje matične družine.

Moje zanimanje za fanta S. se je začelo po pripovedovanju socialne delavke o njegovi agresiji. Takratna mentorica mi je pripovedovala, kolikokrat je bilo posredovanje policije neizogibno, predvsem zaradi vseh potlačenih čustev, ki naj bi jih fant S. neprimerno izražal. Pojavljala so se mi različna vprašanja, zakaj ima fant toliko potlačene jeze, zakaj je njegov pogled tako bodeč, zanimalo me je, kako bi mu lahko pomagala ali ga vsaj poslušala. Najino prijateljstvo, ki sva ga ustvarila v Nemčiji, se je poglobilo z njegovo izpovedjo o svojem življenju. Izredno hvaležna sem bila, da mi je oseba zaupala tako temeljnih in intimnih podatkov o sebi. V luči teh dogodkov sem se odločila, da bom kot prihodnja raziskovalka osvetlila in zapisala njegovo življenjsko zgodbo. Želela sem ugotoviti, kako je potekalo njegovo življenje, s katerimi

težavami se je soočal kot mladoletni begunec brez spremstva, kakšne pomoči je bil deležen in kako je potekalo njegovo delo kot tihotapec migrantov. Prizadevala sem si pridobiti vpogled v življenjski svet tihotapca v Turčiji, ki bo prevpraševal »zacementiran« pogled na tihotapljenje.

V raziskovalnem delu magistrske naloge sem se osredotočila na ovire, frustracije in nevarnosti nekoga, ki opravlja delo kot tihotapec migrantov. Ugotavljala sem, kako je neugoden splet okoliščin vodil do boja za preživetje te mladoletne osebe. Izkustva in pričanja ljudi pa so mi pomagala obravnavati posledice v odraščanju, ki jih je bil deležen Fant S.

Raziskovalna vprašanja, s katerimi sem se ukvarjala teoretsko (zgoraj) in v etnografskem delu magistrske naloge (v nadaljevanju) so naslednja:

Kakšen je življenjski svet tihotapca migrantov?

Kako je organizirano delo tihotapca migrantov?

Kakšne posledice ima takšno življenje na posameznika in njegovo počutje?

Pod kakšnimi pogoji je lahko tihotapljenje dopustno in zakaj?

Kakšna je zgodovinska in etnografska obravnava tihotapljenja migrantov?

4. METODOLOGIJA

4.1. Vrsta raziskave

Moja raziskava je kvalitativna in eksplorativna, saj življenjske razmere mojega intervjuvanca ni mogoče posplošiti na vso populacijo tihotapcev v Turčiji. Izvedela sem singularno, retrospektivno in hevristično študijo primera, saj sem s preučevanjem zgodbe ene osebe identificirala nove, nepričakovane poglede na marginaliziran fenomen. Pri študiji primera samo reprezentativno vzorčenje ali statistično posploševanje ne predstavlja jedra metodoloških načel, moj fokus je bil posvečen analitični indukciji. Podatke sem pridobila iz primarnega in sekundarnega gradiva, moj poudarek je bil na etnografski raziskavi in na novem vpogledu v tihotapljenje. Z opisom podobnih sodobnih in zgodovinskih praks sem želela revitalizirati pogled na tihotapljenje v preteklosti in danes. Raziskava je deskriptivna, saj je gradivo opisano in obdelano z besedami. Izbrala sem si študijo primera, saj sem želela vključiti posameznikovo osebnost in njeno izoblikovanje skozi čas in prostor. Študija primera je po mojem mnenju najprimernejša metoda raziskovanja, skozi katero sem želela predstaviti življenjski svet tihotapca migrantov skozi njegovo preteklost, da si lahko lažje predstavljamo vzročno-posledično sooblikovanje fenomena. Strateških problemov študije primera sem se lotila z ideografskim pristopom, s katerim želim razložiti, pojasniti, razumeti in rekonstruirati tok dogodkov. Dejanja osebe so pojasnjena s podrobnim pregledom biografskega vidika njegovega ustvarjalca. Želim si, da bi moja študija primera lahko v prihodnosti služila kot vodilo pri abstrahiranju pojmov in formuliranju nekaterih mikro zakonitosti in konceptov pri delu z osebami z izkušnjo tihotapljenja. To vrsto raziskave sem si izbrala zaradi nevidnosti in nepripravljenosti sodelovanja ljudi, bodisi zaradi visoke stopnje kaznivosti, negativne družbene stigme ali pa zaradi same narave prikrivanja. Intervjuvala sem mladega fanta, ki sem ga zaradi anonimnosti poimenovala fant S. Za intervju s fantom S., ki je tudi središče študije primera, sem porabila več kot 10 ur. Intervju sem opravila tudi s prijateljem fanta S. in njegovo socialno delavko. Za vsak posamezni intervju sem porabila po dve šolski uri. Moja metoda zbiranja podatkov so bili intervjuji in opazovanje z udeležbo. Intervjuje sem opravila pozimi/spomladi leta 2020 preko aplikacije Zoom. Opazovanje z udeležbo je potekalo v Nemčiji (Frankfurt), kjer sem opravljala prostovoljno delo z mladoletnimi begunci_kami poleti leta 2017.

4.2. Izbira primera

V Nemčiji sem kot prostovoljka v centru za mladoletnike_ce begunce_ke brez spremstva imela možnost spoznati osebo, ki je začutila, da mi lahko po 3 letih prijateljstva zaupa svojo zgodbo. Glede na svojo izhodiščno paradigmo sem tudi sama imela veliko predsodkov do tihotapljenja in tihotapcev, zato sem mu predlagala, da bi skupaj naredila raziskavo, ki bi lahko koristila prihodnjim socialnim delavcem in ne nazadnje vsem ljudem, ki bodo delovali na področju migracij. Sodelovali smo pod pogojem anonimnosti in zgolj za študijsko obravnavo. Tihotapstvo je izredno občutljiva tema, zato je blaginja mojih sogovornikov na prvem mestu, pred željo po resnici in raziskovanju. Poudarek sem namenila subjektivnemu doživetju posameznika in pomenu, ki ga posameznik pripisuje preučevanim razmeram, pri čemer nisem zanemarjala svojega lastnega pogleda na dane razmere. Bralcem želim približati razumevanje interpretacij, raziskovalnih razmer, procesov, odnosov, ravnanj in drugega z vidika samih udeležencev.

4.3. Populacija

Študija primera obravnava begunca, ki sem ga poimenovala fant S. Fant je leta 2007 pri svojih 7 letih začel svojo pot begunstva, ki ga je pripeljala v različne države. Leta 2009 je bil nameščen v center za begunce v Turčiji. Nekaj let kasneje se je S. po številnih neuspelih poskusih prečkanja grške meje odločil za delo tihotapca migrantov. Leta 2016 je po 2 letih zapustil delo tihotapca in se s pomočjo relokacije in evropskih kvot sprejetja beguncev v druge države EU odločil za življenje v Nemčiji. Trenutno živi in dela v Frankfurtu. Študija primera je zasnovana na namenskem vzorcu, saj sem izbrala tiste osebe, ki po mojem mnenju in po mnenju mojega sogovornika o njegovem življenju/problemu vedo največ.

4.4. Merski instrumenti in viri podatkov

Sekundarne podatke sem pridobila iz dokumentacije ob sprejemu fanta S. v Nemčijo. Vpogled sem dobila nekatere podatke iz centra za begunce iz Turčije in podatke o namestitvi v Nemčijo. Fant S. mi je tudi sam pokazal vse njegove uradne dokumente, ki jih je prejel kot

oseba z izkušnjo begunstva. Ker so na teh dokumentih strogo zaupni podatki, sva se odločila, da jih ne želiva prikazati kot raziskovalno dejstvo. Ti zapisi so bili le v pomoč pri sestavi kronološkega orisa njegovega življenja.

Primarne podatke sem zbirala s 3 odprtimi intervjuji in osebnim dnevnikom v času prakse v Nemčiji. Napisala sem si samo nekatera osnovna raziskovalna vprašanja, da ne bi izgubila rdeče niti, ostalo je bilo pridobljeno med pogovorom, in sicer po principu tukaj in zdaj. S fantom S. sem opravila več intervjujev, ki so združeni v smiselno raziskovalno celoto. Vprašanja, ki sem jih sestavila, sem mu predhodno dala vpogled preko poštnega naslova. Fant S. je po pregledu vprašanj izbrisal tista vprašanja, o katerih se ni želel pogovarjati.

Odprt intervju sem opravila tudi z dobrim prijateljem fanta S., s katerim sta nekaj let živela pod isto streho v centru za begunce. Vprašanja, ki sem mu jih postavila, so bila osredotočena na fantovo življenje po prihodu v center in o njegovem doživljanju te osebe ter na njegovo izkušnjo tihotapstva. Pogovor sem opravila tudi s socialno delavko, ki je bila odgovorna za mojega intervjuvanca v času sprejetja v center za begunce v Nemčiji. Takrat je bil fant mladoleten, star približno 15 let. Raziskovalna vprašanja, ki so me vodila v pogovoru s socialno delavko, so bila predvsem osredotočena na njeno pomoč v času institucionalnega bivanja fanta S. Pogovore sem želela opraviti tudi s takratnimi sodelavci fanta, a se je na žalost izkazalo, da so večinoma že preminili ali si tega sodelovanja niso želeli. Fant S. mi je posredoval tudi stik svoje socialne delavke v Turčiji, ki pa ni želela sodelovati zaradi slabega poznavanja angleškega jezika.

Merski instrumenti so bila raziskovalna vprašanja. Uporabila sem metodo spraševanja, natančneje odprti intervju, ki je polstrukturiran. Pred in med časom svoje magistrske naloge sem porabila veliko časa za anonimnost, saj si oseba ne želi obče prepoznavnosti. Njegova pot in pridobitev samega statusa begunstva je zamaskirana in zapakirana v zgodbo, ki jo Evropa želi slišati od beguncev_k kot nekoga, ki nima moči in je razčlovečen in mu pripada status begunca samo, če je potopljen v vlogo žrtve. Uporabila sem 20 ključnih vprašanj, pri katerih sem pustila dovolj manevrskega prostora za diskusijo in podvprašanja. Osebam sem podarila možnost iskrenega prostega govora in izpostavitev tistih stvari, ki so bile zanje pomembne. Osebam sem pomagala z jasnimi usmeritvami.

Vir podatkov sem bila tudi sama (dnevnik), saj sem v času premestitve fanta v center za begunce tam opravljala tudi svojo prakso. Praksa je trajala poleti leta 2107 v Frankfurtu v centru za begunce_ke. S S.-jem in njegovo življenjsko zgodbo sem bila seznanjena takoj po prihodu. Vzporedno sem z mladostnikov navezala prijateljski stik, ki ga negujeva še vse do danes, poznam ga dobra tri leta.

4.5. Opredelitev enot raziskovanja

Izhodiščna študija primera temelji na praksi, ki sem jo opravljala v Nemčiji in Sloveniji (center za tujce v Mariboru in Ljubljani – Slovenska filantropija, integracijska hiša Maribor – Društvo Odnos). Prav tako vsebuje tudi premisleke o idejah in vprašanjih s študijskega obiska Velike Kladuše. Velikokrat sem že bila priča povpraševanja po »agentih« (tako begunci imenujejo tihotapce). Pri nekaterih primerih sem tudi sama pomagala v procesu tihotapljenja (pomoči pri mobilnosti). Humanitarnost je v 21. stoletju postala kriminalizirana, ljudje, ki pa jo uporabljamo, pa ostajamo preganjani. Oseba, s katero sem opravila intervju, mi je pomagala v celotnem procesu magistrske naloge, in sicer od preliminarnega procesa do zaključne misli. Sproti sem zapisovala vse občutke in misli, ki so mi zvesto sledile v času raziskovanja in analize. Vključila sem tudi komponente interjekcijskega raziskovanja, ki so osebo opredelile glede na spol, razred, državljanstvo, starost, etično pripadnost. Na tej točki želim poudariti tudi svojo večletno predanost področju migracij in željo po pridobivanju perspektive fanta S. Menim, da je najino soustvarjanje in raziskovanje s sogovornikom pozitivno prispevalo k razumevanju obravnavanega fenomena tihotapljenja.

4.6. Zbiranje podatkov

Prvi intervju sem s fantom S. sem opravila 1. 2. 2020 preko aplikacije Zoom. Predhodno sva se po njegovi želji dogovorila, katera vprašanja bova upoštevala in katerih ne bom vključila v raziskovanje. Razložila sem mu tudi, kakšen je moj namen in kaj si želim doseči z magistrsko nalogo. Želela sem, da so nameni transparentni, neposredni, iskreni in jasni. Intervju sva

zaradi možnosti snemanja opravila preko aplikacije Zoom. Med nama je bila geografska razdalja (torej nekoliko zreduciran osebni stik), ki pa je zaradi triletnega prijateljstva potekala pristno in brez posebnih zadržkov. Zaradi vzajemnega zaupanja sva pogovor takoj po dobesednem prepisu tudi izbrisala. Ker v prvem intervjuju nisva obdelala vseh raziskovalnih vprašanj, sva imela še drugo srečanje preko aplikacije Zoom, prvega 12. 2. 2020 in drugega 25. 2. 2020. Za vse intervjuje sem pridobila soglasje osebe, s katero sem sodelovala. Sodelovanje preko aplikacije Zoom mi je omogočilo vpogled v neverbalno komunikacijo med samim pogovorom, opazovala sem tudi mimiko in govorico obraza in telesa. Pred vsakim vprašanjem sem fanta S. prosila za povzetek razumljenega, tako sem se prepričala, da resnično oba razumeva, kaj želiva pridobiti od določenega vprašanja.

Pogovor s prijateljem fanta S. je potekal 3. 3. 2020 preko aplikacije Zoom, in sicer prav tako po predhodnem strinjanju za sodelovanje iz njegove strani. Oseba je želela, da se po dobesednem zapisu pogovora le-ta izroči fantu S., ki se bo odločil, kaj želi vključiti in česar ne. Vsebina pogovora je bila pestra in bogata ter je stekla brez predhodnega osebnega spoznavanja.

Pogovor s socialno delavko fanta S. je bil opravljen 19. 3. 2020, ponovno preko aplikacije Zoom. Pridobila sem privolitev k sodelovanju. Dobesedni prepis intervjuja sem dala na vpogled fantu S. Podatke, ki jih je fant S. želel izključiti, sva pokomentirala, razložil mi je tudi, zakaj se je tako odločil. Njegovo mnenje je bilo vedno upoštevano.

Pri vseh sodelujočih sem poskušala ustvariti prijetno vzdušje s kančkom humorja, za katerega menim, da mi je pomagal pri sami globini in širini izpovedi. Od vseh sodelujočih sem pridobila tudi strinjanje za snemanje pogovora v raziskovalne namene.

4.7. Obdelava in analiza podatkov

Zbrane podatke sem obdelala in analizirala po pravilih kvalitativne metode raziskovanja. Na začetku raziskovanja sem najprej na podlagi lastnih izkušenj opisati fanta S. (metoda opazovanja z udeležbo). V pomoč so mi bili zapisi dnevnikov prakse v Nemčiji. V tem primeru sem bila vir podatkov jaz. V dnevniku je jasno razvidno najino prvo srečanje in sodelovanje.

Vključila sem tudi občutke in spoznanja, ki so sledila po moji praksi. Po privolitvi fanta S. sem po pregledu njegove dokumentacije njegov primer kronološko razvrstila. Opisala sem njegovo življenje pred delom tihotapca migrantov in po samem delu. Naredila sem transkripcijo posnetih intervjujev in nato določila ključne teme, ki sem jih želela analizirati. Življenjski svet fanta S. sem razporedila podobno kot v teoretskem uvodu. Teme raziskovanja so bile sodelovanje z migranti, kriminalne mreže tihotapstva, nevarnosti pri delu, moralnost tihotapstva migrantov in druge temeljne polemike. Med seboj sem primerjala tudi različne dokaze in pričanja znotraj življenjskega sveta fanta S., ki sem jih konvergirala. Vključila sem tudi osebno izkušnjo ter ne nazadnje uporabila načela odprtega kodiranja (analiza in opredelitev podatkov s teoretskimi pojmi). Nisem ustvarjala predpostavk iz predhodno pridobljenega teoretičnega uvoda, ampak sem razvijala občutljivost na kontradiktorne dokaze. Analizirano gradivo sem dala v pogled tudi fantu S., s katerim sem izvajala intervju (študijo primera). Analizo sem mu iz slovenščine prevedla v angleščino in ga prosila za mnenje. Zavedam se, da njegovo mnenje ni vedno teklo vzporedno z mojim, ampak zaradi večje veljavnosti sva se potrudila, da sva poiskala skupno strinjanje glede glavnih tem in dogodkov. Zaradi lastne pristranskosti sem ob obdelavi gradiva zapisovala tudi svoje osebne občutke, ki sem jih kasneje pregledala tudi z mentorico.

4.8. Omejitve raziskovanja

V raziskavo magistrskega dela vključujem tudi svoje lastne predpostavke, ki sem jih skozi razkosavanje in analizo upoštevala. Kot raziskovalko me opredeljuje moj spol, v katerem sem bila rojena in ga tudi socialno-družbeno priznavam. Rojena sem bila v Sloveniji v srednjem družbenem razredu z evropskim potnim listom, staršem, ki sta po narodnosti oba Slovenca. Moje versko stališče je neopredeljeno. Predhodno znanje o tihotapljenju sem si zasnovala na podlagi (ne)verodostojnih podatkov, pridobljenih posredno in neposredno preko socialnih omrežij. Po pogovoru s fantom S. in po teoretičnem uvodu sem si zasnovala popolnoma novo paradigmo znanja in razumevanja, ki mi je pomagala pri razumevanju in interpretaciji rezultatov raziskave. Zaradi lastne naravnanosti intrinističnega pristopa k raziskovanju obravnavanega pojava želim opredeliti tudi svoje že izoblikovano predhodno stališče (»pristranskost«). Moja pristranskost se je izoblikovala po več letih sodelovanja z begunci na

področju integracije. Prav tako sem velikokrat samoiniciativno pomagala ljudem na različnih območjih v samem procesu in na sami poti migracije (otok Kos, tranzicijski kamp – Šentilj, Velika Kladuša, obisk Palestine, Lizbona itd.). Da bi omejila svojo pristranskost in se približala objektivnemu pogledu, pojasnjujem odnos sebe kot avtorice do raziskovalnega problema, saj na ta način povečamo kredibilnost raziskave.

Druga omejitev študije primera je v posploševanju ali generalizaciji, saj le-ta zaradi singularnosti primera ni mogoča. Kredibilnost sem zagotovila s podajanjem ugotovitev na podlagi pričevanja udeležencev. Največjo prednost svojega raziskovanja pa zagotovo vidim v možnosti soustvarjanja in sodelovanja z intervjuvano osebo.

5. Diseminacija rezultatov

Svoje ugotovitve bom najprej predstavila na zagovoru magistrskega dela na Fakulteti za socialno delo, na kateri upam, da bom bila deležna tudi razprave. Rezultati bodo relevantni tudi za Slovensko filantropijo in vsa ostala društva, organizacije in javne zavode, ki delujejo pod istim imenovalcem (begunci in integracija v slovensko okolje). Menim, da bi rezultati lahko pripomogli k manjši patologizaciji problematike ter pri načrtovanju nekaterih »preventivnih« ukrepov pri delu z begunci_kami. Kako beguncem_kam omogočiti dostop do njihovih pravic? Kateri so alternativni pristopi za varno prečkanje mej? Zavedam se, da je moj pogled precej akademsko-ideološki (meje bi morale biti odprte, vsak bi moral imeti dostop do svojih pravic, rasizem ne bi smel obstajati itd.), menim pa tudi, da moja mikro raziskava ne bo deležna makro sprememb na meta ravni. Jabolko spora tako ne postoji pri izvajanju tihotapljenja, ampak pri zanemarjanju in ohromitvi osnovnih človekovih pravic. Svoje rezultate bom poslala tudi vsem organizacijam, s katerimi sem do zdaj sodelovala, nekateri so tudi sami izrazili željo. Želim si tudi napisati strokovni članek za revijo Socialno delo o moralnosti tihotapskega dela z migranti.

6. UGOTOVITVE RAZISKAVE

Namen moje študije primera je raziskati življenjski svet tihotapca migrantov. V socialnem delu in nasploh v družboslovju primanjkuje etnografskih raziskav, kjer bi na prvem mestu dobili besedo uporabniki ali eksperti iz izkušenj življenja. Tihotapljenje je neraziskano, ker se ljudje ne želijo izpostavljati in ker je delo kot takšno tabuizirano, demonizirano in kriminalizirano ter izredno nevarno. Ker mi sogovornik popolnoma zaupa, sva se odločila, da bova spremenila določene podatke, da bo tako njegova identiteta kot identiteta njegovih prijateljev/sodelavcev ostala anonimna.

6.1. Življenjska zgodba po segmentih

Zaradi lažje analize sem njegovo življenjsko zgodbo razdelila v nekaj segmentov:

- življenje v Afganistanu,
- življenje na poti,
- življenje v Turčiji,
- tihotapsko delo,
- življenje v Nemčiji,
- njegov pogled na tihotapljenje migrantov.

Vsi osebni podatki tihotapca in drugih udeleženih so zaradi varstva identitete spremenjeni.

6.2. Tabela 1: Kronološka tabela ključnih življenjskih dogodkov

Leto	**Kratek opis dogodka**	**Lokacija in drugo**
2000	Rojstvo	Afganistan
2007	Smrt očeta	Afganistan
2007–2008	Migrantska pot	Iran
2010	Center za begunce	Turčija/socialni delavec

2010–2014	Osnovna šola	Turčija
2009–2011	Poskusi prečkanja Grčije	Sredozemsko morje
2013	Začetek dela tihotapca	Turčija
2014	Večkratni zapor	Turčija
2015	Prenehanje dela v Turčiji	Turčija
2015–2016	Namestitev v centru v Nemčiji	Frankfurt/socialni delavec
2015–2018	Zaključek srednje šole	Frankfurt
2019	Vpis na fakulteto za gradbeništvo	Frankfurt
2018–danes	Zaposlitev v hostlu	Frankfurt
2019	Združenje z biološko družino	Frankfurt

6.3. Osnovni podatki o fantu S.:

Fant je bil rojen leta 2000 v Afganistanu, družini s 5 otroki. Svojo migrantsko pot je začel leta 2007, ta pa je trajala vse do leta 2015; sam pravi, da se v resnici ni nikoli prav zares končala. Na svoji begunski poti je prečkal Iran, Turčijo, večkrat je poskusil prečkati tudi Grčijo. Po begunskih kvotah leta 2015 je dobil novo priložnost življenja v Evropi. Zdaj živi v Nemčiji, kjer je tudi zaposlen, obiskuje fakulteto in si želi ustvariti družino. Svoj prosti čas preživlja tako, da prevaja iz številnih jezikov in trenira karate, zaposlen je v hostlu. Leta 2013–2015 je opravljal delo tihotapca migrantov, ki mu bom posvetila svoj raziskovalni poudarek. Na podlagi njegove osebne izkušnje sem fanta prosila za vpogled v njegovo življenjsko zgodbo kot tihotapca migrantov.

6.4. Življenje v Afganistanu

Po podatkih UNHCR (2018) je na svetu več kot 2,5 milijona registriranih beguncev iz Afganistana. Migranti iz omenjene države sestavljajo največjo dolgotrajno begunsko populacijo v Aziji in drugo največjo begunsko populacijo na svetu za prebivalci iz Sirije. Glede na čedalje slabše razmere v Afganistanu lahko pričakujejo nadaljnje migracije. Afganistan so

prizadele mnoge vojne. V eni izmed njih se je rodil tudi moj sogovornik, ki svoje otroštvo opisuje tako:

Star sem 20 let, moje življenje se je začelo v Afganistanu med vojno z Američani. Življenje je takrat bilo zelo težko. Imeli smo zelo malo hrane, in če ne bi pridelovali svoje hrane, bi umrli od lakote.

Afganistan je prvič doživel opustošenje po sovjetski invaziji leta 1979, takrat so se začele tudi prve izselitve iz države. Kasneje, po koncu vojne s Sovjetsko zvezo leta 1989 so se nekateri vrnili domov v Afganistan. Leta 1992 se je začela civilna vojna, ki je državo uvrstila pod vodstvo fundamentalnih islamistov. Do leta 1992 so se ljudje množično izseljevali v bližnje države. Po letu 2001 se je odstranila diktatura Talibanov, ampak so se nemiri ponovno začeli, tokrat z Ameriko in drugimi evropskimi državami, ki trajajo še vse do danes. Odločitev družine za pobeg fant S. opisuje tako:

*Moja družina je želela pobegniti zaradi nevarnosti, jaz pa sem bil najmlajši med njimi. Zanje v naši državi ni ostalo nič, voda, zemlja, vse je bilo uničeno. Moja mama je bila noseča in s petimi otroki. Bil sem star manj kot eno leto, zato bi bilo težko skrbeti zame. Tako so me pustili z enim starcem (družinskim prijateljem). Tam sem živel. Moje življenje ... Nikoli nisem vedel, kje je moja družina. Kaj delajo, če so živi. Razmere v naši državi so bile res slabe, najprej so nas z******** Rusi, nato fundamentalisti, nato Američani. Zdi se, da se ne bo nikoli končalo. Ljudje so vojne naveličani. Njihovo duševno zdravje je popolnoma uničeno.*

Po zapustitvi matične družine se je za fanta začelo najlepše obdobje njegovega življenja. Živel je s starejšim gospodom, ki mu je predstavljal emocionalno, finančno in skrbstveno plat starševstva, njegovega skrbnika. Skozi intervju sem izvedela, da je svojega socialnega očeta izredno spoštoval, saj ga je naučil, da se nikoli ne sme predati. Nekega dne ga je peljal tudi v gore in mu rekel, naj se vrne čez tri dni. Fant pripoveduje, da šele zdaj vidi, da ga je oče pripravljal za težko življenje, ki ga je slutil, da ga bo čakalo. Na fantovo žalost je njegov oče umrl z neozdravljivo genetično napako in vse, kar mu je ostalo, je bil njegov pogum. Fant meni, da je vse muke begunske poti in samega procesa preživel zaradi njega. Vzgoja otrok v Afganistanu se izredno razlikuje od vzgoje Zahodnega sveta. Upam si trditi, da ločnico med njimi gradi ravno nevednost, kaj se bo zgodilo in kdaj bodo varni, če sploh bodo kdaj.

Sogovornik je poudaril tudi vzgojo svojega socialnega očeta, ki ga je pripravljal na težko življenje, tako da mu je privzgajal duh vztrajanja. Fant S. to opisuje kot:

Spomnim se, da sem nekoč poskušal udomačiti našega konja, ta konj je bil divji. Poskušal sem ga naučiti, kako postati enoten s človekom, kako jahati skupaj. In od časa do časa sem padel iz konja. Po 100 preizkusih sem obupal. Prišel sem k (socialnemu) očetu in rekel sem, da tega ne morem storiti. Prijel me je za roko, me odpeljal do konja in rekel, naj še enkrat poskusim. In res sem poskusil, spet sem padel. Potem je rekel: »Daj, no, poskusi še enkrat.« In sem. Ne vem, kaj se je zgodilo v tistem trenutku, toda konj je postal miren, in ko sem ga božal, je začel hoditi. In tako smo nadaljevali ... In potem je bila še ena zgodba. Prišel sem domov (ves krvav, ker so me sovaščani ustrahovali zaradi moje narodnosti – hazara) in odšel k očetu, da bi se potolažil, a on me je vprašal, ali poskušam biti žrtev. Dejal je, da nam bodo ljudje storili slabe stvari, ne moremo jim dovoliti, da zmagajo, tako, da smo žrtve. Pojdi in se bori. Nihče si ne zasluži tvoje predaje. Nihče …

Skozi telesno govorico sem opazila, da je bil fant S. izredno iskriv in ranljiv ter radosten in ne nazadnje ponosen na svojega očeta, velikokrat je pogledal v nebo in se prejel svojega srca. Še danes ima majhen spomin od svojega očeta, ki ga zvesto nosi s seboj, kamor koli gre. Ta predmet mi je tudi pokazal.

6.5. Življenje na poti

Odločitev za pobeg ni bila izbira, ampak edina možnost, pravi sogovornik. Tudi sama si težko predstavljam, da bi bila primorana oditi iz svoje matične države in iskati zavetje v drugi zaradi nenehne nevarnosti in vojn. Kot sem že opisala v teoretičnem delu, ima Afganistan desetletno zgodovino vojn (z Rusijo, Ameriko, civilno vojno, Talibani …). Moj sogovornik je bil zaradi izgube svojega socialnega očeta prepuščen sam sebi. Prodal je svojo hišo in se podal na pot v neznano. Predstavljate si otroka, starega manj kot 10 let, ki si želi varnosti. Fant S. opisuje:

Nisem vedel, kaj varnost pomeni, nisem vedel, kaj je to življenje. Samo zapustil sem svojo državo. Odšel sem, ker tam ni bilo več nič zame.

Njegova begunska pot je trajala več let. Začela se je leta 2007 in trajala vse do leta 2015. Mnogokrat mi je povedal, da se izkušnje in stigme begunstva nikoli ne moreš znebiti, četudi

že imaš državljanstvo druge države. Njegova pot se je najprej začela v Iranu. Opisuje, da Iran zaradi stoletnih sporov z Afganistanom ni varno pribežališče. Na begunsko pot se je na začetku odpravil sam, brez tihotapca. Njegova pot je bila zelo težka in dolga. Fant S. opisuje:

Včasih sem bil tako lačen, da sem v usta dajal zemljo, tako da sem pretental svoj trebuh, da sem občutil polnost. Bil sem zelo močan. Ne znate si predstavljati, kaj vse je oseba pripravljena storiti za golo preživetje.

Najtežji del poti je bil prečkati Turčijo in oditi v Grčijo. Grčija za mnoge migrante predstavlja prvo državo EU, ki pa je zaradi prečkanja Sredozemskega morja postala smrtonosno upanje. Fant S. je večkrat poskušal prečkati Grčijo, kar devetkrat. Mnogokrat je plaval v morju in upal, da ga bo rešila turška policija. Danes je pomoči s strani turške policije vse manj. Turčija je ena izmed držav, ki sprejema veliko beguncev z Bližnjega vzhoda. Zaradi »prenatrpanosti« in rasti rasizma mnogi ne užijejo sadov pravične obravnave ali vsaj možnosti do obravnave za azil. Po pomoči tihotapca je fant S. prvič posegel pri prehodu iz Irana v Turčijo. Pravi, da:

Vsi potrebujejo pomoč tihotapca, če želijo priti v Iran. Vsi bodo raje plačali za svoj poskus sreče, kot pa prehodili neznane (nevarne) poti sami. Plačal sem za svojo varnost.

6.6. Življenje v Turčiji

Po podatkih UNHCR (b. d.) Turčija še naprej gosti največje število beguncev po vsem svetu. Turčija trenutno gosti več kot 3,6 milijona registriranih sirskih beguncev, skupaj z več kot 365.000 ljudmi iz drugih narodnosti. Turčija, ki je pogodbenica Konvencije o beguncih iz leta 1951, izvaja zakonodajne in institucionalne reforme za izgradnjo učinkovitega sistema v skladu z mednarodnimi standardi. Sogovornik svoje življenje v Turčiji opisuje tako:

Na začetku je bilo moje življenje v Turčiji zelo težko, kot bi bilo v kateri koli novi državi. Začetki niso lahki. Predstavljajte si, da nisem govoril več let, nisem mogel odpreti ust, toda moj um je bil tako glasen, da sem razmišljal o vsem, kar sem videl in doživel. Nisem vedel, kaj naj rečem. Neprestano sem živel v svoji glavi, v preteklosti. Hodil sem v šolo, srečeval ljudi. Ampak bil sem sam, nisem imel nikogar, ki bi pomagal. Živel sem v centru za begunce s številnimi drugimi ljudmi iz sosednjih držav. Bilo je veliko ljudi, a zelo malo sob. V eni sobi je bilo včasih več kot

10 ljudi. Leta 2012 je bila Turčija že polna migrantov z Bližnjega vzhoda, Kitajske in nekdanjih sovjetskih držav. Turčija je bila in je prva država, ki je nekako bolj podobna Evropi kot druge azijske države. Turki so res pridni delavci, mislim, da so zato Nemci želeli, da so po vojnah obnovili njihova mesta, ne vem. Turčija je edina država, ki ji je več kot 700 let vladala ista družina, Otomanski imperij je bil močna sila. Mislim, da Bolgarijo in Grčijo že jezi vse »trpljenje«, ki jim ga je povzročila Turčija (s sprejemanjem številnih migrantov). Mnogi so me spraševali, ali je Turčija varna, mislim, da je zaradi trgovine z ljudmi in tihotapljenja najnevarnejša država na svetu. Na enem vogalu imate ljudi, ki vas želijo ugrabiti in prodati vaše organe. Če ste lepa punca, vas lahko ljudje prodajo za prostitucijo, še posebej, če ste revni. Na drugi strani pa imate mafijo tihotapljenja migrantov, imate vse vrste tihotapske mafije. V Turčiji srečaš vsakogar. Istanbul ne spi, mesto je zelo živahno.

Kot prostovoljna delavka sem opazila, da mnogi migrantke_i/begunke_ci govorijo turško. Najprej sem mislila, da so se primorani_ne ali se zelo hitro naučijo jezika, kadar imajo željo po varnosti. Kasneje pa sem izvedela, da mnogo ljudi ostaja ujetih v Turčiji in se ne more premakniti drugam. Številni migranti_ke čakajo mnoga leta ter poskušajo neštetokrat prebiti zidove EU, če jih prej ne dočaka drugačna usoda.

6.7. Tihotapsko delo

Fant S. opisuje svoje prvo srečanje z delom tihotapcev v času življenja v begunskem centru v Turčiji. Njegov sostanovalec je v tistem času opazil njegov talent in zaupnost, zato se je odločil, da ga bo vpeljal v zgodbo tihotapljenja. V takratnem sistemu ni videl veliko možnosti kot pa ilegalno delo na črnem trgu. Fant S. svojo iniciacijo v tihotapstvo opisuje tako:

In potem, ko sem živel v begunskem centru, sem srečal enega tipa, ki je nekako delal na tem področju, in me je potegnil noter. O tem mi je razlagal počasi, počasi, opazoval je moje reakcije in me opazoval, kako sem bil, če sem močan in tako naprej. Mislim, da v begunskih centrih nimate možnosti, zanašate se na sistem, ki ne skrbi za vas, in v mladosti ne morete zakonito delati.

V času pisanja svoje magistrske sem veliko razmišljala o stereotipnih prepričanjih, ki smo si jih ljudje ustvarili pod vplivom medijev. Sama sem si tihotapca predstavljala kot nekoga, ki je moškega spola, srednjih let, izredno praktična oseba z veliko znanji, ki je apatična in neobčutljiva na stres in druge tegobe življenja. Včasih se je moja percepcija mešala tudi s podobami fenomena trgovine z ljudmi. Skozi pogovor s svojim sogovornikom sva razvila nekaj ključnih karakteristik, ki jih mora posedovati »uspešni« tihotapec migrantov, intervjuvanec pravi tako:

1. Odsotnost matične družine:

Mnogo fantov, ki delajo s tihotapci, nima družine, so sami. Med pogovorom mi je fant tudi zaupal, da so tudi njegovi sodelavci imeli slabše urejeno družinsko razmerje in ne nazadnje so to bili fanti, ki so bili pripravljeni tvegati veliko, tudi svoje življenje. Noben del tihotapstva ni enostaven, ne glede na to, kateri del organizacije/organiziranega kriminala predstavljaš.

2. Kognitivne sposobnosti:

Sogovornik tihotapce opisuje kot izredno pametne osebe z dobrim spominom in dobrim fokusom. Omenil je, da jih vidi kot talentirane osebe, ki so mentalno zelo močni, hitro razmišljajo in rešujejo probleme. Govorijo mnogo jezikov in premorejo mnogotere socialne večine. Pravi, da če ne bi imeli teh znanj, bi verjetno zdržali na trgu manj kot 2 mesca. Socialna delavka iz Nemčije je na podlagi svojih zalog znanja in večletnega dela z ljudmi dejala, da so tihotapci zelo izobraženi, hitro si pridobijo zaupanje drugih, držijo se svojih besed in posedujejo veliko različnih informacij. Iz svojih prvih srečanj s svojim sogovornikom se spomnim, da je bil izredno poseben, držal se je zase. Ljudje so ga spoštovali in zdelo se je, kot da je oseba informacijski center. Nekateri so se ga tudi bali (osebni dnevnik, 1. 5. 2017).

3. Vitalnost telesa:

Sogovornik meni, da če želiš opravljati delo tihotapca (vodnika), moraš biti telesno zelo močan, da boš lahko rešil sebe in da boš lahko pomagal na poti tudi ostalim ljudem. Skozi pogovor in empirični del sem razkrila mnogotere naloge in pozicije, ki jo opravljajo različne osebe na različnih fazah tihotapljenja. V tej raziskavi sem se osredotočila na »vodnike«, torej na tisti del vidika tihotapljenja, ki torej vodi osebe iz enega v drug kraj z uporabo različnih tehnik. Moški in ženske v tihotapljenju opravljajo spolno specifična dela. Ženske po navadi kuhajo, nudijo prenočišča. Medtem ko moški vodijo pot, urejajo finančno plat, privabljajo nove ljudi itd. (UNODC, 2018). Vodniki so fizično zelo močni, imajo veliko kondicije, dobro zdravstveno stanje itd.

4. Emocionalna stabilnost in druge značilnosti:

Sogovornik je sebe in svoje sodelavce opisoval kot pogumne, agresivne ljudi, ki so pripravljeni tvegati tudi svoje lastno življenje. Ker je delo zelo razgibano in odvisno od povpraševanja in zahtevnosti naloge, ljudje ne spijo veliko, prav tako spijo podnevi in delujejo ponoči. Sogovornik tihotapce nasploh opisuje kot osebe, ki so pretrpele veliko, zato nimajo toliko empatije in so nekoliko bolj »racionalni«. Opisuje, da mu je pri samem delu pomagala tudi iznajdljivost in znanje dobre manipulacije. Ker je večino svojega otroštva preživel kot opazovalec, ki je manj govoril, se je o ljudeh naučil veliko, prav tako se je vedno zanesel samo nase. Tako ga je že od malega učil njegov socialni oče. Na poti je spoznal veliko ljudi iz različnih kultur, zato je imel možnost se naučiti, kako delati z ljudmi in kako jih pregovoriti v določena dejanja, kako vzpostaviti red in kako opraviti svojo nalogo nadvse uspešno. V svoji diplomski nalogi sem izvedela tudi, da se migranti veliko bojijo svojega tihotapca in da vsi zelo vneto poslušajo in izpolnjujejo vse njegove ukaze, saj vedo, da jim bo tako lažje in da tihotapci vedo, kako najvarnejše priti iz točke A do točke B (Malek, 2019).

5. Druge intersekcijske značilnosti

Sogovornik opisuje, da so tako kot on in vsi ostali njegovi sodelavci prihajali iz nižjih razredov in kot begunci niso imeli pravice legalnega dela na trgu, zato so bili za dodatni zaslužek primorani posegati po črnem delu, saj jim Turčija kot država ekonomsko ni veliko pomagala. Sogovornik pravi, da tisti, ki so imeli družino, pa čeprav niso imeli funkcionalnih odnosov, si niso želeli gledati, kako njihova kri počasi umira zaradi lakote. Na podlagi tega razloga so si želeli poiskati delo in določen del denarja nameniti/poslati svoji primarni družini. Opisuje tudi, da so vodniki, kot sem že omenila predhodno, večinoma moškega spola, saj delo zahteva veliko fizičnega napora in krutih dejanj. Prijatelj, ki ga je srečal v Nemčiji, mi je povedal, da lahko sam takoj zazna, kdo je bil tihotapec in kdo ni bil. Pravi, da vedno zazna specifično govorico telesa, oblačil. Socialna delavka iz Nemčije pa je omenila, da bi bilo za prihodnje raziskovanje pomembno odkriti in pridobiti še podatke o tihotapskih delih žensk, predvsem v vlogi vodnic.

V magistrski nalogi pišem o tihotapcih v moškem spolu, ne zaradi prevzete patriarhalne osmislitve sveta, ampak zaradi mnoge prebrane etnografske literature, kjer tihotapce (vodnike) opisujejo zgolj kot osebe moškega spola. Oseba, s katero sem opravljala intervju, je začela delo tihotapljenja nekje leta 2013. Takrat je bil fant S. star šele 13 let. Pravi, da ni bil videti tako kot so mu kazala leta, saj je bil njegov obraz utrujen. Oseba opisuje svoje delo kot tihotapec tako:

Ko sem začel, sem bil zelo mlad. Star sem bil okoli 13 let. Najprej sem delal zelo lahka dela in z odraščanjem sem postajal bolj zaupljiv. Moj obraz je bil utrujen in preživel sem veliko, ljudje mi niso verjeli, ko sem povedal, koliko sem v resnici star. Če delate kot tihotapec, to ni dnevno delo, delamo ponoči. V dveh letih, ko sem delal to službo, nisem videl dnevne svetlobe. Moj prijatelj mi je pokazal, kako dela. On je bil tihotapec, ki je vodil ljudi. Bil je tisti, ki je pokazal pot in podkupoval. Tudi jaz sem začel delati tako, najprej z njim in na kratke razdalje. Dan in noč sem preživel z njim. Videl sem ga, kaj počne, in se učil od njega.

6.7.1. Tihotapske mreže

Delo v tihotapskih mrežah migrantov je po navadi razdeljeno po različnih nalogah. Policijski koncept organizirane kriminalne združbe je opredeljen v 2. členu Konvencije proti transnacionalnemu organiziranemu kriminalu. Strukturirana skupina naj bi vsebovala vsaj tri osebe, ki so delovale usklajeno z namenom, da bi storile eno ali več »hudih kaznivih dejanj« ali so si prizadevale za pridobitev finančne ali materialne koristi. Skozi etnografske študije in skozi pogovor s svojim sogovornikom sem ugotovila, da osebe ne delujejo z namenom, da bi ljudi namerno oškodovali, sogovornik je namreč osebam pomagal prečkati mejo, na kolikor se da varen način. Na tem mestu se zavedam, da nasilje na poti obstaja in je vidno, vendar moramo tukaj omeniti dejavnike, ki tako migrantom kot tihotapcem onemogočajo varno pot, to je strukturno nasilje, režim nasilnih mej, diskriminatorni zakoni. Na tej točki ne opravičujem nasilja in menim, da v noben primeru ni opravičljivo, prav tako se tudi zavedam odgovornosti držav EU, več o tem bom napisala v razpravi. Sogovornik meni, da je delo preveč kompleksno in zahtevno, da bi ga opravljala ena sama oseba. Fant S. je opravljal delo voditelja poti, veliko poti je prepotoval z migranti. Razdelitev tihotapskih mrež po opisu sogovornika:

1. Glavna odgovorna oseba:

Sogovornik je »nad« njim imel enega voditelja. Ta je bil odgovoren za organiziranje, prav tako so se tihotapci zatekli h glavni osebi samo takrat, ko so resnično imeli vprašanja ali naloge, ki so bile ogrožajoče za življenja. Njihov voditelj je bil skrit in strogo zavarovan, velikokrat se je tudi žrtvoval in odšel v zapor za blaginjo vseh vključenih.

2. Desna roka odgovorne osebe:

Voditelj tihotapske mreže je imel svojega pomočnika, pravi sogovornik. Ta je namesto njega in z njim počel vse stvari.

3. Oseba, odgovorna za denar:

V vsakem mestu, še posebej v Turčiji, so imeli določeno osebo, ki je skrbela samo za prenos denarja in njegovo razdelitev. Na poti migranti velikokrat srečajo tudi ostale združbe ali posameznike, ki jim želijo škodovati, jih oropati ali kako drugače poškodovati.

4. Sodelovanje z lokalno skupnostjo:

Kot sem že omenila, so tihotapska dela spolno specifično razdeljena. Veliko kmetov in pridelovalcev jim je prodajalo hrano, starejše ženske so jim odstopile prenočišče, sogovornik je pripomnil tudi, da če imaš veliko denarja, je vsak pripravljen sodelovati s teboj. Vsaka pomoč na poti je kriminalizirana, četudi deluješ zgolj iz humanitarnih razlogov. Več o kriminalizaciji solidarnosti v razpravi. Fant S. pravi, da so vsi sodelovali z njim, se pretvarjali, da niso nič videli. Predstavljam si, da je sodelovanje (tihotapec – lokalna skupnost) večje izven EU, saj ljudje poznajo in morda celo bolje razumejo problem in so se v njem morda znašli tudi sami. Vsekakor je vredno omeniti tudi, da veliko ljudi živi v veliko slabših pogojih in so za svoje preživetje primorani/pripravljeni storiti marsikaj.

5. Zagotavljanje varnosti:

Nekateri tihotapci imajo v svojih mestih, ki so vroče točke tihotapcev, in drugih mafijskih združbah tudi svoje osebne stražarje, da jih zaščitijo, mi je povedal sogovornik.

6. Podkupljeni policaji in vojaki ter drugi:

Fant S. je o sodelovanju s podkupljivimi javnimi osebami povedal:

Da, sodelovali smo s policijo, vojsko in številnimi drugimi pomembnimi ljudmi.
Na vsakem mestu smo imeli po eno osebo, ki je bila »naša« in smo točno vedeli, kdaj je ta oseba delala in kdaj bo pogledala stran, da bomo lahko prestopili mejo.

7. Sodelovanje z drugimi skupinami

Nekateri tihotapci sodelujejo tudi z drugimi združbami, pa vendar je tega statistično manj. Moj sogovornik ni nikoli sodeloval z »mafijo«, saj pravi, da je bil izredno pošten in njegov voditelj je imel zelo dobro »ime«, zato tega niso počeli. Prav tako so si želeli uspešnega posla in ostali migranti bi lahko hitro rekli kakšno slabšo besedo o njih, zato se tega sodelovanja niso udejstvovali.

8. Ponarejevalci dokumentov

Kot je sogovornik že omenil, če si imel veliko denarja, si lahko plačal vse ljudi. Dobil si lahko kakršni koli ponarejen dokument (vozniški izpit, osebno izkaznico, rojstni list), pravi, da si

lahko postal, kdo si želel. V spodaj opisanem osebnem položaju sem se pred leti znašla tudi sama. S prijateljico sva potovali v Istanbul, kot mladi osebi sva se opravili v »disko«. Do naju sta prišla dva mlada fanta in nama ponujala dva tisoč evrov, da jima predava potne liste. Naslednji dan pa bi lahko odšli do ambasade in rekli, da sva izgubili potne liste. Zgodba fanta S. je nekoliko drugačna, vključuje pa podobne imenovalce.

9. Drugo

Sama sem skozi svojo diplomsko in prebrano literaturo opazila, da je večina migrantov sodelovala z različnimi ljudmi na poti, ki so jim tako ali drugače pomagali. Sogovornik je izpostavil tudi dejstvo, da veliko tihotapcev, ki niso del velikih združb, svoje manjše finančne zmožnosti izredno premišljeno uporablja. Pravi, da se mnogi odpravijo v nočne klube, kjer opazujejo Evropejce in iščejo podobnosti z ljudmi, ki jih želijo pretihotapiti. Velikokrat turiste omamijo in jim ukradejo potne liste, pravi, da ljudje ponoči lažje izginejo. Vodniki poti velikokrat sodelujejo s svojo skupnostjo, saj tihotapske mreže težje delujejo brez zaupanja. Sogovornik mi je omenil tudi dejstvo, da ima veliko tihotapcev zlomljene prste, saj so velikokrat tudi sami mučeni, predvsem ko iz njih želijo pridobiti kakšne informacije o njihovem voditelju, zato pravi, da vodnika poti mnogokrat prepoznajo po zlomljenih prstih.

10. Vodnik poti

Sogovornik opisuje vodnika poti tako:

Vodil sem pot in pridobival stranke. Bil sem v neposrednem stiku z migranti in njihovimi družinami.

Svoje delo je začel s svojim sostanovalcem, ki ga je opazoval in se učil od njega. Najprej sta sodelovala na manjših razdaljah, nato sta se lotila tudi večjih.

6.7.2. Tabela 2: Osnovni podatki njegovega dela

Države, v katerih je tihotapsko delo migrantov?	*Delal sem večinoma v Turčiji, Grčiji, Bolgariji, Irani in Pakistanu.*
Koliko ljudem je približno pomagal pri migraciji?	*Nikoli nisem štel, vendar več kot 5000 ljudem.*

Kako velike so bile skupine ljudi?	*Večinoma nekje od 20–30 ljudi. Včasih manj. Odvisno je od tega, koliko so potniki stari, kakšnega spola so, ali so noseči. Najcenejše so poti za mlade in zdrave moške.*
Približna cena tihotapljenja migrantov?	*Leta 2012 so ljudje plačevali nekje med 3000–5000 € za celotno pot. Odvisno od tega, kje so začeli in kam so želeli prispeti.*

6.7.3. Vzpostavljanje stika

Fant S. je deloval kot tihotapec migrantov v Turčiji nekje med letoma 2013–2015. Njegove naloge v tihotapski mreži so bile pridobivanje strank na bazarjih in vodenje poti. Skozi pogovor sem izvedela, da je ljudem na obrazih videl, kdo je prišel po pomoč tihotapca, zato pridobitev strank ni zahtevala večjega truda, prav tako so stranke do njega prihajale prostovoljno preko že uspešnih tihotapljenj. Vzajemna izmenjava informacij je potekala tudi preko družbenih omrežij, opisuje jo tako:

1. Bazar

Fant S. je večino svojega prostega časa preživel na bazarju, kjer je delil in pridobival informacije. Bazar je bila njegova pisarna. Natančno je vedel, kdo potrebuje njegovo pomoč, videl je obraz osebe, videl je, da so ljudje prestrašeni, vedel je, da so nekaj iskali in vedel je, da je to, kar so iskali, bil on, da jim pomaga prečkati mejo v EU. Rad se je zadrževal na mestih, kjer je bilo veliko ljudi, saj je tako lažje pobegnil policiji in je na teh krajih deloval manj sumljivo. Na daleč je lahko opazil ljudi, ki so se prišli pogajat o ceni in načinu, ki so ga želeli izvesti.

2. Predhodne reference strank

V številnih raziskavah sem zasledila, da je zaupanje velik del poslovanja med tihotapci in migranti (Triandafylliodu, 2018, Carrera idr., 2018, Achili idr., 2018). Do sogovornika so ljudje prihajali zaradi že uspešnih poslov. Če so ljudje bili zadovoljni, so se novice hitro širile.

3. Družbena omrežja

Fant S. in njegovi sodelavci so uporabljali različne telefone in družbena omrežja, da so vzpostavili stik s svojimi strankami. Imel je več kot 20 poštnih naslovov, ki jih je redno spreminjal zaradi varnosti, zavedal se je tudi dejstva, da bi jim ljudje lahko prisluškovali in da je neposreden pogovor najvarnejše sredstvo, ki ga je uporabljal pri svojem poslovanju. V Turčiji deluje veliko tihotapskih mrež, te pa si med seboj delijo različna območja. Moj sogovornik je deloval v novejšem delu Istanbula. Skrivna pravila med tihotapskimi mrežami opisuje tako:

V Turčiji je veliko tihotapcev. Delovali smo v Istanbulu, ker se v tem mestu Azija dotika Evrope. Med nami je veljalo skrito pravilo in vsi so vedeli, kam se lahko premaknejo in kateri del mesta je naš in kateri del mesta je od druge skupine. Ni bilo usmiljenja, če si hotel ukrasti delo svojim »sovražnikom«.

Sama si ne znam predstavljati, kako se pripravljajo migranti, ko odidejo na pot, preliminarna faza potovanja je pomembna za osnovanje in pripravo. Prav v tej fazi si mnogi migranti tudi osmislijo svoje potovanje in se pripravljajo na najhujše možne izide. Svojega sogovornika sem vprašala, kaj je svetoval njegovim strankam, kako naj se pripravijo, odgovoril je tako:

Bodite pozorni na nas, ko govorimo, bodite mirni, bodite pozorni, nosite večslojna in praktična oblačila, ne govorite glasno, skrivajte svoj denar in dokumentirajte v nečem, kar se ne zmoči. Pred potovanjem ne jejte preveč ali premalo. Ne jejte slane hrane, ker boste žejni in boste imeli samo eno steklenico vode. Odvisno pa je tudi od poti, temperature, države, območja, mesta, koliko ljudi je bilo z mano, katere so bile značilnosti (ženske, otroci, mladeniči, starejši ljudje).

6.7.4. Zapori

Tihotapljenje je zaradi svoje ilegalnosti in kriminalizacije izredno nevarno tako za tiste, ki storitev ponujajo, kot za tiste, ki po storitvi posegajo. Sogovornik meni, da je zapor nekaj neizogibnega na poti. Na zapor se je treba pripraviti, da ne boš izdal nobenih pomembnih informacij. Sogovornik je bil večkrat v zaporu v Turčiji, Grčiji in Bolgariji, vendar je vedno prišel iz zapora zaradi podkupljivih uradnikov in zaradi tega, ker so skupaj z voditeljem tvorili veliko

tihotapsko mrežo. Na poti te bodo zaradi napredne tehnologije slej kot prej ujeli pravi sogovorniki, zato se je sam fizično pripravljal na mučenje, ki je sledilo. Ni želel izdati nobenih informacij, saj je vedel, da bo izdaja terjala veliko več bolečine kot ta fizična bolečina, ki mu je bila povzročena s strani varuhov zapora. Pravi, da ni bilo usmiljenja za izdajalce iz strani njegovega voditelja.

6.7.5. Nevarna pot, smrt in umori

Osebe, ki so opravljale tihotapsko delo, o njem ne želijo pričati. Tihotapljenje migrantov ostaja dokaj neraziskano področje. Zato sem izredno hvaležna, da sem v svojem življenju imela možnost spoznati tako veličastno osebo, ki je skupaj z menoj soustvarila in zapisala nekatere pomembne vidike tihotapljenja migrantov. Predvidela sem, da o smrti in drugih tegobah ne bo želel pričati, njegovo željo sem tudi upoštevala. O smrti in tihotapljenju je povedal to:

Če tihotapec reče, da ni videl nobene smrti, potem laže. Smrt je naš zvesti privrženec. Naši prijatelji umrejo na poti, ko poskušajo priti v Evropo. Pobegnili smo iz svojih držav, ker naše družine umirajo, vidimo, kako ljudje umirajo na poti ali celo včasih nekoga pošljemo v smrt. Veliko prijateljev sem videl umreti. Skoraj sem bil ubit. Moje telo je polno ran, vendar nikoli nisem delal z mafijo.

Na Fakulteti za socialno delo smo v okrilju predmeta Sodobne migracije predelali knjigo Reese Jones. Ikonični naslov knjige »Nasilne meje« ponazarja največje jabolko spora nad idejo, zakaj tihotapstvo migrantov sploh obstaja. Sogovornik je o nasilnih mejah povedal:

Pot je tvegana zaradi tehnologije, strogih režimov mej, obzidja, številnih migrantov, ki želijo priti v Evropo. Povpraševanje je vedno večje. Tako so ljudje, ki delajo proti nam, pametnejši, včasih se zdi, da nekateri prejšnji tihotapci zdaj sodelujejo s policijo in vojsko. Ne vem …
Stvari se lahko zgodijo. Hoditi po istih cestah je vedno tvegano, ker se ljudje spomnijo in naslednjič čakajo, da vas oropajo. Vsi vemo, da begunci hodijo z velikimi kupčki denarja, ker morajo preživeti na poti. Številni tihotapci sodelujejo tudi z mafijo in drugimi posamezniki, ki želijo migrantom narediti slabe stvari.

Njegov prijatelj, ki ga je spoznal v Nemčiji, je pripomnil, da vsak migrant na določenem delu svoje poti posega po tihotapskih storitvah, če želi uspešno prečkati mejo. Nekateri uporabljajo storitve tihotapcev kar od začetka poti. Pravi, da bi bila verjetnost, da prispejo v Evropo, veliko manjša, če ne bi imeli možnosti sodelovanja s tihotapskimi mrežami. Ko sem obiskala Veliko Kladušo januarja 2020, me je veliko ljudi spraševalo, ali jim lahko pomagam priti do »agenta«, tako nekateri poimenujejo tihotapce na poti. Številni so prepuščeni sami sebi in veliko časa preživijo v zapuščenih hišah, kjer čakajo, kdaj se bodo opogumili, da bodo šli v »game«, tako nekateri poimenujejo svoj preizkus prečkanja mej. Prijatelj fanta S. je tudi pripomnil, da je poiskal nekoga, ki je bil iste narodnosti kot on (Iran), saj če želite, da so ljudje pošteni do vas, si morate poiskati nekoga »svojega«. Pravi, da ne bi nikoli zaupal nekomu, ki prihaja iz Afrike, saj so znani po tem, da ljudi prodajajo za organe, vsi pa vemo, da v EU prihajajo zdravi fantje, pravi prijatelj. Izrazil je tudi željo, da si želi, da bi meje bile odprte in da bi tudi on rad imel pravico do varnega življenja, kot ga imamo mi v Evropi.

Prijatelj: V*si smo ljudje, nihče ni več ali manj, zato tudi jaz želim živeti mirno.*

6.7.6. Denar in tihotapljenje migrantov

Oseba z izkušnjo tihotapljenja mi je povedala, da je za plačilo uporabljala različne sisteme. Delo naj bi prvotno opravljal zaradi želje po denarju, kasneje je želel pomagati ljudem. Pravi, da zase ni potreboval veliko denarja. Meni, da je tihotapljenje umazano delo, zdaj si želi poštenega zaslužka.

1. Sistem Hawala

S prijatelji/sodelavci so uporabljali sistem Hawala, ki deluje na zaupanju in prenašanju denarja v različne lokacije. Več o tem sem napisala v teoretičnem uvodu.

2. Delna plačila

Nekateri uporabniki so jim plačevali tudi po uspešnosti, še posebej če je bila pot izredno težka. Na začetku so jim družine ali posamezniki plačali 25 % kot zagotovilo, preostanek pa takoj, ko so njihovi najdražji prispeli najprej v (Iran in Turčijo) in kasneje za določena mesta v Evropi.

3. Plačila po opravljeni poti

Nekateri, ki si niso mogli privoščiti plačila, so si nekako naredili dolg pri tihotapcih, ki so ga odplačevali takoj, ko so prispeli v želeno državo in tam začeli opravljati delo. Tega je bilo manj in po navadi jim je oseba bila blizu ali so jo od nekod poznali njegovi prijatelji.

6.7.7. Psihološke težave tihotapca migrantov

Nevarno življenje tihotapca migrantov pušča mnoge posledice na posameznikih, oseba mi je poročala, da je med časom opravljanja dela delovala samo ponoči in da približno dve leti ni videla svetlobe dneva. Njegove psihološke težave so bile povezane predvsem s težkim življenjem, izgubo družine, skrbnika, prijateljev, uživanjem drog, pomanjkanjem pristnega človeškega stika itd. Svoje čustveno stanje je v času tihotapljenja migrantov opisal takole:

Nisem mogel spati. Imel sem veliko travm. Imel sem veliko zlomljenih kosti in užival mamila, da sem bil buden. Imel sem spolne bolezni. Nisem imel dekleta. Spal sem samo s spolnimi delavkami. Nisem mogel imeti ljudi, ki bi me imeli radi ali so mi bili všeč, ker bi mi jih ljudje (drugi tihotapci) vzeli, da bi prišli do mene. To je težko življenje. Ponoči ne spite, delate proti zakonu, če niste pozorni vsako minuto, lahko umrete. Vaš um je vedno osredotočen. Uporabljal sem kokain, da sem ostal buden in da nisem ničesar čutil. Do zdaj nisem vedel, kaj je mir ali ljubezen. Še vedno se trudim. Veliko mojih prijateljev je mrtvih, ker so jih ubili. Videl sem veliko ljudi, ki so umirali. Si predstavljate, kako je to? Na trgu Taxim v Istanbulu je bilo veliko javnih hiš, kamor sem šel, da bi dobil nekaj pozornosti.

6.8. Življenje v Nemčiji

V tem obdobju njegovega življenja sva z osebo vzpostavila prvi stik, spoznala sva se v centru za migrante v Frankfurtu. Oseba je bila premeščena iz Turčije v Nemčijo, zapustila je delo tihotapljenja in dokončala svoje šolanje v Nemčiji. V tem delu sem nakazala predvsem posledice, ki jih je pustilo delo tihotapljenja migrantov. Vključila bom perspektive treh ljudi. Sebe, dobrega prijatelja iz migrantskega centra in mnenje socialne delavke v Nemčiji. Podatke sem smiselno razdelila v določene segmente. Osebo sem poimenovala fant S., saj želim, da

njegova identiteta ostane skrita zaradi spoštovanja njegove želje. Z osebo sem od začetka do danes v prijateljskem odnosu. Fanta S. sem prvič spoznala spomladi leta 2017. Takrat sem opravljala prakso v Nemčiji. Izvajala sem prakso z mladoletnimi migranti. Med samim študijem in kasneje po študiju sem se večkrat vrnila v Frankfurt, kjer sem revitalizirala svoje stike in prijateljstva. V stikih smo ostali tudi preko družabnih omrežij, sama pa sem se tudi za približno leto dni preselila v Nemčijo zaradi dela.

1. Prvi vtisi

Svoje prve vtise sem ubesedila v takratnem dnevniku, ki sem ga pisala skozi svojo prostovoljno prakso, ki sem jo opravljala v centru za begunce v Nemčiji. Svoje srečanje s fantom S. sem opisala tako:

Oseba se mi je na prvi pogled zdela zelo mirna, preprosta in prijazna. Vendar sem opazila, da se ne druži z nobenim v centru. Večinoma je jedel sam, učil se sam, pogovarjal po telefonu. Videla sem tudi, da si nobeden ne upa ničesar reči proti njemu, pustijo ga na miru ... (dnevnik, 1. 5. 2017, Nemčija). Opazila sem izredno spoštovanje do žensk in do starejših, glede fantov istih starosti pa ni nobenega usmiljenja (dnevnik, 10. 5. 2017, Nemčija). Opazila sem, da ima oseba izredno samodisciplino, zbuja se vsak dan ob 6.00 in trenira, se uči, opravlja prostovoljno delo, hodi v šolo. Zdi se, kot da nima niti minute časa zase. Vedno aktiven, vedno zaposlen. Včasih se zdi, kot da beži pred lastnimi mislimi (dnevnik, 29. 5. 2017, Nemčija).

Socialna delavka je njuno prvotno srečanje opisala kot težko. Najprej mu je pustila nekaj prostora, da se je fant vselil, nato pa je opravila njun prvi intervju. Fant naj bi bil zelo nervozen in nestrpen, imel naj bi močan pogled, ki je zabadal globoko v oči. Pravi tako:

Videla sem v njegovih očeh, da razkriva veliko več, kot se vidi na prvi pogled.

2. Vedenjske težave

Fant S. je po preselitvi v Nemčijo imel nekaj vedenjskih težav, povezanih s potlačeno agresijo in nepredelanimi stvarmi iz preteklosti. Izjemoma nevarna in rigidno zavarovana pot in s tem povezano tihotapsko delo ima veliko posledic na posameznike, ki so vidni še mnoga leta po

tihotapskem delu, nekaterim resnično nikoli ne uspe prebresti svoje posttravmatske stresne motnje. V dnevniku sem zasledila svoj zapis:

Pogovarjala sem se s svojo mentorico, ki mi je povedala, da je bila oseba velikokrat problematična. Sodelovala je v številnih pretepih, ki so se velikokrat končali zelo krvavo, posredovanje policije je njihov stalni poseg. Drugi se ga bojijo, ker vedo, da z njim ni šale (dnevnik, 10. 5. 2017, Nemčija).

Socialna delavka mi je v intervjuju povedala, da sta potrebovala mnogo let, da sta zgradila medsebojno zaupanje. Želela mu je tudi pokazati, da je tam zanj in da ne bo delovala proti njemu. Menila je, da je zaposlena na tem mestu ravno zato, da pomaga pri integraciji beguncev v Evropo. Omenila je, da so imeli veliko težav s fantom, saj je bil izredno agresiven in je velikokrat poškodoval druge sostanovalce. Videla je, da je potlačil veliko jeze in da v sebi nosi veliko nepredelanih stvari iz preteklosti kot tudi napravic, ki so se mu pripetile v tako kratkem življenju. Vedela je, da se ta jeza mora nekako sproščati, pri njem se je sproščala na drugih, zato je socialna delavka vedela, da mora hitro poiskati nekakšno boljšo rešitev. Kasneje ga je vključila v borilne veščine, ki so mu veliko pomagale pri obvladovanju jeze. Prijatelj je pripomnil, da fant ni nikoli imel otroštva, zato se tudi danes velikokrat vede zelo nenadzorovano. Je zelo igriv, prijatelju se zdi, da ponovno živi svoje otroštvo. Omenil je tudi, da mu je pokazal nekaj korakov samoobrambe, saj v centru za begunce velikokrat postane pestro (pretepi, prepiri, grožnje med sostanovalci).

3. Psihološke težave

Skozi pogovor sem zasledila, da samo tihotapljenje pusti veliko posledic na migrantih (Malek, 2019) kot tudi na tihotapcih. Njegov prijatelj mi je v intervjuju povedal, da je fant S. velikokrat povzdigoval glas, dajal ukaze, bil je zelo ukazovalen. Bil je kot nekakšen vodja centra, vedel je, kako se je treba pogovarjati z različnimi kulturami, bil je zelo pameten, pravi prijatelj. Razkril mi je tudi svoje doživljanje travm fanta S.:

Spal sem na vrhu njegove postelje in v njegovih sanjah je vedno kričal, vedno je kričal in se potil ponoči, kot da mu nekdo ali nekaj ni dalo spati v miru. Velikokrat se je zbudil, popolnoma prestrašen in agresiven zaradi svojih sanj. Postali smo prijatelji, ker je bil po prebujanju bolj

ranljiv, zato sem veliko noči ostal z njim in tako sva se pogovarjala o njegovih težavah in izkušnjah.

4. Prejeta pomoč

S fantom S. sva bila v kontinuiranem stiku od leta 2017. Pomagala sem mu pri integraciji v nemško okolje, prav tako sem mu pomagala pri prevodih, učenju angleščine, posredovanju in razlagi zakonov, dolžnostih in pravicah. Najina pomoč je bila vzajemna, saj je tudi on meni pomagal z razlago kulture, vere in zgodovine Azije. Zavedam se, da je vsak človek poseben vir znanja in kot prihodnji socialni delavki je zame to pomembno spoznanje. Želim poudariti, da je moja izhodiščna točka bila nekoliko ignorantsko in nezavedno opredeljena proti pojavu tihotapstva, svoje predsodke sem sprejela in na proti njim delovala z nabiranjem znanja in osebne izpovedi. Nekateri zapisi iz dnevnika:

Oseba je deležna veliko psihosocialne pomoči s strani socialne delavke in drugih strokovnjakov (dnevnik, 10. 5. 2017, Nemčija).
Po njegovi pripovedi sem se velikokrat našla v prepričanju, da nisem varna, da bom zaradi njega imela težave in da res ne vem veliko o tej temi. Začela sem raziskovati, se pogovarjati z ljudmi in gledati dokumentarne filme. Priznam, strah me je bilo (dnevnik, 20. 4. 2018, Nemčija).

Socialna delavka mi je povedala, da je fant prejemal veliko podpore, predvsem pri pogovorih z njo. Včasih sta se pogovarjala tudi vsak dan. Imel je tudi svojega osebnega psihiatra, ki ga je obiskoval vsak teden, kasneje dvakrat na mesec in zdaj ga obiskuje tudi izven centra enkrat na mesec. Opazimo, da je izhod iz posla tihotapljenja dolgoletni proces, ki vključuje mnoge akterje in triangulacijo med strokovnjaki. Prav tako pa zahteva največji doprinos ravno od fanta samega, saj je tudi sam moral izkazati željo po spremembah in boljšem jutri.

5. *Integracija v nemško okolje*

Fant nima posebnih težav pri integraciji, dela, obiskuje šolo, ima prijatelje, upanje. Veseli se prihodnosti. V svojih zapisih sem njegovo integracijo opisala tako:

Fant S. je zaradi svojega dobrega govorjenja številnih jezikov dobil službo v hostlu. Prav tako je sodeloval tudi s tamkajšnjimi centri za socialno delo. Kadar noben drugi prevajalec ni imel časa, da bi prevajal, je to počel on preko telefona. Poročal mi je, da se je izredno umiril in da je zelo zadovoljen s svojim življenjem, končno lahko upa na boljšo prihodnost (dnevnik, 1. 9. 2019, Slovenija).

Poklical me je in mi sporočil, da so našli njegovo družino in da se bodo kmalu združili. Bil je zelo vesel, še nikoli nisem slišala takšne iskrene radosti. Imel je veliko vprašanj, kako naj se obnaša do družine, dala sem mu veliko nasvetov (dnevnik, poleti 2019, Slovenija).

Socialna delavka mi je v intervjuju zaupala, da je fant S. izredno dober delavec, saj je vedno točen in spoštljiv z veliko znanja ter volje do učenja. Sama upa, da bo fant zelo kmalu dobil pogodbo za nedoločen čas. Prav tako pa je omenila tudi njegov študij in vse ostale priložnosti, ki so mu bile ponujene zaradi fantove močne volje. Med pogovorom sem opazila, da je bila socialna delavka izredno ponosna na fanta, to je pokazala tako z govorico telesa in tonom govorjenja, izrazila pa je tudi verbalno.

6.9. Različni pogledi na tihotapljenje migrantov

Eden izmed glavnih povodov za izbiro teme so bila osebno/filozofska vprašanja glede moralnosti tihotapljenja migrantov. Sama imam zgrajene ambivalentne opredelitve, zavedam se, da je tihotapljenje nekakšen odziv na strogo migrantsko politiko varovanja, vendar ne zanemarjam tudi vseh posledic, ki se pripetijo ne nazadnje mnogim migrantom. Svojega sogovornika sem vprašala o dekriminalizaciji tihotapstva. Seveda se zavedam, da če bi bile meje odprte, tihotapljenja ne bi bilo treba kriminalizirati, ampak bi posamezniki, ki pomagajo, postali potovalni agenti. Oseba pravi:

Ne, mislim, da tihotapstvo ne bi smelo biti dekriminalizirano. Toda ljudje bi morali imeti dostop do svojih pravic. Kajti zdaj, kaj mislite, kako vsi migranti dosežejo Evropo? Z našo pomočjo. Sicer je skoraj nemogoče. V vsakem primeru je tvegano. Tudi pri nas. Zato mislim, da ne bi smelo biti zakonito. Niso vsi tihotapci dobri. Nihče nima čistega srca v tem poslu. Toda vsaj ljudje imajo priložnosti.

Fant je poudaril dva pomembna vidika tihotapljenja. Prvi je, da je tihotapljenje samo odgovor in rešilna bilka tega skrajno diskriminatornega režima strukturnega nasilja in migracijske politike. In kot drugo je omenil, da danes nihče ne more doseči EU brez pomoči tihotapljenja. Meni, da je njegovo življenje zaradi izkušnje tihotapljenja zdaj precej drugačno. Oseba je izgubila »naivnost«, deluje tudi precej negativno naravnana in ima nekaj vedenjskih težav. Tihotapljenje je posledica celotnega konteksta opresivne politike migrantstva in spleta okoliščin. Sogovornik skozi svoje življenje ni bil deležen veliko čustvene podpore, materialnih dobrin, varnosti in ne nazadnje ni imel svobode gibanja. Sprašuje se tudi o smislu življenja in zakaj je njegovo življenje bilo takšno. S svojim sedanjim življenjem je zadovoljen, veseli se tudi prihodnosti. Svoje življenje opisuje tako:

Vem, kdo sem, hitro vidim ljudi. Vidim, kaj potrebujejo in kaj hočejo od mene. Vidim. Nisem naiven. Ne verjamem samo v dobro, ker sem videl tudi drugi del. Tako se ljudje zdaj ne morejo zlahka šaliti z mano. Veliko tvegam, ne bojim se. Ne igram po pravilih. Vem, da bi moral biti hvaležen za vse v življenju, a vseeno se včasih vprašam, zakaj jaz, zakaj to življenje.

Imam svojo družino, prijatelje, službo, študiram, življenje gre naprej. Upam celo, da bom še enkrat živel v miru. Moje življenje se je začelo, ko sem bil star 7 let. Prehitro sem moral odrasti, nikoli nisem imel nobenih igrač, nikoli nisem plaval z otroki. Ne vem, kako je biti otrok. Želim si imeti lastne otroke, da jim lahko podarim otroštvo, svobodo in veselje. Moj namen je imeti družino.

Sebe vidim kot preživelo osebo. Naredil sem, kar sem moral, da sem preživel. Nisem imel nikogar. Bil sem sam. In nisem imel denarja, nobene zaščite. Vsaj v tem sem se počutil pomembnega. Ljudem sem pomagal prestopiti mejo, da so imeli boljše življenje. Ker brez naše pomoči nihče ne more prečkati Evrope. Če vprašate katerega koli begunca, vsi vam bodo rekli, da so jih rešili tihotapci. In, ja, naredil sem nekaj stvari, na katere nisem ponosen. Toda mnogi ljudje so zaradi mene prišli v Evropo.

Po predlogu mentorice sem osebo vprašala tudi, kaj si želi sporočiti Evropejcem, prihodnjim socialnim delavcem o tej temi (tihotapljenje migrantov). Pomembna se mi je zdela

izpostavitev opazke, da naj bi se socialni delavci hranili od nemoči drugih, če si močen, ti nobeden ne bo pomagal. Temu, da ljudje vidimo begunce/migrante kot žrtve, rečemo z drugo besedo tudi viktimizacija. Seveda bi na tej točki poudarila, da je oseba imela izkušnjo življenja v instituciji, kar predstavlja določen tip socialnega dela. Oseba pravi:

Evropejci živijo v sanjah, zaščitenih z njihovimi ograjami. So materialistični, ne morejo uživati v čistih in preprostih stvareh v življenju. Ne zavedajo se, kaj imajo. Smrt smo videli na vsakem koraku svoje poti. Strinjam se, da je Evropa ekonomsko precej boljša od Azije, vendar ne vedo, kaj počne njihova politika (tamponske cone npr. v Turčiji, »pushbacki«, nemožnost do obravnave, grajenje mej). Socialni delavci se želijo hraniti iz naše šibkosti, ko smo močni, se nočejo pogovarjati z vami, če smo šibki, se bodo bolje počutili ob osebi, ki ji bodo pomagali. Naučil sem se, da Evropejci ne morejo dati ničesar, ne da bi pričakovali nekaj v zameno, nimajo nobenega ponosa, nobene časti in si niso zvesti. Toda živimo za čudeže, saj vemo, kaj pomeni biti živ in drugi dan umreti. Vem, da sem dovolj videl resničnost. Evropejci se mi včasih gabijo, gledajo toliko filmov z nasiljem, se odpravijo na streljanje s pravim orožjem, kupujejo pištole, igrajo agresivne video igre, kot da je to nekaj zabavnega. Tega pa sam ne morem več videti, ker sem to videl z lastnimi očmi, živel sem to. V vojni in ubijanju ni nič zabavnega. Samo žalost.

Skozi pogovor sem opazila sem, da ima fant nekoliko slabše izkušnje z EU in njenimi prebivalci, zato je začel razvijati na podlagi lastnih izkušenj mnoge stereotipe in predsodke. Za mojo raziskavo je pomemben tudi pogled na tihotapljenje socialne delavke v Nemčiji. Ta meni:

Kaj lahko človek izve iz socialnih medijev? Nič kaj dosti. Naše dojemanje temelji na lažnih novicah, ki jih raznese propaganda temeljnih desničarskih ljudi. Begunci niso nič več in nič manj kot mi. So ljudje in imajo pravico do življenja. Zanašati se moramo bolj na alternativne medije in biti kritični do prebranega. Ljudje bi se morali idealno srečati z osebo (z izkušnjo begunstva ali tihotapstva) v resničnem življenju in si nato ustvariti mnenje. Bolj ko se distanciramo od ljudi, bolj sovražni postajamo. Ker so ti ljudje za najbolj povprečnega civilista neka znanstvenofantastična figura, ki je bila ustvarjena iz okolja. Ne rečem, da so vsi dobri ali vsi slabi, a vsaj dati bi jim morali priložnost, da jih spoznamo. Tihotapljenje je zame

odgovor na zelo stroge evropske mejne zakone. Iz koga se norčujemo, migracij ne morete ustaviti. Če ljudje ne bi bili migranti, ne bi bili po vsem planetu Zemlja.

7. RAZPRAVA

Skozi svoj empirični in raziskovalni del sem ugotovila, da tihotapljenje migrantov večinsko zavzema toksično narativo. Ta fundamentalistična »pripoved«, ki je skozi leta pridobila monopol nad zakoni in ostalimi smernicami, svoje temelje črpa v opolnomočenju zavesti skrajne desnice in teorij zarote, ki nasprotujejo humanitarnim načelom. S tem ko pridobivajo pooblastila vojaki, policisti in drugi na mejah, kot sta Frontex in Europol, se veča smrtnost v Mediteranskem morju (ter na drugih morjih), veča pa se tudi socialna distanca ter cementira rasizem v um povprečnega človeka. Tihotapljenje je kompleksen več dimenzionalen proces, ki se zadnja leta reducira na demonizacijo in patologizacijo tihotapcev. Ljudje pozabljamo, da ima tihotapljenje v Evropi (ki lahko vključuje tudi finančno korist) dolgo zgodovino človeške solidarnosti, ki je bila spočeta kot odgovor na nepravičnosti, ki so se dogajale takratnim Judom v prvi in drugi svetovni vojni. Mnogi ljudje so zaradi nacistično prepitih ozemelj razčlovečenim Judom pomagali prečkati meje sovraštva. Komaj po drugi svetovni vojni so se vzporedno z razvojem Konvencije o človekovih pravicah številni prelevili iz sovražnikov, ki so delovali proti sistemu, v narodne heroje. Kasneje so posamezniki ali skupine pomagale prečkati ljudem Berlinski zid, ki je predstavljal fizično ločnico, ki so jo manifestirale različne politične ideologije. Kljub temu pa politiki in mediji pogosto ne premorejo razločiti tihotapljenja od trgovine z ljudmi ter od humanitarnega akta. V nešteto primerih se pogosto uporabljajo sopomenke, ki namerno ali nenamerno pooseblјajo ves prevoz, pomoč, poti, osebe kot samo po sebi zlonamerno. Ljudje so zaradi strukturnega nasilja in nehumanih pogojev ter rigidnih ostro zavarovanih mej z uporabo napredne tehnologije primorani posegati po pomoči tihotapcev. Mnogi migranti pomoč tihotapca vidijo kot zadnjo rešilno bilko iz nemogočih pogojev. Po statistiki iz leta 2018 na vsakih 1000 migrantov, ki prečkajo Mediteransko morje, svoj konec dočaka kar 37 oseb (Carrera idr., 2018). Kot je napisala Fekete (2017:6), je dovoliti ljudem umirati na evropskih mejah samo zaradi njihovega pravnega statusa popolno neupoštevanje vrednosti človeškega življenja. Smrti teh ljudi pa niso samo svarilo za ostale migrante, pač pa so videne tudi kot kolateralna škoda vseobsegajočega boja proti migracijam in tihotapljenju. Prisilna deportacija, »pushbacki«, institucionalizacija življenj, nezmožnost do obravnave za azil, zapiranje, zatiranje razčlovečenje pa so druge skrajnosti, ki jih Evropa vsakodnevno izvaja nad migranti,

da bi načrtno prikrila vsak glas, ki bi potencialno lahko poročal o nepravičnostih tako imenovanih socialno demokratičnih držav. Sprašujem se, kaj se bo zgodilo z vsemi temi ljudmi, do katerih je Evropa uporabila nečloveške pristope. Kaj to v prihodnosti pomeni za nas? Kako nas bodo ljudje videli, z nami ravnali? Ne nazadnje naj bi evropska tla predstavljala tla pravičnosti in revolucionarnosti ter humanosti. Malokateri migrant se zaveda, da z vstopom v Evropo ne bo užil teh sadov »pravične družbe«, temveč bodo na lastni koži doživeli rasizem v vsej svoji slavi. Če pa jim vendarle le uspe prečkati mejo, se bo ta kasneje manifestirala vanje same, saj ljudje nikoli ne bodo resnično nehali dvomiti o njihovem izvoru in namenu. Na mejo pa bodo naleti tudi vsakič, ko bodo vstopili v stik s socialnim in javnim prostorom. Kot smo lahko videli skozi sojenje Adolfu Eichmannu, je banalnost zla po Arendt, H. (2007) ravno v zanikanju in ne prevzemanju lastne odgovornosti nad svojimi dejanji ali dejanji demokratične družbe. Ljudje se ne prevprašujejo o etičnosti in moralnosti napisanih zakonov, ampak jim slepo sledijo. Pred kratkim je moj obisk Slavonije na Hrvaškem to samo še potrdil. Reka Sava, ki predstavlja ločnico med Bosno in Hrvaško, predstavlja javni prostor ribičev, ki brez kančka dvoma kličejo policijo, kadar sumijo, da reko prečkajo migranti. Tako vsi prisostvujejo (javni uslužbenci in lokalno prebivalstvo) k nadzoru nad migracijami in delujejo proti načelom osnovnih človekovih svoboščin. Kot sem že omenila, je tihotapljenje kompleksen sistem, ki se pogosto poenostavlja na dokaj binarne upodobitve in predstave. Kadar govorimo o odnosih med ljudmi, ki so vpleteni v tihotapljenje, lahko na podlagi svoje lastne raziskave in raziskav drugih kolegov povem, da odločitev za tihotapca temelji na zaupanju in dobrih priporočilih. Seveda na tem mestu ne želim zanemariti primerov tihotapca kot izkoriščevalca in uporabnika nasilja, vendar to so izjeme in ne pravilo. Triandafyliodu (2018) meni, da se nasilje poveča, kadar je sama pot nevarnejša in kadar so migranti v večjem položaju nemoči. Politično-državni diskurz prelaga večinsko odgovornost na kriminalne združbe in posamezne tihotapce, ki distopično poosebljajo tvegane okoliščine in negotova potovanja. Če bi na problem pogledali z druge perspektive, bi lahko rekli, da je problem smrti zaradi migracij v celoti zasnovan s poskusi politike, da bi le-te prepovedali. Posledično lahko sklepamo, da poostren nadzor gibanja prisili ljudi, da izberejo veliko nevarnejšo pot, ki po Zhang, Sanchez & Achili (2018) vodi v nepredvidljive in znatno višje stroške, poveča se število smrtnih žrtev ter trajno poškodovanih ljudi tako fizično kot psihično, sorazmerno pa se veča tudi povpraševanje po

tihotapcih, kar veča market tihotapljenja in veča odvisnost in nemoč v odnosu do tihotapca. Širi pa se tudi zavest, ki dejansko obtožuje nevladne organizacije in posameznike (ki delujejo solidarno in humanitarno), da so izdajalci in zavezniki tihotapcev in teroristov. Kriminalizira se solidarnost, ki postaja del širše slike sovražnika (Fekete, 2009, Tazzioli, 2018). Jalušič (2019) opozarja tudi, da obstajajo jasni dokazi ne le o krčenju političnega prostora, temveč tudi o poskusih uničenja kakršne koli spontanosti, enega najpomembnejših elementov človeškega delovanja. Tudi sama sem se velikokrat našla v razpotju med svojimi moralnimi vrednotami in strahom pred preganjanjem. Tisti, ki danes pomagamo beguncem, na poti tvegamo veliko, vključno s svojo lastno svobodo za neki višji cilj. Resnično me zanima, kako bodo ljudje videli dejanja Carole Rackete in številnih drugih, ki tako nesebično rešujejo in nasprotujejo diskriminatornim zakonom, ki jih zapoveduje večinski svet. Vosyliute & Conte (2019) trdita, da se je od dolgega poletja migracij leta 2015 v državah članicah, zlasti Franciji, Italiji in Grčiji, stopnjevalo število sodnih pregonov in preiskav posameznikov zaradi razlogov, povezanih s pomočjo na poti (ki jih policija opredeljuje kot tihotapljenje). Zanimivo je, da se število pregonov nadaljuje tudi v letu 2018 in kasneje, čeprav se samo število neregularnih prihodov zmanjšuje. Skozi svojo diplomsko nalogo in svojo magistrsko nalogo sem ugotovila, da je odločitev za pobeg zgodba o ljudeh, ki so reagirali na pritiske s strani svoje države tako, da niso izbrali komfortnosti, niti revolucije, ampak so za ohranitev lastnega življenja izbrali pobeg. Nekateri migranti_ke se ne skušajo podrediti, prilagoditi ali spremeniti okolja, v katerem živijo in so se rodili, pač pa želijo oditi drugam, četudi na nelegalen način. Seveda je mnogo tudi takšnih, ki so se upirali obstoječim kulturnim normam, politiki, veri itd. in so na podlagi ohranitve življenja bili prisiljeni pobegniti. Na tej točki želim omeniti, da so tihotapci mnogokrat tudi sami osebe z izkušnjo begunstva, in ker se zavedajo svojih malih možnosti in nepravičnosti, se velikokrat odločijo za tvegano pomoč in zaslužek s pomočjo pri migraciji. Mnogi avtorji trdijo, da tihotapljenje ne more biti zastonj, saj vključuje veliko tveganja in podkupovanja, da bi sama pot bila uspešnejša (Fekete idr., 2017, Carrera idr., 2018). Rada bi omenila tudi kazni, ki doletijo posameznike, ki so pomagali migrantom_kam brez finančne koristi. V Belgiji bodo za humanitarni akt posamezniki primorani plačati več kot 1700 € in odsedeti kar 8 dni v zaporu. Za pomoč pri vstopu v Francijo posameznike čaka kar 5 let zapora in kazen do 30.000 €, medtem ko bodo posamezniki v Italiji odsedeli do 5 let zapora in plačali 15.000 € za vsako prevoženo osebo.

Organizirane skupnosti v Franciji čaka do 10 let zapora in 750.000 € kazni, v Italiji do 15 let zapora in denarna kazen za vsako prevoženo osebo. Kadar sodeluje več ljudi, se denarna kazen poveča (Carrera idr., 2018). Hitro lahko opazimo, da so ta dejanja/zakoni del večinske neizpodbitne propagande o tihotapcih/tihotapljenju. Akademski dokazi, zlasti empirične raziskave, ki temeljijo na etnografskih opazovanjih v EU in državah v razvoju, pogosto izpodbijajo te predpostavke, ki predstavljajo tihotapca kot grozljivega pospeševalca tragedije. Alternativna pot k pristopu k neregularnim migracijam leži v celostnem pristopu EU k migracijam. Prav tako je treba izkoreniniti diskriminatorne zakone, smernice, izraze in sovražni govor ter uvesti novi sistem, ker bodo posamezniki lahko uveljavljali svoje osnovne človekove pravice brez ogrožanja svojega lastnega življenja. Ne nazadnje pa je potreben paradigmatski premik, ki bo ustrezno naslovil in poiskal alternativne rešitve za globalizacijo, ki temelji na izkoriščanju nekaterih držav.

8. SKLEPI

1. Danes je vojna proti tihotapcem_kam predstavljena kot primarni cilj in hkrati kot strategija za zaščito migrantov pred »trgovci z ljudmi«.
2. Biopolitični prostor, ki se ustvarja na morju (Mediteransko morje), prispeva k stranskemu delovanju mehanizmov izkoriščanja in dovoljenja umiranja.
3. Dolgoročno zatirajoči kriminalizacijski procesi ne vplivajo samo na migrante_ke, ampak tudi na tiste, ki jim želijo pomagati.
4. Pravica do gibanja se krči zaradi potencialne grožnje prihoda »teroristov« na ozemlje EU, ta mali odstotek ljudi pa postaja nov sovražnik, proti kateremu je potrebno ne-dovoliti, ne-omogočiti, ne-uresničiti pravice tudi vseh ostalih, ki jim neizpodbitno pripadajo.
5. Poveličevanje kseno-rasizma in ekstremizma skozi strukturno nasilje pripomore k še večji stigmatizaciji, nadlegovanju, preganjanju in prepovedi pomoči ljudem na poti.
6. Agencije EU za pravosodje in notranje zadeve ne obravnavajo ustrezno razlogov, zakaj so se migranti odločiti za storitve tihotapcev. V »socialno/demokratično/liberalnih« državah EU se odgovornost po navadi prelaga na države zunaj meja, tako da se »kvazi» ohrani čistost Evrope in pravičnega humanega ravnanja.
7. Ljudem, ki so nekoč pomagali migrantom_kam na poti kot tihotapci_ke, je treba dodeliti strokovno pomoč za uspešnejše razreševanje travm, ki so jih bili deležni.
8. Potrebno je nadaljnje raziskovanje (etnografske študije), ki nam bodo približale življenjski svet tihotapcev_k, da bomo lažje razumeli odziv samega fenomena na migracijsko politiko.
9. Migranti_ke brez pomoči tihotapcev_k ne morejo nikakor prečkati mej EU. Vsak migrant_ka na določenem delu svoje poti uporabi organizirano pomoč (tihotapljenje).
10. Tihotapljenje ne bi bilo mogoče brez podkupovanja policistov, vojakov, carinikov, lokalne skupnosti …

11. Tihotapljenje je izredno nevaren posel/poslanstvo, pri katerem malokatera oseba ostane živa, tisti, ki pa preživijo, pa imajo sorazmerne posledice (posttravmatska-stresna-motnja itd.).
12. Potrebno je poglobljeno razumevanje in holistični pristop, ki bo vseobsegajoče opisoval kompleksnost tihotapljena.

9. PREDLOGI

1. Vsak migrant_ka/begunec_ka bi moral_a imeti oz. bi se morala upoštevati pravica do svobodnega gibanja, prav tako bi se morala spremeniti zakonodaja migrantske politike in drugih smernic. Omogočiti bi se moral dostop do osnovnih pravic migrantov/beguncev in razmisliti kdaj bi samo dejanje tihotapljenja lahko bilo legalno (solidarnostna pomoč, pomoč posameznikov, humanitarnih organizacij, tihotapske mreže …), če bo še dalje obstajala restriktivna politika gibanja in rigidni nadzor mej.
2. Povečati bi se morala odgovornost in veljavnost za zaščito zagovornikov človekovih pravic, predvsem tistih, ki delujejo v državah članicah in kadar izpodbijajo politiko in operacije EU zaradi neizpolnjevanja temeljnih človekovih pravic.
3. Humanitarne vrzeli ne bi smele biti kriminalizirane (pomoč na poti beguncem_kam), dokler EU ne začne izpolnjevati osnovnih človekovih pravic/dostojanstev (pravica do azila, do obravnave, do statusa mednarodne zaščite).
4. Razlikovanje med trgovino z ljudmi, tihotapljenjem s finančno koristjo in humanitarnim/solidarnim aktom mora biti jasno opredeljeno.
5. Določiti bi se morali okvirji, pod kakšnimi pogoji bi tihotapljenje lahko bilo legalno/dovoljeno, če ne bo druge alternative.
6. Socialni delavci, ki delujejo na področju migracij, bi morali plemenitejše upoštevati kodeks etike in konvencijo o človekovih pravicah, ki hierarhično pomembnejša od smernic določenih v institucijah.
7. Želela bi si videti večje vključevanje socialnih delavcev v politične razprave o samih migracijah in pravicah beguncev.
8. Radikalnejše bi se moralo razvijati neposredno socialno delo, ki bi pomagalo in svetovalo ljudem na poti, to bi moralo biti ali financirano s strani države ali pa podprto iz strani neodvisnih zavestnih ljudi.
9. Razvijati bi se morale alternativne in varne možnosti dostopa do uveljavitve svojih osnovnih človekovih pravic.

10. Socialno delo bi moralo nehati podpirati zatirajoče prakse, kot so deportacija, »pushbacki«, zapiranje ljudi, institucionalizacija človeških bitij, nelegalnost gibanja in se takšni opresiji strogo upreti.
11. Upoštevati bi se moral nekoliko holistični pristop do migracij, ki se zaveda strukturnega nasilja, nevarnih mej, slabih možnosti v izvornih državah, globalizacije, zatirajoče politike …
12. Omejiti bi se morala pooblastila Frontexa in Europola, zaradi kršenja osnovnih človekovih pravic.

10. VIRI IN LITERATURA

Achilli, L. (2018). *The "Good" smuggler: The ethics and morals of human smuggling among Syrians.* Sage Journals, 676(1), 77–96. Pridobljeno 25. 1. 2020 s https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002716217746641.

Aloyo, E. & Cusumano, E. (2018). *Morally evaluating human smuggling: the case of migration to Europe.* Critical review of international social and political philosophy. Pridobljeno 20. 4. 2020 s https://www.researchgate.net/publication/327947780_Morally_evaluating_human_smuggling_the_case_of_migration_to_Europe.

Arendt, H. (2007). Eichmann v Jeruzalemu. Ljubljana, Založba Beletrina.

Baird, T. (2013). *Theoretical approaches to human smuggling.* DIIS working paper (10). Pridobljeno 23. 3. 2020 s https://www.jstor.org/stable/resrep13470?refreqid=excelsior%3A830460ed7036fcbfabac8bc0647db951&seq=1#metadata_info_tab_contents.

Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov.* Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Carrera, S., Vosyliute, L., Smialowski, S., Allsopp, J. & Sanchez, G. (2018). Fit for purpose?

The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 Update. Prodobljeno 8. 8. 2020 s https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU(2018)608838_EN.pdf.

Carrera, S., Mitsilegas, V., Allsopp J. & Vosyliute, L. (2019). Policing Humanitarianism. Hart Publishing, UK.

Carling, J. (2007). *Migrant control and migrant fatalities at the Spanish-African borders.* International Migration Review, 41(2). Pridobljeno 3. 1. 2020 s https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1747-7379.2007.00070.x.

Chin, K. & Zhang, S. (2003). *Characteristics of chinese human smugglers: A cross-national study, final report.* Pridobljeno 1. 4. 2020 s https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/200607.pdf.

Coogan, M, D. (2007). *The new oxfoord annotated bible.* London: Oxford University Press.

Europol. (2016). *Migrant smuggling.* Pridobljeno 12. 1. 2020 s file:///C:/Users/Nastjazinha/Downloads/migrant_smuggling__europol_report_2016.pdf.

Europol (2016). *Migrant Europol report 2016.* Pridobljeno 10. 1. 2020 s file:///C:/Users/Nastjazinha/Downloads/migrant_smuggling__europol_report_2016%20(1).pdf.

Frontex (2016). *Profiting from misery-how smugglers bring people to Europe.* Pridobljeno 27. 3. 2020 s https://frontex.europa.eu/media-centre/focus/profiting-from-misery-how-smugglers-bring-people-to-europe-aUYY2f.

Frouws, B. & Brenner, Y. (2019). *Hype or hope? Evidence on use of smartphones and social media in mixed migration.* Pridobljeno 5. 4. 2020 s http://www.mixedmigration.org/articles/hype-or-hope-new-evidence-on-the-use-of-smartphones-and-social-media-in-mixed-migration/.

Fekete, Liz (2009). A Suitable Enemy: Racism, Migration and Islamophobia in Europe. London: Pluto Press.

Fekete, L., Webber, F. &Edmond-Pettitt, A. (2017). Humanitarianism. The unacceptable face of solidarity. London, Institute of race relations. Pridobljeno 30. 7. 2020 s http://s3-eu-west-2.amazonaws.com/wpmedia.outlandish.com/irr/2017/11/10092853/Humanitarianism_the_unacceptable_face_of_solidarity.pdf

IOM (2018). *Migrant smuggling data and research.* Volume 2. Pridobljeno 27. 2. 2020 s https://publications.iom.int/system/files/pdf/migrant_smuggling_data_vol2_0.pdf.

IOM (2020). *World migration report 2020.* Pridobljeno 20. 1. 2020 s https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf.

IOM (2020.) Missing Migrants. Tracking Deaths Along Migratory Ruths, https://missingmigrants.iom.int/.

Icduygu, A. & Toktas, S. (2002). *How do smuggling and trafficking operate via irregular border crossing in the Middle East? Evidence from Field work in Turkey.* International migration, 40(6). Pridobljeno 29. 1. 2020 s https://www.researchgate.net/publication/227735323_How_Do_Smuggling_and_Trafficking_Operate_via_Irregular_Border_Crossings_in_the_Middle_East_Evidence_from_Field_Work_in_Turkey.

Jones, R. (2017). *Nasilne meje: begunci in pravica do gibanja*. Ljubljana:Založba/*cf.

Kathir, I. (2001). *Stories of the Prophet: From Adam to Muhammad*. Egipt: Mansoura.

King James. (b.d.). *Holy bible.* Pridobljeno 1. 3. 2020 s strani https://www.christianity.com/bible/bible.php?book=5&ver=kjv.

Kingsley, P. (2015). *Libya's people smugglers: inside the trade that sells refugees hopes of a better life.* Pridobljeno 22. 3. 2020 s https://www.theguardian.com/world/2015/apr/24/libyas-people-smugglers-how-will-they-catch-us-theyll-soon-move-on.

Kyle, D. & Koslowski, R. (2011). *Global human smuggling: comparative studies.* London: Hopkins University Press.

Konvencija združenih narodov proti tihotapljenju migrantov. (2004). Pridobljena 22. 1. 2020 s http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html.

Koser, K. (2002). Asylim policies, trafficking and vulnerability. Pridobljeno 23. 3. 2020 s https://www.researchgate.net/publication/229632858_Asylum_Policies_Trafficking_and_Vulnerability.

Langrognet, F. (2015). *A Brief History of Smuggling.* Pridobljeno 24. 3. 2020 s https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2015/11/brief-history.

Lee, E. (2003). *At Americas gates: Chinese immigration during the exclusion era between 1882–1943.* Carolina: Carolina Press.

Legorano, G. in Parkinson, J. (2015). *Following the migrant money trail.* Pridobljeno 20. 2. 2020 s https://www.wsj.com/articles/following-the-migrant-money-trail-1451471405.

Liempt, V. in Doomerik, J. (2006). *Migrant's Agency in the Smuggling Process: The Perspectives of Smuggled Migrants in the Netherlands.* Research gate. International Migration, 44(4), 165–190. pridobljeno 7. 4. 2020 s https://www.researchgate.net/publication/227677184_Migrant's_Agency_in_the_Smuggling_Process_The_Perspectives_of_Smuggled_Migrants_in_the_Netherlands

Fekete, L., Webber, F. &Edmond-Pettitt, A. (2017). Humanitarianism. The unacceptable face of solidarity. London, Institute of race relations. Pridobljeno 30. 7. 2020 s http://s3-eu-west-2.amazonaws.com/wpmedia.outlandish.com/irr/2017/11/10092853/Humanitarianism_the_unacceptable_face_of_solidarity.pdf

Lockery, N. (2011). Lisbon: War in the shadows of the city of light. New York: Publicaffairs.

Majidi, N. (2018). *Community dimensions of smuggling: The case of Afghanistan and Somalia.* Sage Journals, 676(1), 97–113. Pridobljeno 12. 12. 2020 s https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002716217751895

Malek, N. (2019). *Migrantska pot v Evropo.* Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

McAuliffe, M., Goossens A. M. & A. Sengupta (2017). '*Mobility, migration and transnational connectivity'*. IOM. Pridobljeno 10. 4. 2020 s https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en_chapter6.pdf

Mitchell, G. (2016). *The tunnels: escape under the Berlin wall.* Phoenix: Crown.

Monsutti, A. (2009). *Afghan migratory strategies and the three solutions to the refugee problem*. Oxford academic, 27(1), 58–73. Pridobljeno dne 1. 3. 2020 s strani https://www.researchgate.net/publication/228294432_Afghan_Migratory_Strategies_and_the_Three_Solutions_to_the_Refugee_Problem.

Mohammadi, A. (2018). *We are the ones they come to when nobady can help*. IOM. Pridobljeno 1. 2. 2020 s https://publications.iom.int/system/files/pdf/mrs_series_56.pdf.

Paldiel, M. (2007). *The righteous among the Nations: rescuers of Jews during the holocaust*. Ireland: Collins.

Partiraghe, J. (2020). *Sodobne migracije* [video]. Pridobljeno 20. 3. 2020 s https://video.arnes.si/portal/asset.zul;arnesvideo=FE8B5E8D15C08A741500D67E8AE944AB?id=CDfUTpCRcWXnLaXOLz60Jj1c.

Peršak, N. (2005). *Trgovina z ljudmi in migracije: pogled od spodaj.* V Z. Kanduč (ur.), Kriminaliteta, družbeno nadzorstvo in postmodernizacijski procesi, 137–151. Ljubljana: Pravna fakulteta.

Rackete, C. (2019). *Sea-watch captain.* (Video). Pridobljeno dne 4. 4. 2020 s strani https://www.youtube.com/watch?v=FYDTdxoNlso.

Sanchez-Motijano, E. & Arcarons, A. F. (2018). *Southern Europe. Migrant smuggling data and research.* IOM: Volume 2.

Sharma, N. (2003). *Travel Agency: A critique of anti-trafficking champaigns*. Pridobljeno 30. 3. 2020 s strani https://www.researchgate.net/publication/242463487_Travel_Agency_A_Critique_of_Anti-Trafficking_Campaigns.

State government. (b. d.). Distinctions between human smuggling and human trafficking. Pridobljeno 20. 1. 2020 s https://2009-2017.state.gov/documents/organization/90541.pdf.

Stone-Cadena & V. Velasco, A. S. (2018). *Historicizing mobility: Coyoterismo in the indigenous Ecuadorian migration industry.* Sage Journals, 676 (1), 194–211. Pridobljeno 20. 12. 2020 s https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002716217752333.

Šumi, I. & Luthar, O. (2016) *The Slovenian righteous among nations.* Ljubljana: Založba ZRC.

Tazzioli, M. (2016). *Border displacements. Challenging the politics of rescue between Mare Nostrum and Triton.* Migration studies, 4(1), 1–19. Pridobljeno 4. 4. 2020 s https://academic.oup.com/migration/article/4/1/1/2413390.

Tazzioli, M. (2018). Crimes of solidarity. Radical philosophy. Pridobljeno dne 6. 7. 2020 s https://www.radicalphilosophy.com/commentary/crimes-of-solidarity.

Torpey, J. (2001). *The intervention of the Passport: Surveillance, citizenship and the state*. Contemorary Sociology, 106(5). Pridobljeno 20. 2. 2020 s https://www.researchgate.net/publication/249215478_The_Invention_of_the_Passport_Surveillance_Citizenship_and_the_State.

Triandafyllidou, A. & Maroukis, T. (2012). *Migration, diasporas and citizenship: Migrant smuggling: Irregular migration from Asia and Africa to Europe.* New York: Palgrave Macmillan.

United Nations (UN) (2000a). *Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organized crime.* 2237 UNTS 319, 15 November (entry info force 25 December 2003). Poidobljeno 22. 2. 2020 s https://www.osce.org/odihr/19223?download=true.

UNODC (2004). *Smuggling of migrants.* Pridobljeno 3. 3. 2020 s http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/smuggling-of-migrants.html.

UNODC (2004a). *Konvencija združenih narodov proti tihotapljenju migrantov.* Pridobljena 22. 1. 2020 s http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html.

UNODC (2018). Global study on smuggling of migrants 2018. Pridobljeno 10. 8. 2020 z UNODC: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosaom/GLOSOM_2018_web_small.pdf.

UNHCR (2018). *Afghanistan.* Pridobljeno 30. 3. 2020 s https://www.unhcr.org/afghanistan.html?query=afghanistan.

UNCHR (b.d). *Refugees and asylum seekers in Turkey.* Pridoboljeno dne 1. 4. 2020 s https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey.

United Nations (UN). (2000a). *Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organized crime.* 2237 UNTS 319, 15 November (entry info force 25 December 2003). Poidobljeno 22. 2. 2020 s https://www.osce.org/odihr/19223?download=true.

Vardis, A., Papada, E., Painter, J. & Papoutsi, A. (2019). *New borders: hotspots and the European migration regime. Ethnic and racial studies.* ZDA: Pluto Press.

Vosyliute, L. & Conte, C. (2019). Crackdown on NGOs and volunteers helping refugees and other migrants. Research social platform on migration and asylum. Resoma. Pridobljeno dne 10. 7. 2020 s http://www.resoma.eu/sites/resoma/resoma/files/policy_brief/pdf/Final%20Synthetic%20Report%20-%20Crackdown%20on%20NGOs%20and%20volunteers%20helping%20refugees%20and%20other%20migrants_1.pdf

Watson, S.(2015). *The criminalization of human and humanitarian smuggling.* Pridobljeno 1. 4. 2020 s strani https://www.researchgate.net/publication/305289621_The_Criminalization_of_Human_and_Humanitarian_Smuggling.

Worldometer (2020). *Europe population live.* Pridobljeno 5. 5. 2020 s strani https://www.worldometers.info/world-population/europe-population/.

Zakon o prepovedi kitajskih migracij v ZDA (1882). Pub.L. 47–126, Chap. 126.

Zaviršek, D. (2017). *»Stultifea Navis« na balkanski begunski poti.* Dve domovini, 45, 45–60. Pridobljeno z dne 4. 4. 2020 s http://twohomelands.zrcsazu.si/uploads/articles/1488024500_Stultifera%20Navis_Zavirsek.pdf

Zaviršek, D. (2017a). The humanitarian crisis of migration versus the crisis of humanitarianism: current dimensions and challenges for social work practice, Social Work Education. Pridobljeno 2. 5. 2020 s http://dx.doi.org/10.1080/02615479.2017.1303043.

Zaviršek, D. & Ragelj, B. (2018a). *Anti-Refugee Sentiment without Refugees: Human Rights Violations and Social Work in Post-Socialist Countries of Southeastern Europe in their Social Contexts.* Journal of Human Rights and Social Work. Pridobljeno 4. 5. 2020 s https://doi.org/10.1007/s41134-018-0083-2.

Zaviršek, D. (2018b). *Skrb kot nasilje, Begunci, zaradi katerih nas skrbi.* Ljubljana: Založba/*cf.

Zhang, S.X., Sanchez, G.E. & Achilli, L. (2018). *Rumors, encounters, collaborations, and survival: The migrant smuggling-drug trafficking nexus in the U.S. Southwest.* Sage Journals, 676(1), 135–151. Pridobljeno 2. 2. 2020 s https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002716217746908.

Zorn, J. (2003). *Ritualizacija in normalizacija policijskega nasilja nad pribežniki.* Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo, 31(213/214), 125–159.

Zorn, Jelka (2005). *Strategije izključevanja begunk, beguncev oziroma prosilcev za azil in oseb brez statusa.* 44(4/5). Pridobljeno 3. 3. 2020 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-A9GKE0HV.

Zorn, J. (2006). *Od izjeme do norme: centri za tujce, pridrževanje in deportacije.* Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo, 34(226), 54–74.

Zorn, J. (2008). *Ljudje brez pravic do pravic in vloga socialnega dela.* Ljubljana: Revija za socialno delo (47), 3/6.

Zorn, J. in Lipovec Čebron, U. (2011). *Uvodna beseda: Vsi drugačni – vsi izbrisani. V U. Lipovec Čebron in J. Zorn (ur.), Zgodbe izbrisanih prebivalcev* (str. 9–13). Ljubljana: Sanje. Pridobljeno 30. 3. 2020 s http://www.mirovni-institut.si/izbrisani/wp-content/uploads/ 2012/02/zgodbe_izbrisanih_zalozba_sanje_2011.pdf.

Zorn, J. & Lipovec Čebron, U. (2016). *Avtonomija in nadzor migracij v evropskih »tamponskih conah«.* Dve domovini št. 43.

6. PRILOGE

Intervju z osebo z izkušnjo tihotapljenja migrantov:

1. Firstly, I would like to thank you again for openness to reveal your past and to trust in my good attentions that are scientifically based. Many people do not know how you become and who is a refugee, the only picture they see is from the media. So, I would like to give you an opportunity to represent yourself as a human first, so tell me who are you? What's your story?

As we agreed I will not mention the names, so my identity will stay hidden and unrecognizable. I am 20 years old, my life started in Afghanistan during the war with Americans. Life there was very hard. We had very little food. If we wouldn't have our own food we would die out of starvation. My family wanted to flee for the safety, and I was the youngest of them all. There was nothing left for them in our county, water, soil, everything was destroyed. My mother was pregnant, and already having 5 children. I was less than one year old, so taking care of me would be too hard. So, they left me with one old man. I was living there. My life…I never knew where my family is. What they are doing, if they are alive. My second father, I loved him so much. The memories I have with him are the most beautiful memories of my life. He thought me that life is hard and that I cannot give up and that I need to fight. One day when I was 6 years old, he left me in the mountains and after 3 days he came for me. He was preparing me for the life. He felt that something big is coming. When he died because of a genetic disease, I was 7 years old. I had nobody else. But I had my courage.

2. Can you tell me more stories how he was preparing you for the hard life, what was he thinking it's coming, what was the situation in your country?

There are many. I remember once I was trying to domesticate our horse, and this horse was wild. I was trying to teach him how to be one with a human, how to ride together. And time after time I was falling off. After approx. 100 trials, I gave up. I came to my father and I have said that I cannot do it. He took my hand, took me to the horse and he said try once more. And I have tried, I fell down again. Then he said. Come on, try once more. And I did. I do not

*know what happened in this moment but the horse became calm and while I was petting him, he started to walk. And so, we went on... And then there was one story when I came home (all in blood because some people were bullying me because of my ethnicity) and I came to my father trying to get some comfort, and he asked me are you trying to be a victim? People will do mean things to us; we cannot let them win by being victims. Go and fight them back. Nobody deserves your surrender. Nobody… I really loved my father. I survived because of him. The situation in our country was really bad, first we were f***** by Russian, then fundamentalists, then Americans. It feels like it will never end. People are tired of the war. They mental health is totally broken.*

3. What you did after you lost your father and the life you have known before?

Since the war was coming to every village there was nothing left for me. Americans were everywhere. So, I got some money from our house and I decided to go find some safe place. I did not know what that means, I did not know what life is. I just left, because there was nothing for me there. I went to Iran first. They didn't like us. Because many people were migrating there, since 1979 and before. I remember since Iran was also not safe, I wanted to go to Turkey. When I arrive there, I was placed in one refugee center. My path was very long and hard. I was not walking in the groups, I was totally alone, sometimes I was so hungry, I was putting earth in my mouth so my stomach felt fool, but I was strong, you cannot imagine what a person is willing to do to survive.

4. How was your life in Turkey?

In the beginning my life in Turkey was very hard. Like it would be in any new country. Beginnings aren't easy. Imagine I was not speaking for many years, I couldn't open my mouth, but my mind was so loud, thinking about everything I have seen and experienced. I did not know what to say. I was constantly living in my head, in the past. I was going to the school, meeting people. Because I was alone. With no one to help. I was living in the center for refugees with many other people from a lot of countries. There was a lot of up but very little rooms. There was more than 10 people sometimes in one room. In the year of 2012 Turkey

was already full with migrants from Middle east, China, former Soviet countries. Turkey was and it is the first country that is somehow more similar to Europe than other Asian countries. Turkish are really hard workers, I think that's why Germans wanted them to rebuild their cities after the wars, I don't know. Turkey is the only country that was ruled by the same family for more than 700 years and Ottoman empire was a strong force in the past. I think Bulgaria and Greece are already annoyed by all the suffering Turkey caused to them. Many people asked me if Turkey is safe, I think it's the most dangerous country in the world, because of the trafficking and smuggling. On one corner you have people who are searching to kidnap you and sell your organs, if you are beautiful girl, people can sell you for prostitution specially if you are poor and on the other hand you have migrant smuggling mafia, you have all sorts of drug mafia. Everything meets in Turkey. Istanbul does not sleep, city is very alive, vibrant.

5. How you got involved in smuggling, who was the person that initiated (showed you) you in this world?

I got involved in smuggling when I first needed help myself. Going from Iran to Turkey it's very hard. Everybody needs help from smugglers. Everybody will rather pay for their luck than walk in the unknown paths. I have payed for my safety. And after when I was living in a refugee center, I meet one guy who was kind of working in this area and he took me in. He was explaining me about this slowly, slowly and he was watching my reactions and he was watching me how I was, if I am strong and so on. I think in the refugee centers you have no opportunity; you rely on the system that does not care for you and you cannot work legally when you are young.

6. Why he took you in? What you think the person needs to become a smuggler?

Many guys that are working as smugglers they do not have family. They are alone. And they have nothing else to lose. They are aggressive, brave and they are willing to risk their lives. I was training karate and I was very good. I was fighting for my safety. I didn't want to rely on no one. I was very reserved child. I wanted to rely only on myself. My friend told me I would be perfect for this. Because I am smart, fast learner, strong and that I will be able to safe many

people, also myself. Many of the people that I have met and were working as smugglers, their families were very poor and as a refugee you cannot work legally, especially in Turkey. Because there are too much refugees. Turkey will not help you much. So, you need to go on a black market. You cannot sit and watch your family slowly dying because of the hunger. You cannot. You need to start earning money and sending it back to home. Most of smugglers are super smart, focused, they do not sleep a lot, they are only man. They are angry they, know how to talk and how to manipulate. Actually, they are very talented people. They are strong mentally, physically, quick thinkers and problem solvers, if they would not have this knowledge and smartness, they would die in maximum 2 months. Because of all the suffering they went through they are not sensitive and they are very rational in my opinion.

7. How was your working day? Where were you learning?

When I started I was very young. I was around 13 years old. I was firstly doing very easy jobs and as I grew, I became more trustable. They saw after years I can manipulate goodly so I would be the one who would be speaking to people, I didn't look the age I was. My face was tired and I went through a lot, people didn't believe me when I have said my real age. If you are working as a smuggler it's not a day work, we work at night. In two years while I was working this job, I did not see the day light. My friend showed me how he was working. He was the guy who would take people. He was the one who would do the path. And because I had very good health and because I could speak many languages, I started to work like this also, firstly with him and short distances. I was spending ''day and night'' with him. Seeing him what he was doing and learning from him.

8. Where you working alone or you were a part of one bigger network-organization?

People are not working alone. It's too risky. You need to have the whole network for this job, you need to have people who will trust you and people who will help you. Everybody in my group had different tasks. I was leading the path. So, I would be in the contact with migrants. I would speak with them in my times when I was doing this around 5 years ago. I spend most of the time in the bazar and wait for people, give information's. Bazar was like my office. I knew

exactly who needed my help, I saw their face, their scared eyes. They were searching for something and that something was me. I was in the places where there was life and there was a lot of people, because in these places nobody can see you. Nobody can know what you are doing. If you have money everything was possible, money can buy everything and everyone. I was in Izmir also a lot, because that was the main spot for smugglers of any kind.

9. What was the job of the other people in your network?

In Turkey there are a lot of smugglers. We were operating in Istanbul, because in that city Asia touches Europe. Among us there was a hidden rule and everybody knew where they can move and which part of the city is yours and which part of the city is from the other group. There was no mercy if you wanted to steal work from your "enemies". I had one boss. He was operating and organizing everything. We would come to him only with important life-threatening questions. He had his best man or his right hand and he was working with everyone, because our boss was hidden, many times in prison also, he would sacrifice himself for us. And then we had a lot of people who would say a good word for us, and then there was a person who only deal with money. Many farmers who would give us food on the way and old ladies who would give us houses. If you had enough money everybody will collaborate with you. Everybody haven't seen anything, everybody was helping and pretending, you have no idea what kind of stuff people would do to get some food to survive (money). Then we had a lot of people that were very strong and that were following us to protect us. There was one hidden saying among us smugglers in the city of Istanbul with 14 million people. If I see you in the morning I will smile and say hey, if I see you in the afternoon it's a coincidence, if I see you in the night, I know you are following me so somebody has to kill you. Mostly we were threatening others so nobody would disturb us. When it comes to money people become animals, it's never enough of money.

10. Did you collaborate with army? Police?

Yes, we were collaborating with the police and army and many other important people. But it was not me who was paying them. In every place we had one person who was "ours" and we

knew the exact time this person was working and that he will look away so we could cross the borders. Or when he would not take us to the prison when we would be catch. But it the truth that when I was working was harder to cross the border. When I was a refugee, I cross from Turkey to Greece 9x. I succeeded after many times. Many times, I was swimming in the sea, one time even for 9 hours before Turkish police came. Was very hard. We were never smuggling drugs, even many people do this. Before I forgot to mention that some agents were collaborating with the crazy religious people who want to sacrifice people. Sometimes if you would pay enough people would do fake documents for you. No problem. You could get fake driving license, everything. You could become who you wanted to be. Small smuggling networks that didn't have somebody to do fake passports they would go to discos in the very touristic clubs, they would flirt with the girls and many put some drugs in their drinks and then they would steal the passports from them. They would pick similar girls and boys to people they want to smuggle. People disappear in the night easily.

11. In which countries you were working?

I was mostly working in Turkey, Greece, Bulgaria, Iran ,Pakistan.

12. Why in these countries?

In Turkey because there was a lot of refugees trying to get to Europe because Turkey was full of refugees and they had no rights. We had no rights. In Greece mostly because of the same problem and many of them want to go to other European countries where they can make a decent life and work fairly and earn legal money as everyone. Pakistan because of many Taliban's and in Iran because of the government. I walked many times to Iran and back, sometimes with the car, but yes, I have spent my life walking.

13. How many people you helped cross the border, how big were the groups you took?

I never counted but I think more than 5000. Mostly around 20-30, sometimes less. It depends.

14. How did people reach you?

People reach us by the contact of the past business. We helped a lot of people and the news spreads very fast. If you are good people will contact you themselves. I would understand from the far, the way were people smiling to me that they came to negotiate the about the price and the way they wanted to take. And as I mentioned before in the bazar. We were using phones also and facebook, as I have heard now people use social medias a lot. I had more than 20 emails, I do not trust internet so I developed a system where I was deleting everything, because people could listen to what we were talking… The safest is in person.

15. What was the advice you gave to people before the travel?

To pay attention to us when we were speaking, be calm, be attentive, wear hot and practical clothes, don't speak loudly, hide your money and document in something that doesn't get wet. Before the travel don't eat too much or too little. Do not eat salty food because you will be thirsty and you will have only one bottle of water. But also, its depends of the way, temperature, country, area, city. How many people was with me. What were the characteristic(women, children, young man, old people).

16. How was your life affected? Did you had any problems with mental health, sleeping, eating? Tell me what was the most difficult for you?

I do not know where to start. Let me see... I was not being able to sleep. I had a lot of traumas; I had many broken bones and I was using drugs to keep me awake. I had sexual diseases. I had no girlfriend. I only slept with sex workers. I could not have people that would love me or like me, because people would take them from me, to get to me. It's a hard life. You are not sleeping at night, you are working against the law, if you are not paying one minute of attention you can be death. Your mind is always focused. I was using cocaine to stay awake and to not feel anything. I didn't know what peace or love was until now. I am still trying my way. A lot of my friends are death because they got killed. I saw many people dying. Can you imagine how this feels? In Taxim square in Istanbul there was a lot of whore houses I

went there to get some attention. We were connected also to people who were working as sex work dealers. I have seen many girls from former Soviet countries selling their bodies to get some food in their hand. I have payed for many of them to set them free. It was hard, but we were all in this. We had so many problems ourselves, we didn't know where to start. I had a lot of apartments in the center to rest and to have fun. But my address was in the refugee center.

17. Were you ever in prison because of doing illegal work, smuggling or anything similar?

I was in the prison of Turkey, Greece, Bulgaria. But I always came out because of my boss. He took me out everywhere. When I said you had to be strong it's because of the prison. On the way they will catch you sooner or later and then you will have to be strong because they will torture you to break you so you would tell important information for the police. So, you would rather wait for your boss to save you and suffer than to say something important, because like this you would die either way. When you would come out and your boss would hear you have betrayed him, he would kill you. No mercy for weak people.

18. When you mentioned techniques police was doing on you to tell them important information, can you tell me few of them?

If I would tell you this, you would think I am describing a movie. But yeah... It's hard to imagine what one person has to go through. Suffering made me stronger. Or I don't know. Now I cannot feel the pain of others, because I have suffered so much there is no space in my mind for sad stories. Breaking fingers or nails it's a very old technique police uses. But normally if you will see one refugee and if his all fingers are broken than you know he was a smuggler or he didn't have the money on the way and people torture him. Because prison is something you cannot avoid. They would beat you. They would humiliate you. They would close you to one very small room where you could not stand and the water was resting on the floor, because they would throw cold water on you so you could not sleep, because of the water, small place and fear. And can you imagine what no sleeping does to one person? I do not think you can.

19. Actually I have heard that in the WW2 people were doing some experiments on people and they would not let them sleep. And what people started to do was unimaginable. Eating their own skin, beating themselves, putting out the organs. What was the longest time without sleep? Can you sleep now? How can a person prepare for the prison?

I still cannot sleep. Sleeping is my only enemy. Because in sleep I return back to these times. I re-live my past, I see the looks the suffering, the death. I see myself. I see everything what I have done and others did to me. About preparation... You need to be tough. You cannot know what fear is. You need to be ready to fell enormous pain, specially pain of the body. So yes, I was in many fights, because I was training my body to be strong and to not feel so much. When me and my friend had some free time, we would go to discos flirt with taken women so the guys would fight with us. This is how we would prepare.

20. How do you feel now when you look back at this?

I see myself as a survivor. I did what I had to do to survive. I had nobody. I was alone. And I had no money, no protection. At least in this I felt important. I helped people to cross the border to have better life. Because nobody can cross Europe without our help. If you ask any refugee. Everybody will tell you that smugglers saved them. And yes, I have done some of the things I am not proud of. But many people reached Europe because of me.

21. Would you change anything?

Yes, of course… I would change many things. Specially in the first place I wish my country which would be safe. And now because of Russian, Americans, Taliban's the economy is so poor that is hard to live there. People have no opportunities. If you were born rich you will be just fine. But if you were born as normal person, your life will be impossible. Then I would change all the wars in this planet. I know what war does to people it robs the soul.

22. Whenever I was reading researches about smuggling there was a topic that nobody wanted to speak about, it's about the dark side of smuggling and working with criminals and murderers and so on. Have you ever witnessed a murder, or have what you think it's the darkest story of smuggling?

If a smuggler tells you he hasn't seen any death, then he is lying. Dead is our loyal follower. Our friends die on the way trying to reach Europe. We escape our countries because our families are dying, we see people dying on the way or even sometimes we have to send somebody to death. I have heard a lot of stories about dead. When I see an old person trying to reach Europe, I always tell him that this path is too dangerous for an old body. Why do you think only young guys were coming to me? Because it is hard and not many people will survive. I have seen many of my friends being killed. I almost got killed. My body is full of marks, but I have never worked with mafia. Because I was fair and loyal and my boss had a good name. I was not playing with people life's, specially not because I was mostly taking care of Afghans. I would help my own nation, so of course I would not want to see them getting robbed and killed. They were my people.

23. How the network of smuggling is working?

Mostly I can describe my part, because I was not present in all the areas. I was leading the path and getting costumers. And I can tell you what my friends were doing that were doing different, different jobs. Some were protecting us, some were getting customers, some were getting some trustable contacts. Many jobs, but trust is always the most important.

24. How much did you charge for the travel?

It depends where they wanted to go. The longer the way was the more expensive. The more wanted the country was, and the more protected the more money we needed. Mostly people in the year of 2012 would pay around 3000-5000€ for the whole path. But then it depends also of the condition, gender, pregnant or not, family or not, children or not. The less problematic and the strongest are young people, the cheapest it is. Sometimes I would also

help people for free. Some refugees got robbed on the way, they lost their money, sometimes even the police have stolen from us.

25. Do you think smuggling should be legal?

No, I do not think smuggling should be legal. But people should have the access to apply for their rights. Because now how do you think all the migrants reach Europe? With our help. Otherwise it's almost impossible. Its risky either way. Even with us. Things can happen. It's risky to walk the same roads always because people remember and the next time, they wait for you to rob you. We all know that refugees are walking with big piles of money because they need to survive on the road. Many smugglers are also collaborating with mafia and other individuals who want to do bad things to migrants. So, I do not think it should be legal. Not all smugglers are good. Nobody has a pure heart in this business. But at least people have opportunities.

26. Why the way is so risky, even with smugglers?

Because of the technology, difficult borders, walls, many migrants wanting to reach the Europe. The demand is getting bigger and bigger. So, people who are working against us are getting smarter, sometimes it feels like that some of the previous smugglers are now working with the police and army. I do not know…

27. What would you say to Europeans, to future social workers about this subject?

Europeans are living in a dream protected by their fences. They are materialistic, cannot enjoy the pure and simple things in life. They are not aware of what they have. We have seen death in every step of our path. I agree that Europe is economically way better than Asia, but they do not know what their politics are doing. Social workers want to feed from your weakness, when you are strong, they do not want to talk with you, when you are weak, they will feel better about themselves if they help you. I have learned that Europeans cannot give anything

without expecting everything in return, they have no pride no honor, they are not loyal to themselves. But we live for miracles, because we know what it means to be alive and the second day dead. I know the reality I have seen enough. Europeans sometimes discuss me, they watch so much movies with violence, they go shooting with real guys, they buy guns, they play aggressive video games, like it's something fun. But I cannot see that anymore, because I have seen it with my eyes. There is nothing fun about the war and killing. Only sadness.

28. How you think your life is different now because of experience in smuggling?

Yes. I know who I am I quickly see the people; I see what they need and what they want from me. I see them. I am not naive. I don't only believe in good because I have seen also the other part. So now people cannot joke with me easily. I risk a lot; I am not afraid. I don't play by the rules. I know I should be thankful about everything in life, but still sometimes I am wondering why me, why this life.

29. I have heard of different systems of paying. So, tell me which system were you using?

Me and my friends we were using Hawala system or the 25% guarantee system or guarantee by the 3 persons. So Hawala it means that we work on trust and that there is one member of the group in each location that gives money from one person to another. We would always take at least 25% of the whole price and then we will take another 25% in the first city and then 50% in Europe. Actually, it depends on the way and the people, some were paying after they started to work in chosen countries. I have always worked like this. And people trusted me more if they needed to pay only 25% because they felt safer, we will reach the destination. If you have 20 people some people will give up, some will not survive the way mostly 15 will survive or less and you will have at least some expenses covered. In last years I was working from Iran to Turkey and yes, I know these two countries by the foot even if you wake me up in the middle of the night, I will know everything.

30. Do you think you did smuggling because of the money? Or something else?

I have started thinking only about the money, people say you will get a lot of money, they cover the bad part of this job. But I was not stupid. I knew what can happen. But rom the whole money you have to give to all the people who were working in this and yes in the end there is not so much left for me. I had some saving and I hide it. Now I do not know if I would find it. Its dirty money, and I want to make my living now fairly. Later I just wanted to help people, like I wanted to help myself.

31. Are you happy with your life now?

Yes… I am I have my family, friends, job, I am studying, life goes on. I even have a hope to live in peace once again. My life has started when I was 7 years old. I had to grew up too quickly, I never had any toys, I was never plying with children. I do not know how it is to be a child. I want to have my own children so I can give them childhood, freedom and joy. Having a family is my purpose.

Moj dnevnik:

Želim si opisat potek najinega prijateljstva. In moje občutke, saj si želim, da se ljudje zavedajo koliko časa sva z osebo preživela skupaj in koliko poti je bilo potrebno prehodit, da sva zgradila najino zaupanje.

Uvodno srečanje:

Osebo sem poimenovala fant S., saj želim da njegova identiteta ostane skrita, zaradi spoštovanja njegove želje. Z osebo sem od začetka do dandanes v prijateljskem odnosu. Fanta S. sem prvič spoznala spomladi leta 2017. Takrat sem opravljala prakso v Nemčiji. Delala sem prakso z mladoletnimi migranti. Med samim študijem in kasneje po študiju sem se večkrat vrnila v Frankfurt, kjer sem revitalizirala svoje stike in prijateljstva. V stikih smo ostali tudi preko socialnih omrežij, sama pa sem se tudi za približno leto dni preselila v Nemčijo zaradi dela.

1.5.2017: Prvič sem spoznala ljudi s katerimi bom delala kot prostovoljka. Takrat sem prišla v stik s svojo mentorico, ki je bila socialna delavka in z ostalimi migranti, ki so bili nameščeni v centru in so bili brez spremstva. (Prva oseba, ki sem jo spoznala je bila oseba, ki sem jo tudi vključila v intervju. Nikoli si nebi mislila, da se bo med nama spletla tako čudovita prijateljska vez.) Oseba se mi je na prvi pogled izgledala zelo mirna, preprosta in prijazna. Vendar sem opazila, da se ne druži z nobenim v centru. Večinoma je jedel sam, učil se sam, pogovarjal po telefonu. Videla sem tudi, da si noben ne upa ničesar reči proti njemu, pustijo ga na miru...

10.5.2017: sem se pogovarjala s svojo mentorico, katera mi je povedala, da je oseba velikokrat bila problematična. Bila je deležna v veliko pretepih, kateri so se velikokrat končali zelo krvavo, posredovanje policije je njihov stalni poseg. Ostali se ga bojijo ker vedo, da z njim ni šale. Opazila sem izredno spoštovanje do žensk in do starejših, kar pa se tiče fantov istih starosti pa ni nobenega usmiljenja.

29.5.2017: oseba je deležna veliko psihosocialne pomoči s strani socialne delavke in drugih strokovnjakov. Obiskuje tudi srednjo šolo in trenira karate. Opazila sem, da ima oseba izredno samodisciplino, zbuja se vsak dan ob 6 in trenira, se uči, opravlja prostovoljno delo, hodi v šolo. Zdi se kot, da nima niti minute časa zase. Vedno aktiven, vedno zaposlen. Včasih se zdi kot, da beži pred lastnimi mislimi.

15.6.2017: fant S. je po slabih dveh letih bivanja v Nemčiji dobil mednarodno zaščito begunca. Ker je že dopolnil 18 let je tako bil svoboden, da si poišče svojo stanovanje. Pomagala sem mu pri iskanju sobe. Iskala sva nekaj zelo preprostega, saj si je izredno želel oditi iz vseh centrov v katerih je odraščal, prav tako je bila ovira tudi finančna pomoč, ki ni bila velika. Videla sem veselje in žalost hkrati. Saj mu je ta »mladinski« center predstavljal dom. Osebe, ki so delale v tem centru so bile njegove prijateljice ali skrbnice, izredno se je navezal tudi na socialno delavko, tako mi je povedal.

23.6.2017: fantu S. sem pomagala pri selitvi iz centra v novo sobo. Stanovanje si je delil še s tremi sostanovalci moškega spola, ki so prihajali iz različnih držav. Eden od pogojev, ki je dobil

ob možnosti za samostojno življenje, so bila redna srečanja s socialno delavko in psihoterapevtom. Strinjal se je. Povedal mi je tudi, da se končno počuti, da ima malce mira, saj njegovo življenje ni več ogroženo na vsakem koraku. Ne počuti se kot, da ne ve kaj se bo zgodilo jutri, saj ima tudi on sedaj mednarodno zaščito begunca, katera mu predstavlja določeno merico varnosti. Povedal mi je, da se izredno veseli svojega samostojnega življenja, edino kar pa zagotovo ne bo pogrešal je hrana, ki so jo prejemali v centru, bila je res obupna mi je povedal...

Vmesno obdobje do leta 2018:

Po svoji vrnitvi v Slovenijo sva s fantom S. ostala v kontaktu preko socialnih omrežij. Velikokrat me je prosil za prevod v angleški jezik, za pomoč pri učenju in za pogovor, velikokrat sem tudi jaz potrebovala kakšen nasvet pri delu z migranti. Mnogokrat sem mu tudi razlagala zakone o migracijah in begunstvu, njegove pravice in odgovornosti in koga naj pokliče ali na koga naj se obrne. Najino prijateljstvo in soustvarjanje pomoči je bilo vzajemno. Tudi on je meni nudil vpogled in kulturno razlago o islamu in njegovi kulturi, videl ja kako se rada pogovarjam o zgodovini in o tujih in neznanih stvareh. Mnogokrat sva se pogovarjala tudi o stereotipih na katerih je zraslo moje evropsko prepričanje in tudi o njegovih stereotipih, ki jih ima glede na to kje je bil rojen. Če bi najin odnos gradil temelje na tem, da sem jaz pomočnik on pa tisti, ki prejema pomoč se danes več ne bi pogovarjala. Kot socialni delavci se moramo zavedati, da lahko ljudje tudi nam kaj svetujejo, posredujejo zaklade znanj in nenazadnje nam pomagajo tako kot tudi mi pomagamo njim.

Marec, 2018: Tisto leto sem dobila službo v sosednjem mestu, od katerega je živel fant S. Tudi sama sem želela izkusiti življenje v Nemčiji, zato sem se odločila da bom sprejela službo. V času ko sem živela v Nemčiji se je najin odnos še poglobil. Nekajkrat smo z mojim takratnim partnerjem in fantom S. odšli na skupne izlete. Pogovarjali smo se o razlikah in podobnostih med kulturami. Pokazal nama je tudi odlične restavracije, odšli smo skupaj molit v mošeje in nenazadnje smo se vsi skupaj odločili, da bomo naredili Ramadan. Skupna zanimanja in povezava med nami nas je pripeljala do čudovitega prijateljstva. Fant S. je vedel, da se lahko zanese na mene in da me lahko pokliče, to mi je tudi povedal.

4.4.2018: S fantom S. sva se odpravila v zgodovinski muzej, saj sva imela podobno strast do zgodovine. V muzeje sva hodila vedno takrat, ko si bili zastonj, saj sva tako lahko oba uživala brez slabe vesti, da nekdo plačuje in nekdo ne. Kadar sva se srečevala sva uživala življenje brez denarja, poskušala sva si ustvariti zabavo in učenje brez materialnih dobrin, veliko sva uživala tudi v naravi. Tisti večer mi je prvič povedal svojo zgodbo. Rekel mi je, da od svojega 7 leta nima stalnih ljudi v svojem življenju, da se seli iz enega centra v drugega iz enega življenja v drugega, tokrat pa se počuti, da se je ustalil in da ima končno ljudi okrog sebe, ki jim lahko zaupa. Rekel mi je, da si želi, da spoznam njegovo zgodbo, ker brez tega ne bom nikoli vedela kdo je. Najprej mi je rekel, da če bom želela zapustiti najin pogovor ali najino prijateljstvo bo razumel. Tako mi je povedal, vse od začetka do konca. Bila sem ogorčena. Nisem vedela kako se počutim, vedela pa sem, da morem pustiti osebi čas in prostor in da ga želim aktivno poslušat. Bila sem počaščena, da mi je zaupal tako ranljiv del sebe. Ko mi je vse povedal mi je rekel, da sem druga oseba, ki je slišala njegovo zgodbo. Povedala sem mu, da ne vem veliko o tej temi in da imam dokaj črno-bele predstave, vendar če mi bo dovolil bi si želela to temo raziskovati.

20.4.2018: Po njegovi pripovedi sem se velikokrat našla v prepričanju, da nisem varna, da bom zaradi njega imela težave in da res ne vem veliko o tej temi. Začela sem raziskovati se pogovarjati z ljudmi in gledati dokumentarne filme. Priznam strah me je bilo.

23.4.2018: Fantu S. sem povedala o svojih občutkih, o svojih zalogah znanja. Povedala sem mu, da se ne počutim varno, čeprav to ni najbolj racionalno. Rekla sem mu, da se zavedam, da se do mene ni nikoli obnašal nespoštljivo in da je bil vedno korekten do najinega prijateljstva. Zahvalila sem se mu za zaupanje, vendar sem ga prosila za pomoč in za nadaljnje pogovore o tej temi, dokler ne bom razumela. Povedala sem mu tudi, da pišem diplomsko na temo migrantske poti in da sem skozi intervjuje opazila negativno opisovanje sodelovanja s tihotapci.

2.5.2018: Fantu S. sem povedala, da se bom iz Nemčije kmalu izselila. Saj v svoji službi nisem bila zadovoljna, prav tako se nekako nisem morala povezati z ljudmi okrog sebe. Fant S. je

izkazal izredno razumevanje in mi obljubil, da me bo kdaj obiskal v Sloveniji. Povedal mi je tudi, da bo letos uspešno zaključil šolo in da se je odločil, da bo po srednji šoli šel delat, da si prihrani nekaj denarja. Do sedaj je zanj plačevala država. Začel je delat v eni izmed turških trgovin, saj je zaradi svojega življenja v Turčiji, govoril njihov jezik. Rekel je tudi, da si bo vzel eno leto premisleka o tem kam bi rad šel študirat.

7.6.2018: Po moji vrnitvi v Slovenijo, sva se ponovno pogovarjala preko socialnih omrežij. Opazila sem, da je fant S. veliko bolj zgovoren kadar se pogovarjava virtualno. Opazila sem, da mu je določene stvari lažje povedati preko virtualne osebnosti. Oseba mi je rekla, da ji psihoterapija izjemoma pomaga pri jezi, prav tako pa mu pomaga tudi šport, saj se samo tako lahko sprosti in da jezo ven iz sebe. Rekel mi je, da je jezo po navadi usmeril proti sebi ali na druge ljudi, sedaj jo sprošča skozi šport.

1.9.2018: Fant S. je dobil službo v hostelu, zaradi svojega dobrega govorjenja mnogih jezikov. Prav tako je sodeloval tudi z tamkajšnjimi centri za socialno delo in je kadar noben drugi prevajalec ni utegnil prevajat, je sam to počel preko telefona. Poročal mi je, da se je izredno umiril in da je zelo zadovoljen s svojim življenjem, končno lahko upa na boljšo prihodnost.

Vmesno obdobje:

Konec leta 2018 in začetek leta 2019 sem pisala svojo diplomsko nalogo. Fant S. je bil izredno zaposlen s svojim delom in s svojim treningom. Za nekoliko časa sva izgubljala najine stike. Postali so nekoliko bolj površinski. Vendar sem ga še vedno vsake toliko obvestila o svoji diplomski. Veliko mi je tudi pomagal pri vprašanjih in pri zbiranju ljudi za intervjuje.

Spomladi 2019: Fanta S. sem povabila v Slovenijo, da mu skupaj z mojim partnerjem razkaževa Slovenijo. Ni utegnil. Zato sem sama šla na obisk preden sem odletela na Portugalsko na dopust. Skupaj sva preživela par dni. Veliko sva se pogovarjala tudi o njegovi družini, ki jo je iskal s pomočjo rdečega križa. Pravi, da ima službo, ima denar, ima stanovanje ne ve pa kdo je njegova družina in od kod prihaja in kdo je.

Poleti 2019: Me je poklical in mi sporočil, da so našli njegovo družino in da se bodo kmalu združili. Bil je zelo vesel, še nikoli nisem slišala takšne iskrene radosti. Imel je veliko vprašanj kako naj se obnaša z družino, dala sem mu veliko nasvetov. Spraševal me je, če naj jih objame na letališču ali naj preprosto se nasmeje. Njegovi bratje in sestre so se izredno veselili združitve. Bil je jezen in vesel hkrati. Rekel mi je, da je samo njega družina zapustila in da je bil celo življenje sam, spraševal se je kakšno bi bilo njegovo življenje, če bi imel svojo družino.

Jeseni 2019: Spoznal je svojo družino. Rekel mi je, da jih ni mogel objet…Čuti, da je v njem še vedno tli zamera in da je izredno presrečen, da jih vsaj ima. Pogovarjala sva se o tem kako bo potekala integracija njegove družine. Delila sem veliko nasvetov. Prav tako mi je povedal, da se je vpisal na fakulteto za gradbeništvo in da je bil sprejet.

Pozimi 2019-2020: Razložila sem su svojo vizijo o magistrski nalogi povedala sem mu kakšen je moj namen in kaj želim doseči s tem. Želel si je sodelovanja, ker tudi sam meni, da je pomembno, da pride resnica na dan. Velikokrat sva se pogovarjala kako bova skrila njegovo identiteto, ker ne želi, da bi ga kdo prepoznal v tej zgodbi. Zagotovila sem mu, da bova vse skupaj pisala in da če ne bo želel česa vključit mi lahko pove.

Pogovor s socialno delavko pozimi 2020

1. The first contact boy S. had with the center for refugees, was with you, right? Describe me please how it was when you first talked with him?

I saw boy S. the first time in the end of the year 2015. He came to our place by the resettlement from Turkey. Every country received certain amount of people. He came alone with few more people from the Turkey. He was the only one from Afghanistan, the rest were from Syria. I had the first conversation with him some days after he settle down. He was very nervous, very impatient. His English was not so good. He had a very strong look that was penetrating me deeply inside. I could see in his eyes that there is a lot more to be told about him.

2. What were the difficulties that you two encounter in relationship user and social worker?

For him it took years that he started to trust me. And to see I am not here to hurt him, or to send him away. I am there because I want to help him to find his way in Europe. He was not talking a lot in the beginning, I needed to really suck the information from him. Then after some time and after some changes and advices I could see that he was doing some progress. He was opening up, slowly by time. I still remember the day we have crossed the line of just being some strangers and we went beyond social worker-user relationship. Because in my country social workers, specially working with refugees they have to follow the law strictly. Law is the first, then is the moral value and ethics. We had big problems with him, because he was aggressive toward people around him. He broke many hands, legs, jaws. Everything that was on his way. I knew at that time that in him lives suppression of anger and injustice and that we will have to channel this somewhere. I was always asking him what would he like to do as a hobby. He always said karate or some sport that would include fair fighting. I hope at that time that this would help him, at least with the aggression.

3. What were the first changes you started to see on him? How was the progression going on? What kind of help he received?

He received many supports. He was talking to me weekly, sometimes even every day. He had his own personal psychotherapists who he was visiting every week in the beginning and then every 2 weeks. Now he is seeing him every month once. He started to train karate and he started to meet with some local people, he started to trust people and people started to trust him. He became more open and literary his face changed. His face looked angry before. Now his face looks more relaxed. More calmed down. Everyone from the center knew his story, because he was just a child when we were committing this kind of crime. That's why he got a second chance.

4. What kind of chances and possibilities has a person like him in this world? According to his wounds and pain, can he have a normal life?

Yes! He was and it is an extraordinary example of a person that does not give up. His life was a struggle. He was a very misfortune child. Live has given him another change. He has changed a lot. Since the day he came to us and in these 5 years. I am very proud of him. He has a job and he is fighting to live now. His boss has told me that he is a very good worker, always on time, respectful and full of knowledge. We are hoping he will get the fulltime contract soon. He is studying now and he is doing well, his language became good and he has an amazing opportunity in life, because he has a strong will.

5. What advice would you give to people that have had no contact with real refugees? What advice would you give to Europeans about borders? What do you think about smuggling?

What can a person know from social medias? Nothing much. Our perception is constructed on fake news that is blown up by the propaganda of fundamental right-wing people. Refugees are nothing more and nothing less than we are. They are human and they have the right to live. We should rely more on alternative media and we should be critical to what we read. People ideologically should meet the person in real life and then create an opinion. The more we distance ourselves from the people, the more hateful we become. Because this people are for the most average civilian some science-fiction figure that was created from the environment. I am not saying everyone is good or everyone is bad, but at least we should give the chance. Smuggling for me is a response to the very strict European border laws, who are we kidding, you cannot stop the migration. If humans would be migratory, we would be all over the planet earth.

6. As a social worker working with refugees have you met many migrant smugglers? What were the characteristics?

Yes, I have met a lot. If the person wouldn't tell me by himself, people would talk. It's hard to hide some information in such a big center. Mostly smugglers are very smart, educated, they quickly are the ones that people would trust them, they would give them information's and

they would be the man of words. I must admit that never have I ever met some woman, that would be working as a smuggler. I must imagine that would be a very precious information for the further research.

Pogovor z njegovim prijateljem, s katerim sta skupaj živela v centru v Nemčiji, intervju opravljen pozimi 2020

1. What was the impression of the person S. you got when you first met him?

He was very difficult, making orders, always shouting, trying to make us listen to him like solders. He was the boss of the center, because he knew what life is, he knew how to talk, and he was very smart. I didn't like to spend time with him because there were always troubles around him.

2. Did you notice any deviant(special) things about him, with his sleeping or behaviour?

Yes, I was sleeping on the top of his bed and in his dreams, he was always shouting, he was always screaming and sweating in the night, like someone or something was not allowing him to sleep in peace. He would wake up many times, totally scared and aggressive because of his dreams. We became friends because he was more vulnerable after he woke up so I stayed with him many nights talking about his problems.

3. Did you know what kind of job he was doing in Turkey?

Of course, we are friends now, because I remember him from the way. He was helping me one part of the way. Many refugees remember him from the way. He actually was known to be very good among smugglers. You can always know who is the smuggler and who is not. The way they dress, talk, look. It's easy I can see them from 5 km away.

4. What is your opinion about smuggling, should be it legal, how can refugees come to EU without smuggling?

Every refugee used smuggling services at least once on their way, some they use from the start until the end. We cannot come to Europe otherwise, what else can we do, stay in abandon houses and watch for the better tomorrow, no! We have to take destiny on our hands. When I was picking my smuggler, I have asked my friends and I have searched for someone with the same ethnicity, because I am Iranian. And mostly if you want to be treated fairly you need to search for your own people. I have heard that you can never trust black smugglers because they will sell you for organs. Mostly young man is coming to Europe and they are perfect if they are healthy to be organ "donors". I think the borders should be open or at least we should have our right to have a safe life like people in Europe, we are all humans nobody is more or less so I want to live a peaceful life also.

5. How can you deal with your past? How can you heal yourself specially if you have seen death?

You need to relax, stop being a victim and let yourself be active, be busy. You need to forgive others and yourself, but you can never forget so you don't repeat the same mistakes again. Mostly my friend was always alone, he only had himself, so he will need years to destroy the walls he builds for himself. He told me many times they were playing games and betting who will die first among them…When you are a smuggler you don't know when your life will end or when it will start. Apart from being aggressive he was a very nice guy, never drinking, never smoking, always positive. The social worker really liked him. He was a good person, he still is, we are really good friends.

6. Is there anything you would like to add that is important to know about his personality?

Let me think. Yes, actually we were talking with him about this the other day. As you probably know he never had a childhood, and we were talking with him the other day that now he is feeling and behaving like child again. He is very playful, he has even some toys. I think now he is living some part of his childhood again. I would also like to say that actually he showed me

how to fight for your life, because he in the center everybody is expecting everything for free. Social workers are doing their best but of course we need to do something ourselves also. My friend showed me how to live. I am very happy I have met him. He is really smart and he is a nice guy. A lot of times many people told me how he saved him, how he helped them. But he is always quiet about this. He does not see himself as a hero. But I do I see him as a hero. He helped many lives.